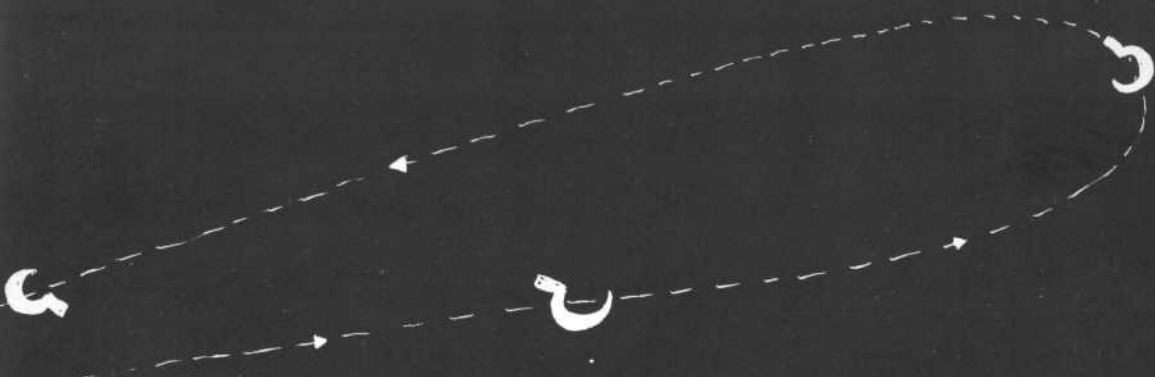
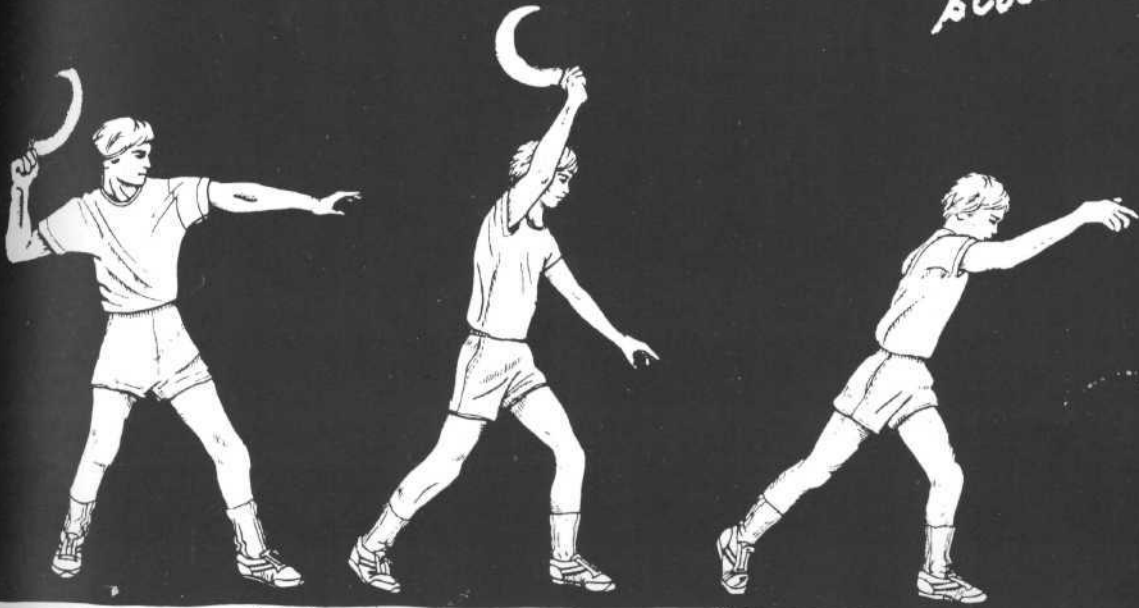
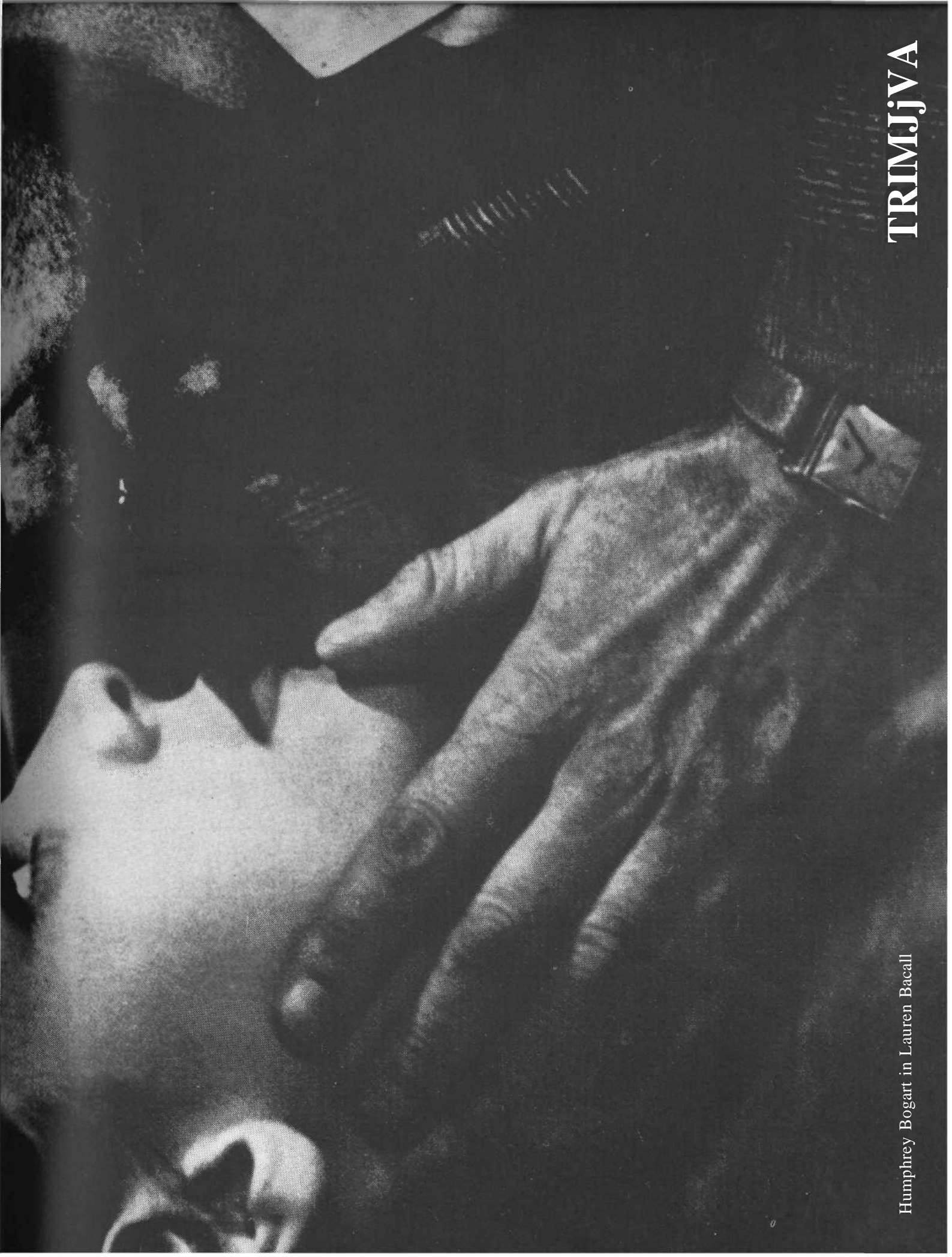
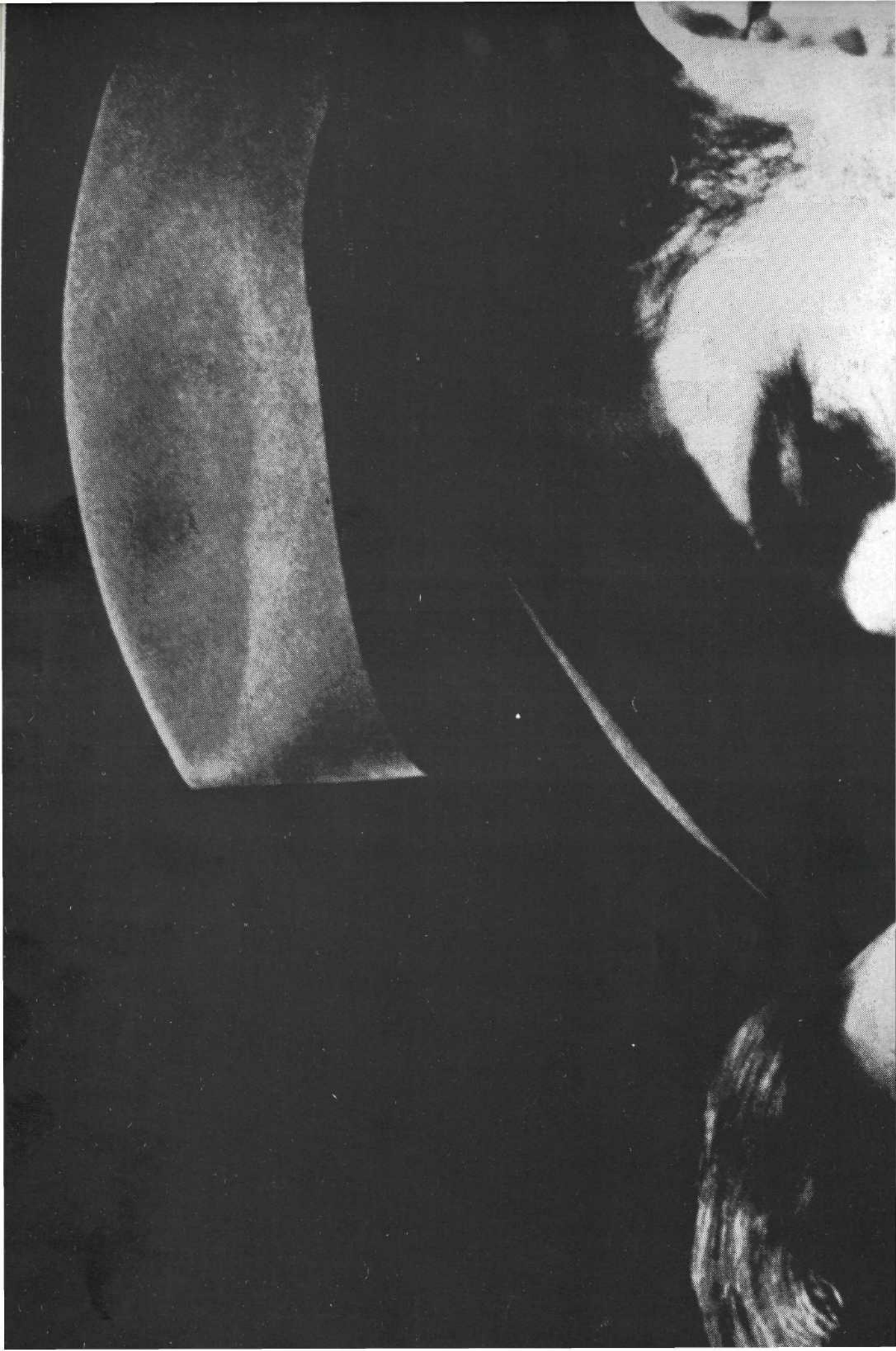

TRIBUNA, list

študentski

Humphrey Bogart in Lauren Bacall

TRIMJVA

DEMOKRATIZACIJA INTRIČETRT

Zadnjič smo na tej strani ugotavljali, da ostajajo v prahu, ki se dvigajo za galopirajočo demokratizacijo v naših krajih, kupi zaplenjenih mladinskih časopisov ter odstavljeni uredniki in novinarji. Zato se spodobi, da tokrat počistimo pri sebi, v političnem vodstvu študentov ljubljanske univerze.

Lanske študentske volitve, na katerih sta za vodstvo univerzitetne ZSM kandidirali dve ekipi na podlagi svojih programov, so bile takoj razglašene za najbolj demokratično politično dejanje v Novi Jugoslaviji. Žal so se evforično ustoličeni zmagovalci čez nekaj mesecev izkazali za nič kaj usklajeno moštvo, predvsem na področju taktike. Serija odstopov in stanje, ki ji je sledilo, sta pokopala ugled, ki si ga je Predsedstvo UK ZSMS uspelo pridobiti leto poprej.

Tako pred novimi volitvami ni pravega interesa za prevzem krmla univerzitetne ZSM. Ob koncu postopka evidentiranja se je našel le en program, na podlagi katerega naj bi študenti izvolili svoje Predsedstvo in še pod tem so imena, o katerih v študentsko-političnih krogih še ni bilo slišati. To samo na sebi ne pomeni ničesar slabega, vendar dvomim, da bodo kandidati na programsko-volilni seji 24. februarja tako prepričljivi, kot sta bili lani obe ekipi. Ob tem, da za funkcije v Predsedstvu ni navala, pa so se pojavili programi in ideje, katerih cilj je (vodilni?) vpliv mimo sedanjega delegatskega mehanizma in celo mimo ZSMS. Tako so na filozofski fakulteti preprosto ukinili osnovno organizacijo ZSMS in si omissili Študentski parlament. Ta naj bi z nepolitično (sindikalistično) vsebino dela presegel apolitičnost študentov, vse skupaj pa diši po vzorih izpred dveh desetletij. Študentski parlament se pojavlja tudi v »Predlogu petih«, ki naj bi bil v tej inačici najvišji organ Univerzitetne organizacije ZSMS.

Kakorkoli se ta »parlament« lepo sliši, se izplača stvari prebrati pozorneje. Omenjenih »pet« je v svojem predlogu univerzitetno konferenco spremenilo v Študentski parlament, delegate v poslance in sploh vso kardeljevsko terminologijo v govorico tako imenovanega meščanskega parlamentarizma. Veliko vprašanje pa je, ali bo to mobiliziralo študente, predvsem tiste z naravoslovnih in tehničnih fakultet, ki imajo za tovrstne verbalne kolobocije povečini bolj trda ušesa. In ali res lahko upamo, da bodo zasedanja parlamenta, ki naj bi bila vsaj enkrat na dva meseca, sklepčna, medtem ko je sedaj problem zagotoviti zadostno številčnost konference, samo zato, ker iz 00 ZSMS ne bodo več prihajali delegati, temveč poslanci?

Pri sindikalni različici filozofske fakultete se zdi ključni problem legitimnost. Načelo, da v parlamentu odloča večina zainteresiranih študentov, ki se (spontano) udeležijo zasedanja, pomeni, da se lahko trije študenti usedejo ob pivu in izglasujejo to in to. Kdo naj bi njihov sklep izvrševal in za koga je obvezujoč, ostaja zaenkrat skrivnost.

Da se ne bomo razumeli narobe: Pasivnost osnovnih organizacij ZSMS na fakultetah, nenehne težave s sklepčnostjo sej in nena zadnje neslavni razpad Predsedstva UK ZSMS zahtevajo spremembe v organiziranosti študentov. Omenjeni ideji za spremembo rešujeta posamezne slabost in se ju da v mnogih elementih tudi argumentirano zagovarjati. Toda pod »Predlogom petih« so podpisani štirje kandidati z lani poražene »liste B« ter članica statutarne komisije, eden od ustanoviteljev in glavni zastopnik FF parlamenta v javnosti pa je tamkajšnji dolgoletni (zsmsjevski) študentski voditelj. Dovolj jasno, ne?

TOMI GRAČANIN

Foto: Borut Krajnc

TRHtJNA

št. 8, leto XXXVII,
24. februar 1988
glasilo UK ZSMS Ljubljana

UREDNIŠTVO:

Tomi Gračanin (glavni in v. d. odgovornega urednika), Tomaž Toporišič (kultura), Ruža M. Barič, Simona Fajfar, Miran Kalin in Brane Senegačnik (lektor)
Predsednik časopisnega sveta: Matjaž Maček

TISK:

Tiskarna Ljudska pravica

PRIPRAVA:

BEP-Dnevnik

NAKLADA:

5000 izvodov

Oproščeno temeljnega davka za promet po sklepu št. 421 - 170zdne22. 1. 1973

NASLOV:

Kersnikova 4, Ljubljana

TELEFON:

319-496, 318-457

TELEX:

nimamo

TRIBUNA izhaja načeloma vsakih štirinajst dni, pretežno med študijskim letom. Cena posamezne številke je po novem 800 din.

Kmetijstvoje tako ali tako že vse od vojne grešni kozel te revolucije. Pojdite raje h kmetom, naj vam povejo, kakšno je stanje. Vprašajte mlade mamice, kako naj brez mleka hranijo svoje otroke. Jasno, da ne boste enega ne druge.

O našem gospodarstvu sploh ne bom govoril, saj o njegovem poraznem stanju dovolj pišejo dnevnik vsak dan. Agonija gospodarstva in poskusi nekaterih ekonomistov, da bi rešili, karse še rešitida, so jalov posej, sajse Bogomir Kovač, Korošič in Goldstein ter Horvat lahko razjočejo s svojimi programi, ker oblast drži nekdo. ki take pameti očitno ne rabi.

Seveda, iskanje in proizvodnje sovražnikov je vaše temeljno delo v tem življenju. Vsa zgodovina te revolucije govori predvsem o tem, da ta revolucija dejansko brez vseh teh morij, mučenj, sodnih procesov, demagogije, preganjanja intelektualcev itd. ni mogla obstajati. Vedno so bili potrebni kakšni domobranci, da se njihovo likvidiralo, kakšen Nagode s »vojo skupino«, pa dachauci, in spet informburojevci. da se jim je sodilo ter zapiralo (o usmrtitvah sploh ne morem več govoriti, ker človeka sili k bruhanju), pa kmetije, s katerimi se je eksperimentiralo.

Kocbekova in Džilasova ekskomunh kacijista začetek novih metod revolucije z žrt/em lasntih otrok. Kocbek in Džilas sta bila le uvod v te priljubljene dejavnosti. Slediliso, če naštejemo le nekatero peteline. ki so prezgodaj zapeli (in kdo to izjavi, o sancta simplicitas!): Stane Kavčič, Jože Pučnik. Perspektivne profesorji ljubljanske univerze, študentje, novinarji, Sešelj, beograjska sesterica, Šeks, Paraga, jehovci.... kolo te in podobne zgodovine. kiji mislijo postaviti nov muzej, se še vedno vrti.

Konzervirana ideologija je poglavje zase. Kardeljev obrazec postaja vedno bolj totalitarniška kletka. Na primer volilnisistem, taktoke, ohranjanje nesposobnost terživalski vrt dinozavrov. Skrajda neverjetno je, aje vendarle res, da že več kot štirideset let ljudje verjamejo v učinkovitost takšnega volilnega modela, kije bil inje civilizacijski nonsens. Najbolj preprosti pameti bi moglo biti jasno, da so edine učinkovite in zato lo-

gične volitve splošne volitve na vseh nivojih, s tem, da lahko kandidira vsak s svojim programom oziroma vizijo, za katero je kasrteje, ko je izvoljen, tudi krepko odgovoren vsem tistim, ki so ga izvolili.

Teleks v zadnjih dveh letih že drugič odpira javni dialog o vol/tvah. Zanimivo je, da pisci, ki o volitvah pišejo sedaj, še bolj slepomišljijo in so manjradikalni. kot pa so bili tisti pred dvema letoma.

Ideja o novem muzeju revolucije se lahko porodi le ob takšni povolilni neodgovornosti in nasploh po takšnih volilnihfarsah, kotjim moramo biti priča že več desetletij. Iz Evrope smo s puškami in diktati odgomazeli v Azijo in to nam je temeljito uspelo v nekaj desetletjih.

Materialna in duhovna bedapa kričita k razumu. Nekaterih očitno to prav nič ne skrbi. S stanovanji in želodci nimajo problemov.

Morda kdo reče, da si nekdanji partizani zaradi težkih situacij, ki so jih morali prestopiti med vojno, vendarle zaslužijo ta muzej. Današnja dejstva govore o tem, da so ti partizani za svoja dejanja dobili prav vse, kar se je dobiti dalo, od hiš, ki so jih odvzeli svojim idejnim nasprotnikom, vseh pomembnih služb, političnih funkcij, mastnih penzij (vsaj vodilni), privilegijev in muzejev preživetaril z mano vsaj nekaj dni.

Podobe naših mest, vasi, tovarn. cest. onesnažene narave ter vse ostale propadajoče podobe, ki se nam kažejo na vsakem koraku, očitno niso naše podobe.

Upajmo vsi skupaj, da bomo postali prva marksistično-leninistična dežela, kjer se bodo začeli dogajati čudeži. s katerimise bo vse tozačelo samo odsebe prenavljati. Če teh čudeževpo kakšnem čudežu v kratkem ne bo. se bo vse to začelo le še rušiti (narava je marsikje že popolnoma porušena) - nov muzej revolucije pa bo stal. Kot opomin, da čudežev ne more biti injih tudi ne bo. O čudromna vsota denaja, kijo lahko snovalci muzejskih idej s svojo absolutno politič-

no močjo takoj dobijo za nov muzej revolucije, je prepotrebna povsod drugje.

Ljudje ter dežela so potrebni najprej/dostojnega življenja, šele na tem temelju se lahko potem gradinov revolucijim muzej.

Že pred dvema letomaje pokojni novinar Teleksa Bojan Plešec vsem svojim briljantnim prispevkom dodal tudi relevanten komentar glede tega muzeja. V njemje apeliral na to, na kar sedaj, dve leti kasneje, spet moram apelirati jaz. V svojem brezskrbnem življenju si stari revolucionarji lahko privoščijo to vztrajnost, ostali, ki smo se rodili prepozno, pa moramo govoriti oziroma nasprotovati iz eksistenčnih stisk, v katere pa nas je pahnila prav ta njihova brezskrbnost.

Že lep čas se (retorično) sprašujem, kakoje mogoče, da arhitekti tega sveta, v katerega so nas privlekli. niso ob svojih borčevskih pokojninah (saj res, kolikšne pa so pokojnine vodilnih borcev?) ter privilegijih raje tiho. ne pa da blebetajo o demokraciji. petelinih, ki da so prezgodajpeli, ogrobovih, kituljo, o vseh mogočih in nemogočih sovražnikih socialističnega samoupravljanja in ... o novih muzejih.

Ta tekst sem seveda ob vsej tej v nebo vpijoči kroniki škandalov moral napisati dejansko, življenjsko, ne pa kvaziteoretično, ker tuvin o tejspecifični temi sedaj odloča predvsem tak način. Mladinim prispevek »10.258,16 kv. m revolucije« (22. 1. 1988) je pomanjkljiv in ključnem elementu, saj ne vključuje socialne problematikiš sveta. v katerem bi muzej naj stal.

Dragi dr. inž. Marjan Tepina in vsi, ki sanjate v času, ko se ostali prebijamo skozi življenje iz dneva v dan in iz rok v usta, o nekem novem muzeju revolucije, revolucije, ki nas je za povrh vsega še v vse to pripeljala, odstopite od teh prezetnih sanj!

Človek ob vsej tej materialni in duhovni bedi cinizma z muzejem revolucije ne bo prenesel!

Ljubljana, 7. februar 1988

IVO ŽAJDELA

SVOBODA JE MUZEJ

Zaprte slovenske socialistične revolucije za novo moderno zgradbo muzeja revolucije!

Reprezentiranje revolucije - KOMU? Vsi vi, ki sodelujete v tem špilu, sprašujem vas, iz koga se delate norcaPAH iz delavca, za katerim ste se petinštirideset let skrivali in mu držali roke v žepu, ali iz intelektualcev in mladih, ki jim prepuščate ta svet? Ali pa mogoče iz sebe? Dobre penzije, službe, privilegiji, komfortna stanovanja ter lepi in varni avtomobili na eni strani, na drugo pa voženo šolstvo, popolnoma zastarela in neučinkovita ekonomija, uničena narava, katastrofalni dolгови, mladi brez perspektiv, brez stanovanj, ob pičli hrani. Toje temeljni kamen za muzejrevolucije?

Prosim vse te »borce« in nadaljevalce revolucije, naj pridejo pogledat. kje in kako živim! Pa ne lejaz.

Enoje gotovo. Če so ljudje to permanentno revolucijo tolerirali vse do sedaj (cel svetse nam čudi, kako miroljubni in strpnimo), bodo ob tem muzeju spregovorili prazni želodci ter brezperspektivnost. Uničena narava ter zlomljena ekonomija, kot kaže praksa, ne bosta.

Dr. inž. Marjan Tepina, predsednik gradbenega odbora za novo stavbo »MLRS« in vsi, kistojiteza tem anahronistično blaznim projektom, tole vam retorično polagam na dušo.

Kulturo ste pripeljali dobesedno na beraško palico. To, kajbo z našim založništvom, vam je verjetno malo mar!?

Šolstvo že leta s svojim usmerjenim kurzom proizvaja nevedneže. Rezultate je že moč zaznati.

PREDLOG ZA VZPOSTAVITEV PRAVNE DRŽAVE

Odbor za obrambo svobode mišljenja in izražanja je zadnji dve leti javno pojasnjeval in branil svoje prepričanje, da je svoboda visli in njihovega izražanjateljna človeška pravica, da iz nje raste in se v njej kaže integriteta in osebnost človeka, da brez nje shira družbeno in kulturno življenje, pa tudi znanstvena ter umetniška kreativnost. V tej veri in v mejah mogočega je Odbor podpiral državljane, preganjane zaradi njihovih pogledov. Delovali smo z upanjem, da tako pomagamo v boju za druge človeške in državljanske pravice, saj je svoboda misli eden od pogojev za vse druge pravice in svobodi, hkrati pa je izraz človeškega dostojanstva, ki odseva *inter alia* v harmoniji med mislimi in javno besedo ter med javnimi besedami in dejanji.

Sedaj pa je čas, da premislimo poleg poedinih primerov omejitev in teptanja svobode misli, govora in pisanja še širše pogoje, ki takšne zlorabe omogočajo. Če tvegamo nekaj poenostavljanja, jih lahko vse pripišemo neobstoju resnične pravne države. Ta neobstoj je predvsem uspeh odpora vladajočih krogov, da bi za zakoni stalno in učinkovito demokratično kontrolo - tako kontrolo ljudi, v katerih imenu vladajo, kot kontrolo svobodnega javnega mnenja. (...)

Pod besedo »pravna država« ne razumemo le *legalne pravice*, t.j. pravice, ki *biva* v tako imenovanih pozitivnih zakonih, saj je - kot je že dolgo tega opazil Svetozar Marković - celo barbarizem mogoče preobčiti v zakon. Pravna država pomeni uporabo legalnih omejitev, ki naj zajezijo arbitarno oblast, da zakoni ne bodo zgolj tehnične odredbe brez moralne vsebine, da sodniku ne bo tuj moralni premislek. Pravna država pomeni spoštovanje človeškega dostojanstva in pravico državljanov, da sodelujejo v javnih zadevah. Obstoje pravne države pomeni, da bo vzpon kakršne koli oblike despotske moči v kali patrt.

Da bi dosegli vladavino prava in doživeli v socializmu državo, zgrajeno na zakonu, mpošljamo skupščini SFRJ in jugoslovanski javnosti predlog sprememb v političnem in pravnem sistemu, ki bi vodile k pravni državi. Po našem mnenju so najbolj junje tele mspremembe:

1- S svobodnim in neposrednimi volitvami naj se ukine monopol moči ene pame politične stranke ali katere koli •Ofuge ekskluzivne skupine, kot tudi partijska država v kateri koli obliki.

1 Nihče ne more ostati na oblasti do jvečnosti zgolj na račun minulih zmag in paslug, zgodovinskega poslanstva šn pvanrtgardne vloge.

2. Potrebujemo popolno legalno in politično enakopravnost vseh državljanov.

Naj bo konec sedanje protustavne navade, da so državne službe in položaji, vodilna mesta v ekonomiji in družbenih dejavnostih, uredniški položaji v tisku na radiu in televiziji dostopni v glavnem le članom Partije. V družbi, ki v resnici pozna legalno in politično enakost, ne sme nihče uživati privilegijev ali trpeti diskriminacije samo zaradi članstva ali nečlanstva v neki politični stranki.

3. Svobodno javno mnenje naj omogoči učinkovito kontrolo oblasti in oblastnikov.

Svobodno javno mnenje predpostavlja resnično svobodo tiska in drugih medijev, se pravi svobodo državljanov, da ustanavljajo in izdajajo časopise in druge publikacije - in da ni nobene cenzure. Sistem ne sme omogočati nobenih omejitev kritike državnih in političnih funkcionarjev.

4. Redna sodišča naj bodo resnično neodvisna od eksekutivne oblasti, ustavna sodišča naj ne bodo odvisna od izvršnih in zakonodajnih oblasti.

Med opravljanjem svojih dolžnosti ne smejo sodniki sprejemati nikakršnih navodil Partije ali katere koli druge politične ali državne inštanice.

5. Ukinemo naj se diskrecijske pravice administrativnih oblasti, da odločajo o pravicah državljanov, ki se potem ne morejo obrniti na sodišča, da jih zaščitijo.

Vladavina zakonov predpostavlja, da je končna zaščita svobode in pravic posameznika zaupana razsvetljenemu, neodvisnemu, neustrašnemu sodstvu, ki hitro in učinkovito deli pravico, ob ukrepig, ki varujejo stranke med sojenjem.

6. Iz ustavnih členov, ki govorijo o svobodnih, pravicah in dolžnostih človeka in državljanov naj se črtajo točke, ki te svobode in pravice hkrati obljublajo in jih omejujejo ali celo ukinjajo.

To so predvsem navodila, da lahko človek in državljan svoje ustavne pravice uporablja »kotje to določeno z zakonom« (Ustava SFRJ, člen 167, 3. odstavek) in da jih ne sme zlorabljati »v politične namene« (člen 174, 4. odstavek). Posebno sporna so izvajanja v 203. točki Ustave, ki počez omejujejo drugje v ustavi zajamčene pravice. Gre za ustavno prepoved uporabe teh pravic za »rušenje temeljev socialističnega samoupravnega sistema« - to pa v praksi sodnih pregonov pomeni sodbe zaradi »hudobnega prikazovanja družbenopolitičnih razmer v državki.

(7) Ukinemo naj se možnost preventivne aretacije in zapore brez časovne omejitve.

Vsi republiški in pokrajinski zakoni o notranjih zadevah dovoljujejo možnost preventivnega odvzema svobode ljudem, »o katerih obstaja dobro utemeljen sum, da bi

lahko bila njihova dejavnost usmerjena k spodkopavanju ustavno zaamčene ureditve«, takšne ljudi lahko oblast tudi konfinira v določen kraj, kjer smejo prebivati. Ker se občan proti takšnim odlokom ne more pritožiti na sodišče (*habeas corpus*), je državljanom odvzeta sodna zaščita njihove osebne svobode in svobode gibanja in izbire prebivališča. Svoboda prebivanja bi morala biti nedotakljiva, oblasti ne bi smele imeti pravice, da kogarkoli izženejo iz kraja njegovega bivanja - razen na podlagi pravnomočne sodne odločitve, osnovane na restriktivni interpretaciji zakonov.

(8) Ukinemo naj se takoimenovani delikt mišljenja.

To posebno velja za kriminalno dejanje sovražne propagande ter kazniva dejanja širjenja lažnih vesti in ogrožanja ugleda najvišjih zveznih, republiških in pokrajinskih oblasti in njihovih predstavnikov. Takšnega obračunavanja z drugače mislečimi ljudmi pravna država ne more sprejeti.

(9) Ukinemo naj se možnost kšitve pravice do zasebnosti in zagotovi nedotakljivost zasebnega življenja in zaupnost pošte in drugih oblik komunikacije.

Zvezni zakon o republiški varnostni službi, pa tudi republiški in pokrajinski zakoni o notranjih zadevah podeljujejo vodilnim uradnikom teh služb oblast, »da podvzamejo specifične ukrepe proti posameznikom, ki izstopajo iz principa nedotakljivosti pošte in drugih oblik komgniciranja«. Tako obsojeni se ne more zateči na sodišče, da bi ga zaščitilo, saj ne ve, da mu državni organi odpirajo in berejo pošto in da so njegovi domači pogovori snemani, poslušani in prepisani s traku.

(10) Enake pravice za mirno javno zbiranje in združevanje.

Ta pravica je osnovni pogoj za vsak demokratičen sistem in nobena privilegirana skupina državljanov ne sme uživati izključne pravice do nje.

(11) Ustavna in zakonska zagotovila za pravico do stavke.

Vsi uslužbenci morajo uživati ustavno pravico, da stavkajo in tako branijo svoje interese, s predhodnim oznanilom in v pogojih, ki jih naj določa zakon.

Beograd, 4/10/86

Odbor za zaščito svobode mišljenja in izražanja:

akademik Matija Bečković, dr. Kosta Čavoški, akademik Dobrica Ćosić, prof. dr. Andrija Gams, dr. Ivan Janković, prof. dr. Neca Jovanov, akademik prof. dr. Mihajlo Marković, akademik Dragoslav Mihailović, akademik prof. dr. Nikola Milošević, Borislav Mihajlović - Mihiz, akademik prof. dr. Predrag Palavestra, Tanasije Mladenović! akademik prof. dr. Radovan Samardžić, akademik Mića Popović, akademik prof. dr. Dragoslav Srejović, akademik dr. Gojko Nikolić, akademik prof. dr. Ljubomir Tadić, akademik Mladen Srbinović

(za odborje izjavo podpisal Mića Popović)

NADZOROVANJE, KAZNOVANJE IN ZBOROVANJE

Konfemeca novinarjev komunistov se je končala ravno s takim glamourjem, s kakršnim se je tudi začela - **s kupi referatov in nedorečenimi predlogi ter s premalo kritične osti**. Raven, na kateri so se pogovori odvijali, je veliko bolj spominjala na raven političnega diskurza, kot pa novinarskega pogleda na svet in dogajanja v njem. Sistem dšja vu je dominiral pri celotnem meetingu, kajti vse stvari smo že slišali v preteklih letih, če ne drugje, pa ravno na takšnih zborovanjih.

Novinarji so se tudi spretno izogibali prečim vprašanjem statusa lastnega poklica, ki se, če uporabimo vulgarno delitev na **profesijo in poklic**, vse bolj sprevrača v goli poklic. Cistke, ki smo jim priča v zadnjem letu, niso zgolj opozorilo, da v novinarstvu nekaj škripa, **kajti resnično škripa**, pač pa so že dejanje represije nad svobodo in pravico novinarskega obveščanja in posredovanja lastnega mnenja. Novinarji so v primerih takšnih čistk presneto nepovezani med seboj, pomoč, katere so bili deležni prizadeti novinarji, je praviloma le deklarativnega značaja. Novinarji so na minuli konferenci skorajda mirno obšli zadnja dogajanja v Zagrebu, ko je bil štorasto zaplenjen Študentski list in ko je uredništvo Danas precej neuspešno branilo svoje pozicije. Nekaj podobnega se je zgodilo že pred meseci ob dogodkih v Beogradu, zato takšno ravnanje sploh ni presenetljivo. Skratka, dokler bodo novinarji kot ovce gledali, kako lahko iz njihovih vrst izginjajo posamezniki, bodo morali biti pripravljene, da bodo nekega dne lahko **tudi oni** na njihovem mestu. Meja med dovoljenim in nedovoljenim je posebno v primeru političnega novinarstva vse pretanka in prespolzka, da bi se zanašali na to, da bomo vedno vedeli, do kam smemo iti in do kam sega terra incognita. Leninovska mimikrijska pozicija novinarstva, ki je bila dokončno utemeljena s prihodom Stalina na oblast, je očitno še vedno živahna praksa v našem prostoru. Novinarji so na tej konferenci kljub nekaterim izstopom v tej smeri obravnavanja problematike, potrdili, da pristajajo na status quo, da pristajajo na družbeno dejstvo, da se vsega pisati pač **ne sme**.

Drugo pomembno vprašanje, ki se ga novinarji preradi izogibajo, kakor se je to pokazalo tudi na Gorjupovih dnevnih lani, pa je vprašanje izobrazbene strukture in nivoja izobrazbe novinarjev. Vse prerado se namreč izkaže, da pripadniki sedme sile niso dovolj kvalificirani za področje, ki ga pokrivajo. Sole, ki so namenjene izobraževanju bodočih novinarjev, v večini primerov ne zadostujejo nalogi, ki naj bi jo opravljale, ljubljanska šola, ki izobražuje po tem programu, FSPN, namreč nima niti primerne studia, v katerem bi se bodoča ostrapersa lahko kalila. In če ni študentom na voljo niti cehovsko znanje, da o drugih predizpozicijah splošne politične in kulturne

izobrazbe niti ne govorimo, ne moremo pričakovati bistvenega napredka v tej smeri. Ravno tako je tudi res, da so ravno tako kot področja življenja in dela vse bolj specializirani tudi novinarji. Z osnovnim znanjem politične ekonomije ne moreš pisati o ekonomskih dogajanjih v državi, razen če ne pristaneš na splošno ugotovljivi zdravorazumni logiki, da je nekaj gnilega v deželi Danski.

Naravnost smešno pa je še nekaj. Vsakdo, ki se ukvarja s pisanjem po časopisih ali z delom na radiu in televiziji, je, ne glede na to, ali je v delovnem razmerju ali ne, prisiljen ravnati se po **kodeksu novinarske etike**, ki pa je, žalibog, bolj podoben **programskemu pamfletu kot pravnemu oziroma moralno-etičnemu kodeksu**. Ne verjamem, da bodo spremembe kodeksa bistvenega pomena, kajti kot prvo že sam kodeks ne funkcionira tako, kot bi moral, in kot drugo, če je z ene strani dovoljeno represivno ocenjevanje prispevkov, lojalnosti z druge strani ni moč pričakovati. Lep primer za to je bil sicer (pomotoma?) objavljen članek v eni izmed številčk Dela, v katerem je avtor na nadvse vehementen način obračunaval s komunisti. Če bi bil ta članek objavljen na straneh Tribune, ni rečeno, da številka ne bi bila zaplenjena in da tako avtor prispevka kot tudi uredništvo ne bi doživelo sankcij. Da ne bo pomote, ne gre za to, da bi uveljavljali čistunsko politiko o tem, kaj se sme ali ne, pač pa zato, da bi opozorili, da veljajo drugačna merila za vsak medij posebej.

Omenili smo, da novinarski kodeks ne funkcionira tako, kot bi moral. Kodeks je **predvsem etičnega, veliko manj pa moralnega značaja** in s tega stališča je jasno, da veliko bolj kot k spoštovanju deklariranih načel poziva h **kršitvam** teh načel. Kodeks je **odraz vladajoče ideologije**, ne dejanske moralne odgovornosti posameznega pisca, zato je lahko vedno znova kršen. Sam po sebi je torej prelep, preveč prepričljiv in predvsem - nepotreben.

Zanimivo je še nekaj. Novinarji se na svojem zboru niso vprašali, kje vse ležijo korenine takšnega statusa, ki ga hočeš nočeš tudi sami morajo podpirati. To še posebno velja za ljudi, ki so se šolali za novinarje in ki bi v primeru eventualne kršitve pravil igre bili prisiljeni oditi, s tem pa bi izgubili možnost služenja vsakdanjega kruha. **Uradno ni cenzure**, kajti cenzura je zastarel, da ne rečemo celo buržoazen konzervativen pojem in forum. Vendar pa, kakšen slučaj!, ravno tukaj se izkaže, da tisto, kar je najbolj odsotno, na koncu postane - **najbolj prisotno**. Na mesto grobe, fizično vidne cenzurske palice stopi **avto-cenzura**, povzrarnjen Ordnung, ki ga vsi novinarji sprejemamo kot nekaj monadno danega. Avto/samo cenzura je torej veliko bolj subtilna oblika zaželenega vedenja in mišljenja v družbi in celo - kdo bi si to mislil! - **bolj**

učinkovito sredstvo nadzovanja kot pa je bila starinska, avtohtona forumska oblika odločanja med pravnim in nepravilnim, zaželenim in nezaželenim.

Voilà, tako smo ravno tam, kjer smo začeli to pisanje in kjer so novinarji komunisti postvarili defenzivno, resignacijsko politiko uredništev. Zadrega nastopi šele takrat, ko je treba s takim položajem soočiti generacije, ki še rasejo in ki šele prihajajo. Kam jih usmeriti? V vsakem primeru proč od travm Dšmoklovega večno obešenega meča nad glavo novinarja, če pa se že zgodi, da se mlado bitje zapiči v novinarstvo kot svoj bodoči izvir eksistencialnih dobrin, pa ga bi bilo najbolje usmeriti na varna področja pisanja - šport, kultura (pa še to ni več tako čisto, kajti poglejte si samo afero NSK), politika pa vsakem primeru postane področje, vredno izogibanja. Kajti dokler bodo politični forumi odločali o tem, kdo bo bodoči urednik, ne moremo pričakovati med vsem ostalim tudi primernejših novinarskih zborovanj, če že hočete. Uredništvom je potrebno dati vso svobodo odločanja o pisanju in obravnavanju tem in uvesti primernejši način sankcioniranja eventualnih zlorab te svobode, ki so se in se bodo dogajale. Tudi novinarstvo ni brezmadežen raj.

PETER KNAP

BRANKO & COMPANY

Predsednik ZIS-a, Branko Mikulič, je po naključju le nekaj dni pred pričetkom zimskih olimpijskih iger odpotoval v Kanado, kjer se je v prijateljskem ozračju pogovarjal s tamkajšnjimi politiki in gospodarstveniki. Prav gotovo so bili ti pogovori izredno plodni in naporni, saj se je Branko po uradnem delu obiska zadržal v Kanadi še na privatnem obisku. O tem nas je mimogrede obvestil komentator otvoritvene parade ZOI v Calgaryu, dodal pa je, da je Branko nekje na slavnostni tribuni.

Televizija se nas na žalost ni usmili, da bi lahko videli ljubega predsednika, kako sedi oblečen v belo ali rdečo pelerino in sodeluje ob vsesplošnem veselju nad kavboji in Indijanci. Igre Indijancev in kavbojev mu, glede na razpoloženje njegovega ljudstva, niso tuje.

Rek pravi, da ko mačke ni doma, miši plešejo. Ples se je vrtel okrog dela našega predsednika, tako da so ortodoksno komunistično-leninistično-marksistično-intakomnaprej usmerjeni borci pod lupo pregledali Brankovo predsednikovanje. Niso bili ravno zadovoljni in ker med borci še vedno niso utihnile debate o borčevskih pokojnicah, je bil eden od resnih predlogov iz ljudstva tak, da bi lahko Branku dodelili primerno penzijo, da bi v miru ostal na privatnem obisku v Kanadi. Na tak način bi opravili tudi s prikupno neumnimi funkcionarji, katerim ne moreš zameriti, če glasujejo drugače kot njihova baza, prav tako pa bi opravili z nezmotljivimi ljudskimi očmi, ki vidijo v političnih logih zbirko prašičjerejskih in govedorejskih farm.

Dali bi večjo možnost ljudskim politikom, ki vedno predlagajo kaj inovativnega - od gesla »Dol z inflacijo, naj živi napredek«, preko božičnih praznikov do osmofebruarjskega predloga za novo slovensko himno. Ljudem, ki so politiki, je potrebno dati možnost, da - kot je v primeru Jožeta Smoleta - prikažejo svoje sposobnosti do največje mere.

V času Brankove odsotnosti pa se je svet v Jugoslaviji obračal nazaj v preteklost. Alfred Waldheim se je pred vrati jugoslovenskih arhivov ustavila, trčila vanje in jih s treskom odprla. Dobrososedski odnosi pa se kljub izpadom zgodovinarja Plenče in novinarja N/asoča ne bodo spremenili: pa naj Waldheim bo ali ne vojni zločinec, predsednik ali ne. Za nas je zgodovina nekaj, kar se je zgodilo v preteklosti, kar je dostopno v Brhivih in kar je primerno za sedanjo politično situacijo - predvsem pa to zadnje, ni nas stane še toliko ugleda, kolikor ga ni prej imeli.

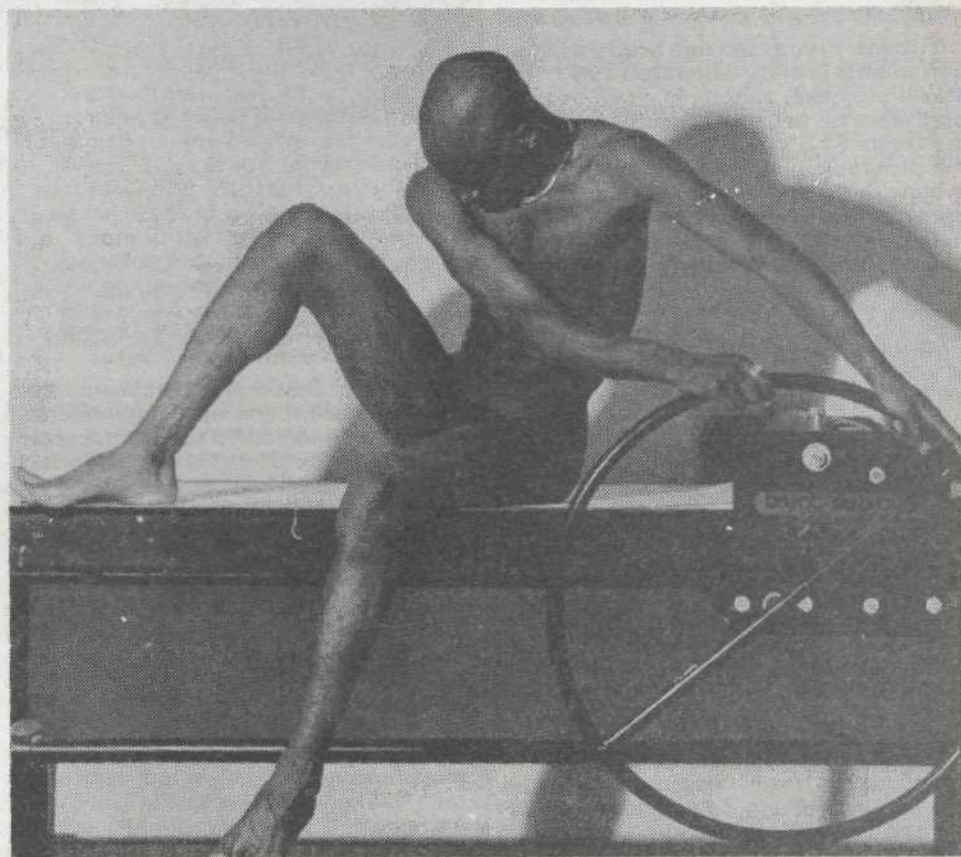
Morda je Brankova odsotnost poskrbela za to, da se je kralj puranov, Fikret Abdić, glavni krivec za jugoslovanski Titanic, javil v tisku. Razgovoril se je tudi o krivdi tega predsednika, da je vedel za spletke nahinacije Agrokomerca. Če pa je Brankes pristal na 3 x 3 kombinacijo, ki je v

zadnjem času tako popularna, potem imamo pod prvo trojko Fikreta ter brata Pozdegar, pod drugo trojko pa nam poleg Branka manjkata vsaj še dva...

Po drugi strani pa nas preseneča Brankova sramežljivost. Namesto da bi Branko kot predsednik organizacijskega odbora ZOI Sarajevo 1984 priznal, da je tradicija gostitelja ZOI, da povabi predsednika organizacijskega odbora prejšnjih ZOI, se je sramežljivo skrtil za kombinacijo uradnega in

privatnega obiska. Tako smo si nevedneži predstavljali, kako stoji Branko v vrsti za vstopnice in zmrzuje na hladnem calgarijskem zraku. Lahko bi dobil nahod, pljučnico in švrk - konec bi bilo s paketi, interventnimi ukrepi in sedanjo jugoslovansko svamostjo. Morda pa bi dobili drugega Branka, kaj se ve.

SIMONA FAJFAR

TIŠINA! PAR TIJA SE IGRA. (Baljak)

V prejšnji številki Tribune smo vas povabili, da se nam pridružite pri pisanju aforizmov. S presenečenjem ugotavljamo, da ima ta zvrst strupenih umotvorov neko tradicijo tudi pri nas. Še naprej pošiljajte svoje izdelke na Tribuni, Kersnikova 4, Ljubljana. (Objavljeni aforizmi so primerno honorirani.)

Naša ekonomska politika je kot pustni karneval - le koga bomo na koncu zažgali, se še ne ve. (Bob)

**Radostna vest - jugoslovanska mačka je ustrezne barve!
P.S: Miši ne more več loviti in prosi za finančno pomoč. (Bob)**

Rdeči kاپici vsa čast! Prva je odšla v gozd. (Baljak)

**Vizija nam je padla na glavo - komunizem se pač tako začne.
P.S: Trde glave vztrajajo. (Bob)**

Sistem ostaja, a mi gremo naprej KONKURENCA V ŠTUDENTSKIH VRSTAH

Iztok Aberšek je študentfilozofske fakultete, obenem pa eden od ustanoviteljev novo nastale študentske organizacije na FF - Študentskega parlamenta - ki poskuša s svojo drugačno organiziranostjo privabiti študente, da realizirajo svoje ideje, zamisli, projekte. Glavna značilnost Študentskega parlamenta naj bi bila v tem, da je res študentski in izven togih spon mladinske ali partijske ali kate-tere koli druge družbenopolitične organizacije.

Tribuna: Prvo zasedanje Študentskega parlamenta je bilo v decembru 1987. Pоставili ste nekaj zahtev, ki pa so vezane predvsem na pedagoški proces: ukinitvev predmeta SLO in DS, krčenje prenatrpanih programov, uvedba potrebnih predmetov... Je to funkcija, katero naj bi opravljal Študentski parlament - reforma, univerza ipd., ne pa tudi politične funkcije, kot jih ima sedanje vodstvo študentske organizacije, Univerzitetna konferenca ZSMS Ljubljana?

Aberšek: Odgovor na vprašanje zahteva, da moram najprej osvetliti začetek, zakaj je sploh prišlo do ideje o Študentskem parlamentu, oziroma kako smo prišli do tega, da je nujna nova organiziranost študentov. Prvič v času delovanja naše generacije, predsedstva OO ZSMS, kot smo se do prvega zasedanja uradno imenovali, je prišlo do artikulirane pobude s strani »baze« študentov. Študentje so prišli s povsem novimi idejami in pobudami, ki so sindikalistično obarvane. Ugotovili smo, da z našo dosedanjo organiziranostjo nekaj ni v redu. Takšnih pobud do sedaj ni bilo, čeprav je bilo čutili nemoč, da študentje niso videli nobene možnosti, da bi lahko svoje ideje uresničili, uveljavili. Čutili so - kar je bilo mogoče videti tudi na zborih študentov - nemoč, ki so jo izrazili s posameznimi medklici, kriki in podobno. Ta nemoč je zelo izrazita ne samo na naši fakulteti, ampak tudi drugje. Zadnjih dvajset let se je to manifestiralo ničkolikokrat, najbolje pa jo je kanaliziralo študentsko gibanje med leti 1968 - 1972. Zamrlo je leta 1974, čeprav je UK ZSMS poskušala s posameznimi političnimi akcijami izpeljati kaj novega in razgibati študente, vendar pa to v glavnem ni uspelo.

Za enkrat lahko mobilizira študente samo sindikalizem. Vsak sindikalizem skriva tudi svojo politično poanto. Kajti če bo zaživela ta nova organiziranost, se bo študentska populacija razgibala in slej ko prej tudi spolitizirala. To je dejstvo. Sedaj pa je bistveno, da se nova študentska organiziranost razširi na največjo možno število študentov.

Tribuna: Nezadovoljstvo študentov z lastno organizacijo se je spremenilo v zahtevo po študentski skupnosti, drugačni organizaciji študentov. Kaj je Študentski parlament?

Aberšek: Študentski parlament predstavlja v našem konceptu organiziranosti neke vrste nadgradnjo dosedanjih zborov študentov, ki so bili najširša oblika kanaliziranja študentskih interesov. Obenem so bili ti zbori študentov neke vrste konferenca osnovnih organizacij, ki so jih izrabile le kot informativne krožke. Svojo bazo so seznanjale, oziroma jo seznanjajo z že zakoličnim programom. Gre za klasičen partijski mehanizem, kjer določena elita, manjšina študentov prihaja s pobudami pred večino študentov in ta nema večina pobude samo sprejema.

Mi pa uvajamo skozi Študentski parlament mehanizem, kjer naj bi bil parlament mesto rojevanja pobud in tudi odločanja o tem. Naš koncept odločanja uveljavlja princip neposredne demokracije, kjer odločajo vsi neposredno zainteresirani študentje, ki se spontano udeležijo zasedanja. Ugotovimo lahko le to, da načelo posredne demokracije z voljenimi poslanci ali delegati, kot poteka naš delegatski sistem ali zahodni poslanski sistem, znotraj študentske organiziranosti ne more učinkovito delovati.

Prvi kriterij nove organiziranosti študentov pa mora biti ravno učinkovitost. To lahko zagotovimo s čim bolj ohlapnimi pravili organiziranja, s čim bolj ohlapnim organizacijskim konceptom.

Dolgoletne izkušnje nam kažejo, da je molčeča študentska večina vse prevečkrat zadušila zdrave pobude in možnost delovanja zainteresiranega dela študentov, ki hočejo izpeljati pobude in ideje. Pravila organiziranosti jim tega niso omogočala. Ravno zato daje Študentski parlament možnost slehernemu študentu, sleherni formalni ali neformalni skupini študentov, da sprožijo svoje predloge na zasedanju parlamenta in

ngato o tem skupno z ostalimi študenti odločamo.

Tribuna: Ali ima Študentski parlament kakšno povezavo, morda samo idejno, z Zvezo študentov v 70-ih letih, ki je bilfi ukinjena 1974?

Aberšek: Neposredne zveze ni, lahko govorimo le o idejni povezavi med tema organizacijama. Edina prava zveza je organizacija študentov, vse od leta 1964, ko se m artikulirano izrazila težnja študentov za M boljšanje lastnega položaja in za napred celotne družbe. Potrebno je zbrati vse do sedanje izkušnje in iz njih potegniti najboljše.

Tribuna: Ali predstavlja Študentski parlament zanikanje in izraz nezaupnic Univerzitetni organizaciji ZSM Ljubljana, sedanjemu vodstvu študentov, ali BB je konkurenca obstoječi obliki?

Aberšek: V bistvu niti eno niti drugo za to, da smo študentje - to je menda vsem - specifičen segment te ali katere kd druge družbe. Zato študentje potrebujemo svojo avtonomno, suvereno študentsko organizacijo, ki ne bo vezana v klasičen partijski sistem, ne bo obremenjena s smisijsko vlogo, kot je v mladinski organizaciji obremenjena tudi univerzitetna konferenca. Potrebujemo študentsko organizacijo, ki bo pod okriljem univerze in tako bo vključena v celoten politični sistem. Zato ideja o neke vrste študentskem konkurenci, ki bo predstavljal neko specifično konkurenco - čeprav izraz ni najbolj primeren - UK, predvsem pa bo nova vzpostavljena za UK.

Sedaj nikakor nočemo zanikati UK, prav tako tudi ne zanikamo ZSM. nimo, da je potrebno več možnosti za niranje študentov, za artikulacijo na

specifičnih interesov. Čas in praksa bosta pokazala, katera varianta je najbolj ustrezna. Kajti Univerzitetna konferenca ZSM lahko obstaja le kot enotna skupina posameznikov z vsaj približno podobnimi političnimi interesi. Je sredstvo političnega boja študentov znotraj samega sistema.

Studentska organizacija, Studentski parlament pa bo obstajal na robu sistema, vključen samo v samoupravni sistem univerze in VDO na posameznih fakultetah.

svetu FF, Izobraževalni skupnosti Slovenije in Univerzitetnemu svetu UEK?

Aberšek: Poslali smo jim dvoje: prvo je naš dopis z zahtevami po racionalizaciji skupnih predmetov, drugo pa je naša ideja o ustanovitvi Studentske skupnosti, avtonomne študentske organizacije. Na prvo zahtevo smo dobili od institucij dokaj ugodne odmeve, čeprav so vsi ti odmevi še neformalne narave. Nihče pa se še ni postavil v odkrito kontra pozicijo našim zahtevam.

I |Cot taka se bo borila za izboljšavo študijskega procesa, za razčiščenje vloge študentov v družbi ipd.

I Močno upam, da ne bo nikoli prišlo do konflikta, ki bi zahteval ukinitve UO ali Studentske skupnosti. Prevzeli bomo le nekatero funkcije UO, ker je preveč vpet v politični sistem, prav tako pa ima preveč nalog. Ea teh deset ljudi je absolutno preveč nalog, tako da tudi razdejevanje nalog ne olajša njihovega delovanja. Se vedno so preveč vpleteni v papirnat vojni, politično ali kalerio drugo. Studentski parlament se želi temu izogniti in skrbimo, da bi do tega ne prišlo.

E. Tribuna: Kako pa naj bi se interesi študentov artikulirali navzgor, ker mnogih problemov, ki so ozko študentski, ne moremo iztrgati iz samega sistema, v katero ga so vpeti. Kako naj bi se po vaši zaprišli študentski interesi prelili v sfero, v kateri odločajo o tem? Kako bi to izpeljali preko univerze, če vemo, da je le formalno zveza fakultet ne pa univerza, kakršno poznajo drugje?

Aberšek: Obstoj nove študentske organizacije nujno vključuje reformo univerze, pavzemanje za njeno avtonomijo. Ravno pedaj se pripravlja nov zakon o univerzi, pko da bi bilo mogoče, da najdemo svoj prostor znotraj univerze. Obstaja pa tudi pnožnost, da se vključimo v »najširšo ljudsko fronto«, SZDL. Če pa bo čas pokazal, pa je to premalo, lahko predlagamo - čeprav je sedaj že prepozno - nov ustavni pmandma o ustanovitvi nove študentske Organizacije.

I Tribuna: Kakšni so bili odzivi na prvo Pjsedanje Studentskega parlamenta, saj pte svoje sklepe poslali Fakultetnemu

Seveda razen ljudi, ki so neposredno ogroženi zaradi naših zahtev: npr. obramboslovci, ker zahtevamo ukinitve obrambologije, predmeta SLO in DS. Dobili smo pismo enega od naših predavateljev obrambe na FF, ki nam grozi, da bo sam bojkotiral predavanja, ker smo ga tako hudo razžalili. Ne more več predavati študentom, ki zahtevajo ukinitve njegovega predmeta. Obenem brani svojo strokovno usposobljenost, ki smo jo bojda mi napadli, kar pa za nas sploh ni vprašanje. S temi ljudmi bo potrebno najti nek konsenz, saj bi izgubili službo, položaj v družbi, če bi bile izpolnjene naše zahteve. Nihče ne bo pristal na to, da se te lju-

di postavi na cesto kar tako. Potrebno bo najti primerno rešitev.

Prorektor za študentske zadeve Rastko Močnik predlaga, da naj te ljudi premestijo iz predavalnic na teren, kjer naj organizirajo določene vaje za primere naravnih, ekoloških in podobnih nesreč.

Tribuna: Med študenti so se že pojavili odzivi na vašo pobudo po reorganizaciji študentske organizacije. Tako je eden izmed njih »predlog petih«, ki pa Studentski parlament vendarje umešča v okvire ZSMS, za katero vi trdite, da je ovira.

Aberšek: Povem lahko le to, da se ta dokument niti v eni točki ne približuje našim hotenjem in našemu konceptu, ki ga sestavljamo. Če gledam samo idejno, je med našim in njihovim konceptom čista polarizacija. Prva točka konfrontacije je v tem, da je njihov koncept umeščen v ZSM, kar je nasprotno naši ideji. Nadalje uvajajo posredno demokracijo namesto neposredne, kot jo predlagamo mi. V celoti je njihov pravilnik še bolj tog, kot je dosedanji pravilnik o delovanju UK. Iz lastnih izkušenj vem, da tak sistem, kot ga predlaga »peterica«, v praksi ne more zaživeti. Je nekakšna kombinacija dosedanjih pravil ZSM, y katere so položene nekatere ideje organiziranja zahodne parlamentarne demokracije: sistem poslancev v parlamentu, volilni boj... Vse skupaj zveni idealno, a je nepraktično za študentsko populacijo. Vedno je potrebno računati na molčečo večino, tako da je nemogoče, da bi lahko po predlogu »peterice« zagotovili sklepčnost z dvotretjinsko večino. Zmeraj se pojavljajo problemi pri sklicu konference UO, potrebne so predprave, reklama ipd. za sklepčnost.

Potrebno je dati prednost vsebini, delovnemu konceptu in dovoliti, da se organizacija v praksi izoblikuje.

Tribuna: 16. 3. 1988 boste imeli na FF ob 11. uri v avli drugo zasedanje Studentske skupnosti.

Aberšek: Ja. Kot sem že rekel, bomo sestavili samo glavne točke delovanja. Organizacijsko trdnost bomo formirali le do te mere, da bo funkcioniralo - ampak nič dalje. Da se bo vedelo, kdo sklicuje parlamente, kdo vodi sestanke, kdo izvršuje sklepe, ki so bili sprejeti na parlamentu. To nam bo zaenkrat zadoščalo. FAJFAR SIMONA

Fotografije: JOŽE SUHADOLNIK

SLOVENIJA EX-PRESS

Del velikega slovenskega naroda, živeč v sosednji Avstriji, bije hud boj za preživetje. Vendar bi začuda lahko našli večini zmajev, s katerimi se bodejo rojaki, ustrezne tudi doma. Jasno, matični narod ponovno stoji na zgodovinski prelomnici in »mearsko klanje« je pred durmi. Kolaž prinaša peščico utrinkov iz življenja Slovencev, ki se dotikajo (bolj ali manj) akutnih in aktualnih problemov. Za material se zahvaljujem Našemu Tedniku, časopisu, ki ga izdaja *Narodnisvetkoroških Slovencev*. Kritične bralce obveščam, da so obtožbe »gre za trganje iz konteksta« na moj rovaš neutemeljene in jih zato ne bom sprejmal

Josef Smolle, Veliki dvorni cenzor

Spoštovani gospod Tropper!

Vaš članek me je spodbudil k pisanju. Poletl smo bili prl sv. Hemi na Krki. Ker so naše cerkve postavljene za vse božje ljudstvo — ne glede na raso in jezik —, se mi zdi, da temu namenu služi tudi cerkev sv. Heme na Krki.

Slovinci častimo Mater božjo — imenujemo jo naša Kraljica, poleg nje: Petra, Pavla, Janeza, sv. Mklavža, Hemo ali Emo. Vse imamo za naše. Kje je bil kdo rojen, je bil plemič ali revež, komu je kdo dal denar, si ne belimo preveč glave. Med njimi so bili Savli, ki so postali Pavli, Avguštni... Malo, oziroma redki taki, ki bi bili podobni grabežem sedanje dobe.

Ideologija in pravopis

črkopisne in pravopisne pravde so bile prl Slovincih vedno pomembna zadeva, že v prejšnjem stoletju, ko so se pravdali, all prav se piše „kaša“ ali „kasha“. Zatem je panslovska ideologija vnesla v „pravilno“ slovensko pisanje razne južnoslovske „li“ In „nj“, zato da naš jezik ne bo tako „trd“, temveč bolj čustven, bolj „mehak“, menda bolj slovsanski. Iz takratne Lublane je nastala današnja Ljubljana, iz Zile pa Zil/a itd.

Po zadnji vojski so v pravopisu kar uradno določili, da se odslej piše Bog z malo začetnico. Torej ni več lastno ime, temveč splošno, kakor rimski bogovi, ki pa morajo imeti seveda še vsak svoje ime. Krščanski bog pa je le eden in nosi ime Bog. Podobno kot imamo na krasu reko, ki se tudi imenuje Reka, pa nobenemu ne pride na misel, da bi pisal reka reka, ampak reka Reka, ali samo Reka.

Ideologija je segla sredi 50/77 let tudi po imenih krajev, ki se glasijo po raznih svetnikih, kakor so bile pač ustanovljene na teh krajih cerkve in fare, ter se je iz njih razvilo nasele. Iz St. Jerneja je nastal kar Šentjerneji, tako da se je ime svetnika zbrisalo, od Sv. Lucije je ostalo samo še Lucija, iz Sv. Marka so našli Markovci, iz Marije Snežne oa kar Velka, itd.

Skratka, slovska „kulturna“ revolucija je hotela biti dosledna.

Zajtrk ob konjši: ajdovi žganci z mlekom.

Ajdovo moko pražimo v koci zolko časa, da se neha kaditi. Med praženjem jo neprestano mešamo. Nato počasi prilivamo slano vrelo vodo in obenem mešamo, dokler ne nastanejo žganci, ki ne smejo biti premokri. Zhrahljamo jih z vi-

Gospodarstvo najbolj zavira asimilacijo

Srč razprave Je ta, da je močno gospodarstvo najboljši ščit proti asimilaciji in da se morajo In bojo morali zamejč z večjio rizično priljubljenostjo, večjio samozavestjo In strokovnostjo vključiti v gospodarsko življenje. Kajti prav tu Se bolj velja spoznanje, da smo sami svoje eksistence in preživetja kovati.

Narodna

S/Slovenec, sl desnl
all levl —
nisl prav!
Sl belogardist,
ali antikrist.

Zveza slovsnkhl organizacij
In Narodni svet
nerodni zvezdi sta
na narodnem nebu.
Namesto da bi nas vodil,
sta medseboj se razdobil.

Preprosti človek
se nič več ne spozna,
katera od obeh
sploh prav ima!
All tista, ki tolče drugo po glavi,
all tista, ki mu jo nastavl.

Pametnejše je,
da vsak s svojo misli,
da nam ne vsill nemški
nacianalec
svojo kratko pamet!

Karolina Haderlap, Lepena

Št. Lipš

Farna mladna št. Lipi vabi na pustno prireditve z dvema smešnlma prizoroma „Rendez-vous II“ In „V regimentni Ječl“, kl bo v nedeljo, 14. 2. 1988, ob 9.15 v farni dvoranl St. Lipš.

Gostujejo Igralci farne mladine Iz Žvabek. Prlsrčno vabljenl.

Žihpolje: visoko odlikovanje za Hanzija Lesjaka

Hanzl Lesjak z Žihpolj, brat rožeškega občlnskega odborlnka Ludvika Lesjaka, je pred nedavnim od jugoslovsanske zvezne carlnske uprave prejel posebno plaketo. S to plaketo je Jugoslavija odlikovanca počastila zaradi njegovih dolgoletnih zaslug, ki sl jih Je pridobil za urednlčevanje meddržavnega sporazuma na področju carlnstva.

Plaketo mu je predal carlnski direktor In upravnik carlnarnice v Ljubljani Franc Sabllec — v imenu generalnega carlnskega dlrektorja v Beogradu Zvonka Poščiča. S tem je Hanzl Lesjak — kot prvl avstrijskl carlnik — prejel najvišje Jugoslovsansko odlikovanje,

Boks: Franci Wieser avstrijski vice-prvak

V srednji kategoriji je koroški prvak Franci Wieser prišel v finale na avstrijskem prvenstvu v Gmudnu.

Franci Wieser

licami in zabelimo jih z ocvirki. K žgancem pijemo domačo belo kavo, sveže aji kislo mlekp.

Ponekod v Podjum ajdove žgance tudi kuhajo. Moko vsujemo v vrelo slan krop, kuhamo 20 minut, zmešamo z vilicami in zabelimo z zaseko.

NAŠ TEDNIK: Skupni slovsni kulturni prostor in stališče slovsne Cerkev do tega vprašanja s posebnim poudarkom na Slovincih v zamejstvu in v dlsporl. Njene možnosti, naloge In priljubljenost?

SUŠTAR: Najprej bi iz tega izhajal, da je kultura, v tesni povezavi z našim narodnim življenjem, jezikom eno od naših največjih bogastev. Mi se ne moremo, ker smo številčno tako majhni, ne v zgodovini ne danes uveljaviti z vojaščno, s politiko, z gospodarstvom, mi smo v tem oziru, skoraj bi dejal, nemočni. Močni pa smo kulturno, da smo se ohranili toliko stoletij, da smo ohranili svoj samostojni jezik, da smo prišli do univerze, do svojega šolstva, literature in imamo ljudi, ki so se uveljavili v mednarodnem svetu. Smemo reči, brez vsakega prelriravanja, da smo prisotni v evropski in svetovni kulturi.

zasedanju rranjših, za katero so prireditelji Izbrali temo „Družbenoekonomske pogoji za ohranjanje narodnih skupnosti“. V zadostenje slovskega poslancaprotestirajo proti taki bedariji tudi navzoči Južnolirolici. Bolje poznaajo položaj na Južnem Koroškem kakor avstrijskl uradniki. Od kod slednji dobivajo informacije? En vir nam odkrije dvorna svetnica Stadlmayer. Ker je do upokojitve pri insbrilški deželni vladi vodila oddelek za Južno Tirolsko, se je zanimala tudi za koroške Slovence. „Gospodarsko gre Slovincem zelo dobro. Same hotele gradijo. Sama sem jih videla v Škocijanu. Tja so me peljali uradniki celovške deželne vlade, posebno so me opozorili na župnikov kulturni dom, M so ga zgradil z denarjem iz Beograda.“

Izbor popevke meseca oktobra:

1. MANDARINA — Don Juan (1196 točk)
2. O NE ŠERI — Rendez-vous (1056 tofik)
3. OSTANI MOJA — Rendez-vous (1030 točk)
4. ANAMARIE — Čudežna polja (642 točk)
5. ANGELINA — Marjan Smode (592 točk)
6. j>^{TK} NE GRA — Pepej (580 točk)
7. D O E R D A N 2 Bazar (no. va) /518 točk)
8. ŽIVELE SLOVENKE — Agropop (nova) (432 točk)
9. BYE, BYE BABY — Moulin Rouge (nova) (368 točk)
10. "RID"TE NA ŽUR — Šank Rock (nova) (200 točk)

AJDOVI ŽGANCI

SESTAVINE:

V* kg gidove moke
vrela voda
sol

SIT(N)I MARIBORSKI ŠTUDENTJE

Kakšno nostalgijo nam vzbujajo daljna šestdeseta leta in tedanje študentske demonstracije. Vstaja. na Sorborni, Rudi Duschke in gasilci, brizgajoč vodo na ljubljanske študente; ti časi so nam pri srcu. Imamo pa celo možnost, da to predstavo še enkrat postavimo na veliki oder.

Dramo »Bojkot študentskih prehranjevalnic, Maribor« in njena dejanja kar dobro poznamo iz medijev. Študentskemu štrajku pritiče še skromen poskus epiloga. Torej: prijeten, kot je bil občutek, da študentje bojkotirajo, je kmalu začela v meni kljuvati kritična iz JLA: »Dobro je, a može i bolje.« To »i bolje« pa so mariborskim kolegom preprečile objektivne okoliščine. Prvič: to je univerza na ozemlju SFRJ. Drugič: Maribor še nima tradicije univerzitetnega središča, mladinci na Univerzi pa še manj »uporniške« tradicije - baje so se tam debelili krapi, ki jih je trening izpljunil na višjo funkcionarsko raven. Tretjič, Maribor je okrnjen za fakultete tipa filozofska. Četrtyč: odrinjen je od korita v republiki, kjer (kot prej kone povsod) delitev sredstev poteka po naročilu tistega, ki ima blagajno v hiši.

Stisnjen z naštetim v kot, se kaže študentu-radikalcu rnariborski bojkot v zgodovinski perspektivi gibanja za demokratizacijo univerze in osvoboditev intelekta individuuma na mestu, ki ga v srednjem veku zavzema kmečki punt. Nepodkovana in slabo oborožena vojska se zaleti usodi nasproti. Kakor so se borci za staro pravdo s preproščino nekoč obrnili na kralja kot pravičnega rarsodnika v svoji zadevi, se obrnejo Mariborčani na najvišjo republiško inštanco in podobno pričakujejo ugodne rešitve. Najmanj, kar bi lahko pričakoval od mladine, je upoštevanje zgodovinske izkušnje stranke, ki nam diktira življenje. Torej borba za svoje pravice in iskanje možnosti za preživetje zunaj sistema. Konkretno je to sistem izobraževanja in pota za financiranje njega in njegovih subjektov. Sploh ko v luči absurdnega razmerja narodovega dohodka, ki se potroši za armijo oziroma za izobraževanje, posumimo v dobromamernost sistema in njegovih upravljačev. Večdesletni razvoj družbe postavlja vprašaj pred doktrino nezadovoljneža »naprej po poti majhnih korakov, revolucije so tako brutal-

ne« in naravnim vzgibom potakojšnji zadostitvi potrebe »pomembne so tudi kratkoročne rešitve«. Tako srca ne zapišem štrajku, ki zahteva višji regres in subvencijo, ampak tistemu, ki se obojemu odreče. Sistem subvencioniranja, skupnih skladov, ki se »an sich« zaplete v nerazrešljiv gčrdijski vozal, vozal ni funkcionalen. Karakterizira ga odtujeni nujno potrebni neposredni stik med ponudbo in povpraševanjem, z drugimi besedami, to je centralizacija sredstev, ki jih imajo potem možnost deliti nekompetentni, nezainteresirani ali tisti, ki brez zavezujoče odgovornosti za svoje početje uporabljajo fleksibilni petletni plan. Ko se študent bori za subvencioniranje njegove dejavnosti, se tolče za princip subvencioniranja in tako istočasno za nepravilnosti ob razpolaganju z družbenimi sredstvi na ravni federacije. Da to počne, ni presenetljivo, saj ga sistem vzgoji v prepričanju, da gre za njegovo naravno, od nekega boga dano pravico. Kakšno je ob tem rnenje zaposlenega, realnega, neidealističnega bitja, ki mu odtegnejo 40 % zaslužka in teh procentov ne more imenovati s pošteno besedo davek, ker se le ti preoblačijo v vse mogoče prispevke? Taktična poteza študenta je zavreči zahtevo po neobvezujoči podpori, s čimer bi si pridobil naklonjenost proizvodnega subjekta, ki ne more iskreno stati ob strani ta trenutek še neproduktivne populacije, ki živi na njegov račun. Pristajanje na začasne rešitve je kompromis, ki študentsko populacijo kompromitira pred že delovnim delom družbe in kar je relevantnejše, ga bo v prihodnosti pred samim sabo, saj je kot Faust podpisal zadolžnico sistemu subvencij in mu zato nikdar ne obrne popolnoma hrbta. Časa ni na pretek, saj bo po tretjemu štrajku za ljubi kruhek gubanje izgubilo kredibilnost in ga bodo najmanj resno jemali prav današnji diskutanti iz ZIS-a. Ne morem si kaj, da ne bi pomislil kot na edini izhod iz stiske na popolen bojkot obeh slovenskih univerz s strani študentov in profesorjev, ki bi trajal vse dokler se ne bi prepred med porabo za JLA in izobraževanje prepolovil in se zavrglo subvencioniranje in vzpostavil odnos, v katerem bi študentje lahko pili, vendar bi kasneje račun tudi plačali. S tem bi se sprostila sredstva, ki bi omogočila ali štipendiranje vsakega študenta, ki izpolnjuje študijske obveznosti, oziroma najetje kredita za leta študija po ugodnih pogojih in po realnih obrestnih merah, profesorske plače bi se dvignile do stopnje, ko bi bili slednji motivirani za pedagoško delo, kar bi in the long run pomenilo znanje in strokovnjake, kar bi pomenilo v povezavi z realno ekonomijo industrijski razvoj in izvoz, kar bi... Pravzaprav bi se marsikaj spremenilo, morda bolj, kot je mogoče. Vsekakor ponujam takšen hard core total bojkot študentom v premislek in čakam na naslednji mariborsko-ljubljanski štrajk.

PETER O KURTU

Peter Pregl, absolvent Pravne fakultete v Ljubljani, je poleg tega, da je eden izmed podpisnikov Programa petih, tudi letošnji Prešernov nagrajenec. Nagrado je dobil za delo z naslovom *Kazniva dejanja zoper človečnost in mednarodno pravo*. Mentor tega dela je bil znani dr. Ljubo Bavcon.

Zaradi izredne kvalitete nagrajenega dela smo se odločili, da vam bomo poskusili predstaviti vsaj del te naloge, ki ne bi smela, kakor mnoge druge, končati v kakšnem zaprašenem kotu knjižnice.

Tribuna: Kaj vse uvrščamo k t.i. kaznivim dejanjem zoper človečnost in mednarodno pravo?

Pregl: Kazniva dejanja zoper človečnost in mednarodno pravo so uvrščena v 16. poglavje KZ SFRJ; sodijo torej v zakonodajno pristojnost federacije (člen 281/1-tč. 12 Ustave SFRJ). Zakon našteva naslednja kazniva dejanja: *spodbujanje k napadalni vojni, vojno hudodelstvo zoper civilno prebivalstvo, vojno hudodelstvo zoper vojne ujetnike, vojno hudodelstvo zoper ranjence in bolnike, surovo ravnanje z ranjenci, bolniki in vojnimi ujetniki, protipravno pobijanje in povzročanje ran sovražniku, protipravno jemanje stvari ubitim in ranjenim na bojišču, kršitev parlamentarne pravice, uporaba nedovoljenih bojnih sredstev, uničevanje kulturnih in zgodovinskih spomenikov, zloraba mednarodnih znamenj, organiziranje skupine in spodbujanje h genocidu in vojnim hudodelstvom, rasno in drugo razlikovanje, spravljanje v suženjsko razmerje in prevoz oseb v suženjskem razmerju, genocid.*

Kot vidimo, predstavlja večina naštetih dejanj vojne zločine. Preostale inkriminacije lahko, sledeč statutu mednarodnega vojaškega sodišča (Nürenberg) označimo z zločini proti miru (spodbujanje k napadalni vojni) in zločine proti človečnosti (genocid, po smislu pa tudi rasno razlikovanje, suženjstvo).

Tribuna: Kakšen status in obravnavo imajo ta dejanja v jugoslovanskih zakonih? Ali imamo kakšne posebnosti?

Pregl: Navedena kazniva dejanja se od večine drugih kaznivih dejanj jugoslovanske kazenske zakonodaje razlikujejo po svoji pravni naravi. Čeprav gre za kazniva dejanja domače zakonodaje (notranjega prava), je mednarodni element v teh inkriminacijah zelo močen - po svojem bistvu so notranje pravne izvršitve mednarodno sprejetih obveznosti (t.j. zlasti Haških in Ženevskih konvencij ter Ženevskih protokolov).

Kot inkriminacije notranjega (jugoslovanskega) prava obstajajo vzporedno s t.i. mednarodnimi zločini, ki jih je izoblikovalo mednarodno pravo. Obstoj dveh sistemov kaznivih dejanj je nujen zaradi neobstoja mednarodnega kazenskega sodstva in nedorečenosti mednarodnega kazenskega prava.

Tribuna: Kako jugoslovanska zakonodaja spremlja spremembe na mednarodnem pravnem področju?

Pregl: Jugoslovanska teorija kazenskega prava uči, da se omenjena kazniva dejanja prilagajajo spremembam mednarodnega prava. Dispozicija (opisni del kazensko-pravne norme) se namreč sklicuje na mednarodno pravo (kdor proti pravilom mednarodnega prava ...). Novosti, ki jih prinašata

grvi in drugi dopolnilni protokol (1977) k Ženevskim konvencijam (1949) so tako del jugoslovanskega kazenskega prava. Ne da bi se spuščali v podrobnosti te zakonodajne tehnike, pa lahko vendarle ugotovimo signifikantno neusklajenost z mednarodnim pravom: naša zakonodaja med posebej zaščitene kategorije oseb ne uvršča verskega osebja, čeprav bi bila to dolžna storiti.

Tribuna: Kako si razlagaš afero Waldheim? Pod pogojem, da so dokumenti godovinarja Plenče avtentični, kaj lahko Jugoslavija stori in česa ni storila?

Pregl: Vojne zločine je mogoče storiti na dva načina: z neposredno (fizično) izvršitvijo ali pa z izdajo ukaza za izvršitev. V drugem primeru je potrebno dokazati vsaj t.i. razširjanje zločinskega ukaza (posredovanje ukaza iz višne na nižjo stopnjo v hierarhiji); "9"i vednost o zločinskem ravnanju drugih ne zadošča. Podana mora biti seveda tudi subjektivna stran kaznivega dejanja: naklep. Če bi obstajal utemeljen sum storitve vojnega zločina (v okoliščinah v vprašanju omenjene osebe, bi šlo za vojno hudodelstvo zoper civilno prebivalstvo), bi SFRJ lahko zahtevala izročitev. Opozorim naj, da mednarodno pravo določa nezastaranje vojnih zločinov; isto velja tudi po naši zakonodaji.

Tribuna: Torej, če upoštevamo morebitno avtentičnost Plenčinih dokumentov, ali ni primer Waldheim dokaz neučinkovitosti našega pravnega sistema?

Pregl: Prav gotovo. Problematični točki sta dve: formalna (pravna ureditev dostopa do arhivskega gradiva, ki je, kolikor lahko presodim, neustrezna) in dejanska (praksa »izginotja« pomembnega gradiva).

Srž problema je neodvisnost arhivov od centrov politične moči.

Tribuna: Se ti zdi katero izmed kaznivih dejanj, ki si jih naštel, pomembno za sedanje jugoslovansko stanje in zakaj?

Pregl: Tako dejanje je genocid. Trezno je potrebno presoditi ali nekatera dejanja (zločini) na Kosovu ne ustrezajo definiciji genocida, obenem pa opozoriti, da so nekateri ukrepi državnih organov v južnejših delih države (»populacijska politika« občine Tetovo do albanskega življa) v najboljšem primeru na robu kriminalnega (genocida).

Tribuna: Ko si pisal nalogo, ki je bila nagrajena s Prešernovo nagrado, si pričakoval, da boš pristal celo v Tribuni?

Pregl: Ne. R U Ž A M. BARIČ

fotografija: JASNA RAJH

Sedaj je najugodnejša priložnost, da postaneš naročnik TRIBUNE! Naročnina za prvo polletje 1988 te bo stala le 5.000.- dinarjev, poleg tega pa dobiš brezplačno še antologijo NOVE REVIJE (Tribuna št. 4) in priponko umetnino Fojža A. Zormana.

Omenjenih 5.000.- nakaži na žiro račun UK ZSMS Ljubljana, Kersnikova 4 (številka : 50101-678-47303), za TRIBUNO in kopijo položnice do 18. februarja pošlji na naš dobro znani naslov. Če želiš, ti lahko pošljemo tudi letos izšli številki 6 in 7.

Ekološki tabor Prevlaka '88 POSLEDNJI JEDRSKI MOHIKANEC?

Še do včeraj je imel monopol nad kreiranjem naše jedrsko-energetske politike ozek krog ljudi. Na srečo je prišlo do razbijanja tega monopola (splošno je znano, po čigavih zaslugah) tako, da so širše ljudske množice dobile možnost vpliva na politiko nukleark. Rezultat vsega tega bomo lahko kmalu videli v skupščini SFRJ, ko bo sprejet moratorij za gradnjo jedrskih elektrarn v Jugoslaviji.

Do takrat ostaja jedrska elektrarna v izgradnji - prevlaka naš zadnji »jedrski Mohikanec«. Ze zaradi tega je Prevlaka izredno ugodna za namestitev tabora.

Z razvojem ekoloških iniciativ in akcij, v okviru delovanja novih družbenih gibanj, prihaja do rasti aktivnosti skozi številne ekološke tabore, tako v zahodnih kakor v vzhodno-evropskih državah. Ekološki tabori se pojavljajo tudi pri nas; v glavnem jih organizirajo mladinske organizacije.

Ze dalj časa je v nekaterih naših znanstvenih in gospodarskih krogih očitno (pistosno) prizadevanje ne samo za reševanje današnjih ekoloških problemov, ampak tudi za vključevanje, upoštevanje »ekoloških zakonitosti« že na začetku izgradnje gospodarskih objektov, izkoriščanju naravnih resursov itd. Gre za ekologizacijo proizvodnje (v uporabi so še nekateri izrazi), s katero se prizadevajo za doseganje čim boljšega usklajevanja znanstvenih, tehnoloških in organizacijskih programov za optimalno izkoriščanje naravnih resursov; projektiranje takih tehnoloških sistemov, ki imajo že v idejnih smernicah vsa potencialna ekološka vprašanja, katera bi se lahko izrazila pri izkoriščanju (praktično-ekološko usmerjanje tehnoloških procesov) oziroma izvajanju nujnih sprememb in tehnoloških izboljšav v že obstoječih produkcijskih sistemih. Se pravi, nadaljnji razvoj - DA, toda le ob uveljavljanju prepričanja, da projekti, ki niso rentabilni s stališča varovanja okolja, niso rentabilni niti s stališča celotne družbene skupnosti.

Pri nas je globalno ekološka zavest na zelo nizki stopnji. Da bi se proces ekologizacije tudi praktično razmahnil, je potrebno vsestransko angažiranje vseh družbenih in družbenopolitičnih subjektov v procesu promoviranja ekološke zavesti in ekoloških aktivnosti.

V praksi že imamo primere: napor mladinske organizacije s ciljem modificirati mladinsko prostovoljno delo, ekološki tabori pa dajejo s svojim načinom organiziranja in dela dovolj spodbud tistemu delu mlade generacije, ki ni zainteresiran za aktivno sodelovanje v klasičnih akcijah - da sodeluje v delu in aktivnostih taborov. Afirmiranje ekoloških taborov je možno skozi izvajanje raziskovalnih akcij in projektov, kombinirane ekološko-socialne programe (znanstveno je že potrjen obstoj zveze med revščino in poslabšanjem človekovega okolja in med potrebami po razvoju gospo-

darstva na osnovi zdrave in urjenje človekove okolice) itd.

Sedanje stanje našega življenjskega okolja v glavnem lahko ocenimo z negativnimi predznaki, kar je na žalost presenetljivo glede na naše zakonsko stališče do varovanja in izboljšanja človekovega okolja. Na raznih svetovnih forumih je zelo pogosto citirano eno od načel naše ustave (pri nas je bilo, med prvimi v svetu, promovirano načelo, da ima vsak delavec in občan pravico do zdravega življenjskega okolja). V V. poglavju, 6. odstavek naše ustave, namreč piše:

»Zaradi varovanja in izboljšanja človekove sredine, delovni ljudje in občani, organizacije združenega dela in druge samoupravne organizacije in skupnosti in socialistična družba, zagotavljajo pogoje za ohranjanje in izboljšanje naravnih in z delom ustvarjenih vrednot človekovega okolja, ki so pomembne za zdravo in varno življenje in delo sedanjih in bodočih generacij.«

Tudi zakon o združenem delu regulira odnos do človekovega okolja, njegovega varovanja in izboljševanja, in odnos do naravnih bogastev (čl. 44, 190, 236). Kljub taki zakonski opredeljenosti prihaja pri nas v ekološkem planu do razvoja negativnih tendenc. S porastom zakonskih predpisov je namreč v vseh smereh prihajalo do izrazito negativnih trendov povečane kršitve le-teh. Eden od razlogov pa je vsekakor ta, da je kršitelju ugodneje plačati kazen za prekršek, kot investirati sredstva v naprave za odstranjevanje onesnaževanja. Na vrsti je torej ekološka zavest.

Naše življenjsko okolje prikažemo lahko na katerem koli faktorju - na gozdovih, vodi, shranjevanju radioaktivnih odpadkov, zraku itd. Končna slika bo vedno ista.

Če bi, recimo, nadaljevali s sedanjim tempom emisije CO² v atmosfero, bi bila že sredi naslednjega stoletja atmosfera onesnažena še enkrat toliko, kar bi povzročilo povečanje temperature zemlje za 2-3 °C, in bi pomenilo nepredvidljive klimatske spremembe.

Ilustracija ekološke stvarnosti s primerom vode je še bolj alarmantna. V Jugoslaviji je bila leta 1980 kakovost voda v odnosu na 1976 leto naslednja: delež vod I. kakovostne stopnje je zmanjšal za 6 kub. m/sec, II. za 94 in III. za 123 kub. m/sec. Istočasno je delež vod IV. kakovostne stopnje povečan za 223 kub. m/sec. Po ocenah nekaterih kompetitivnih strokovnjakov, bi na osnovi sedanje kakovosti vode v SFRJ, lahko uvedli V. stopnjo kakovosti.

Družbeni napori za reševanje problema onesnaževanja voda so v večji meri minimalizirani in omejeni z neobstajanjem skupnih programov za eliminiranje bodočih onesnaževanj in izboljšanjem kakovosti voda, oziroma z neobstajanjem sodelova-

nja in skupne akcije na ravni Jugoslavije, kar je nujno glede na to, da vode ne moremo »zapreti« v republiško-pokrajinske sfere.

Cilje ekološkega tabora Prevlaka 88 bi lahko strnili v nekaj osnovnih:

- s sodelovanjem tujih tabornikov bi se iniciralosodelovanje (oziroma nadaljnji razvoj sodelovanja kolikor ta že obstaja) med različnimi ekološkimi skupinami, zdmženji pri družbenih oziroma družbenopolitičnih organizacijah v mednarodnih ali meddržavnih okvirih;

- dajanje konkretnih temeljev za učinkovito povezanost ekoloških skupin in združenj ter Zveze socialistične mladine v okviru naporov za reševanje problemov varovanja človekove okolice in eliminiranja vzrokov onesnaževanja;

- formiranje temeljev za boljšo informativno povezanost na ekološkem planu (hitrejša izmenjava potrebnih informacij, ideje za racionalizacijo transfera informacij v širših družbenih okvirih - o izkušnjah preprečevanja onesnaževanja človekove okolice s praktičnimi metodami, promoviranju novih razvojnih postopkov itd.);

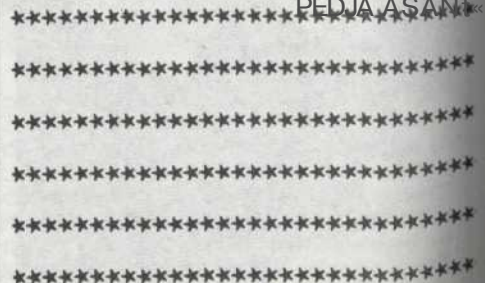
- strokovni del tabora daje dovolj osnovo za pridobitev »realne slike« o onesnaževanju človekove sredine, ker je koncipirano tako, da zajema večji del najbolj aktualnih ekoloških problemov.

Edvard Kardelj je na ustanovitveni skupščini Jugoslovanskega sveta za varstvo človekove sredine 1973. leta povčel dal:

»Upravičeno se človek vpraša, do kdaj bo lahko uporabljalo človeštvo plodove sedanjega in bodočega napredka znanosti in tehnologije, če se strinjamo z dejstvom, da določeni pojavi tega istega napredka toliko škodijo človekovemu naravnemu okolju, da bi nadaljnji stihijski razvoj v tej smeri začel čedalje bolj ogrožati človekovo zdravje.« m

Ekološki tabor Prevlaka 88 delno izhaja iz navedenih Kardeljevih besed in lahko rA čemo, da bo del koristi tabora lahko druM beno verificiran šele v času po taboru, ko 6H bodo tudi praktično pokazali tukaj zašta« ljeni cilji in vsaka pozitivnost ekološidH aktivnosti, začeta v taboru. 9

Prevod in prired
PEDJA AŠAN

ZA POLITIČNE PRAVICE ZAPORNIKOV V TEMNICAH SFRJ (3)

3. NENASILNE POBUDE jugoslovanskim oblastem za spoštovanje človeških pravic političnih zapornikov

V letih 1983 in 1984 smo se zaporniki v Lepoglavski kaznilnici začeli zavzemati za religiozne pravice zapornikov in status političnih zapornikov - **custodia honesta**. Vedeli smo, da mora obstajati neka meja, s katero se moramo sprijazniti, da bi preživel, kajti v boju zoper duhovno podrejanje ni nič bolj človeškega, kakor je poslušanje glasu vesti in reševanje lastne človečnosti. **Nismo hoteli pristati na ponižujoče življenje za vsako ceno.** Bili smo prepričani, da ne obstaja temnica, iz katere se močan duh ne bi mogel osvoboditi. Duhovna temnica kliče k uporu. Sredstva, s katerimi smo se zoperstavljali, so bila blizu cilju, ker niso nikomur prinašala zla, koristila pa so vsem, ki delujejo pri humanizaciji družbenih odnosov. Ko smo uporabljali nenasilna sredstva, smo bili še bližje cilju. **Spoznali smo, da v temnici uničujejo vse človeške vrline krivca, nasilje in udarci tistih, ki si nas podrejujejo.**

Zapostavljanje političnih zapornikov v temnicah Jugoslavije izhaja iz odvzemanja posebnega statusa - **custodia honesta**, in oporekanja aдекватnega tretmaja za to kategorijo zapornikov. 179. člen zvezne ustave jamči spoštovanje človekove osebnosti in človeškega dostojanstva zapornikov. Pravičen tretma po tem členu za enotno kategorijo političnih zapornikov ni zagotovljen, niti približno uveljavljen v praksi, zato je dejansko stanje v ustanovah, v katerih politični zaporniki prestajajo kazen, v popolnem nasprotju s 179. členom ustave.

Glede tega smo pismemo zaprosili skupščino SFRJ 21. 11. 1983, naj v skladu s svojimi pooblastili sprejme **poseben zakon, predpis ali obči akt**, da bi pravilno uporabljali in usoglasili 179. člen v načinom in namenom prestajanja zaporne kazni za kategorijo političnih zapornikov in da bi ugotovili politiko izvrševanja sprejetega zakona, predpisa ali občega akta. V ta namen smo predstavili za razpravo in sprejemanje v skupščini SFRJ **Načrt zakona o posebnem statusu političnih zapornikov v času prestajanja kazni v kazensko popravnih ustanovah SFRJ**. Načrt je vseboval 10 členov z obrazložitvijo. V njem je bilo zahtevano priznanje custodia honesta, zagotavljanje posebne namestitve v zaporu, osyobajanje prisilnega fizičnega dela, omogočanje nemotenega medsebojnega druženja in komuniciranja, vzajemno in strokovno izobraževanje z učenjem tujih jezikov, književnosti, etike, ekonomike, filozofije, kar je v soglasju z 89. členom Kazenskega zakonika SFRJ, po katerem te pravice "e prenehajo niti se ukinejo kot pravne posledice obsodbe.

Zahtevali smo **možnost izkoriščanja celotne obstoječe literature in časopisov, ki se lahko nabavijo ali ki izhajajo v domovini.** Zahtevali smo še **jamstvo za izvaja-**

nje redne amnestije za politične zapornike v skladu z 285. členom 14. točke zvezne ustave, pravico do mesečnih prejemkov prehrabnih artiklov v količini in kvaliteti, ki zadovoljujejo dopolnilno mesečno prehrano posameznika, ukinjanje neposrednega nadzora uradne osebe zopora v času obiska družine zapornika vesti ter pravico izkoriščanja letnega dopusta doma in nošenje civilne obleke.

V teh zahtevah je vsebovana celotna problematika in platforma za reševanje težkega položaja zapornikov vesti v temnicah. »Vsaka revolucija nekaj velja šele takrat, kadar se zna braniti,« je trdil Lenin, toda danes je v imenu obrambe humanosti socialistične revolucije dovoljeno **uničevanje človeka kot osebnosti, odvzemanje njegovega dostojanstva v zaporu in idej, za katere se je boril.** Ali sploh ima smisel, da z represivnimi in zaščitnimi funkcijami obrambe družbene ureditve izenačujemo zapornike vesti in da jih v praktičnem postopku celo podrejamo lopovom, nasilnežem in morilcem? Prestajanje kazni v družbi z najslabšimi prestopniki in uporabo obče delovne terapije, ki se uvaja za socialne osebe brez delovnih navad, pomeni za vsakega političnega zapornika nesmiselno represijo in čisto maščevanje za storjeni prestop. Nadaljnje ohranjanje takšnega stanja odvzema družbeni skupnosti vse demokratične in socialistične atribute.

Obstaja teza o tem, da so tiste akcije, ki zahtevajo poseben tretma političnih zapornikov, nerealne in da je nasproti tem potrebno izenačiti status političnih zapornikov s statusom in položajem kriminalnih prestopnikov. To je povsem zgrešena teza gledano zaradi načelnih in praktičnih razlogov.

Res je, da jugoslovanska zakonodaja ne regulira, še manj pa priznava obstoj političnega delikta in poseben položaj zaprtih po tistih zakonskih paragrafi, ki predstavljajo politično kaznivo dejanje. De iure so vsi po-

litični prestopniki razvrščeni med t.i. **obči kriminal**, zato iz tega izhaja enakost političnih prekršiteljev in klasičnih kriminalcev. Zdi se, da so hujši od slednjih, ker ogrožajo družbeno ureditev. Takšno rezoniranje omogoča razvoj političnega totalitarizma, katerega izvori so v stalinistični delitvi na kriminalce, ki so jih v SZ imenovali za prijatelje naroda, in na politične zapornike, ki so jih imenovali za »svoražnike naroda«.

Navkljub temu, da zakonodajno ta problematika sploh ni regulirana na sprejemljiv in zadovoljujoč način, je obče znano, da Jugoslavija ima politične zapornike, ki niso uporabljali nasilja in kriminala za izražanje svojih prepričanj in da zato niso storili nobenega moralnega prestopka niti materialne škode družbi, kakor je to povzročil ostali del celotne zaporске populacije. Morda se nekomu zdi iluzorno ali celo pretenciozno, vendar je ravno edino pravilno, realno in dostojno osebo zaprtih zaradi političnega delikta, zahtevati zanje status zapornika zaradi političnega delikta. Ali naj zahtevajo izenačevanje z morilci, posiljevalci in roparji. Zavzemanje za enakopravnost političnih zapornikov z ostalo zaporско populacijo, ki de iure obstaja, de facto pa ne, bi pomenilo **odreči se identiteti zapornikov zavesti in pristati ali sprejeti tiste oblike sodelovanja pri svoji prevzgoji, katere ponujajo upravni kaznilnic in njihovi ustlužbenci.** Te oblike sodelovanja pozivajo zapornike, naj se dokopljajo do svojih pravic, katere je uprava v temnicah spremenila v beneficije in privilegije.

Uresničevanje človeških pravic zapornikov, ki so spremenjene v beneficije, so na **pravičen način neuresničljive, kajti** z njihovo pomočjo se zaporniki korumpirajo v smislu denunciacije, ne pa v smislu spodbujanja bolj zrelega in zdravega vedenja.

(Se nadaljuje...)
DOBROSLAV PARAGA

letnik XXXVII / tona 300 stran / št. 4

TRIBUNA lwf
Studentovski

57 nova 6162 nova

Priloga k listu "Liberalski, socialistični, protestni"

Pozabil sem kupiti/izgubil sem lanskoletno TRIBUNO številka k z izbranimi teksti iz KOVE REVIJE, zato naročam taisto številko TRIBUNE. Ušvih 900.- dinarjev za 88 strani napetega in poučnega branja bom plačal poštarju.

Ime mi je .....

Stanujem pa .....

(naš naslov : TRIBUNA, Kersnikova k, 61000 LJUBLJANA)

Ljubo Sirc

NAGODETOV PROCESd)

V torek zjutraj so me obrili in mi ukazali, naj se pripravim za sodišče. Med vpitjem in zmedo so nas pripeljali iz celic in nas na hodniku postavili v vrsto. Moj paznik me je peljal v vrsto za Nagodetom, ki mi je skušal dati roko, toda pazniki so skočili vmes — po en vojak je prišel na vsakega obtoženca.

„Kdo bi bil pričakoval kaj takega?“ je zmajal z glavo. „Kakšno ponižanje!“

Vsi obtoženci so bili videti kot sence samih sebe, zdelani in zaskrbljeni. Kapetan Pirc je imel globoko vderte oči. Moj oče me sploh ni hotel pogledati. Očitno je bil prepričan, da sem kriv aamo jaz, da so ga arelirali. Kaj drugega bi si tudi mogli misliti?

Nato smo odkorakali skozi krilo, ki veče zapore s sodnijo in navzdol, kjer je vclika razpravna dvorana. Šli smo po hodnikih polnih ljudi, ki so strmeli v naa. Opazil sem nekaj znanih obrazov. Kako jih tudi ne bi, ko je bilo zbrano vse osebje „Tanjura“. Na raznih vratih so bili napisani „Tisk“, „Tipkarice“, „Razmnoževanje“. Vse je bilo skrbno rganizirano. Ko smo stali na steklenem prehodu k vhodu za obtožence z vojakom *med* vsako dvojico, je prišel mimo polkovnik Ribičič in je vaakogar Se onkrat tfozečc pogledal, če3 „Glejto, kako se boste obnašali!“

Ko smo vstopili v dvorano, sem videl, da so v prvi vrsti med občinstvom sedeli vsi oznovci, ki aem jih spoznal med preiskavo. Za njimi je bila gosta množica. Vrstopnice so dobili po en r.orochnik vsakega obtoženca in zanesljivi partijci iz različnih podjetij. Povrhu so bili zvočniki do vsej Ljubljani in proces je prenašal radio Ljubljana.

Posndili so nas na dvc: klopi ena za drugo in nam naročili, da ne smemo sovorniti ali se obračati proti občinstvu. Pazniki, ki so nas spremili v dvorano, so stali na obeh straneh, da bi lahko posegli vmes, če bi kdo skušal prekršiti ta naročila. Na levi so bili advokati, ki so bili že na svojih mestih in so pregledovali akte. Na desni so bila mesta za tožilca in njegove pomočnike. Za temi so bili stenografi.

Neki stenojnf, s kateiim sem delal na tiskovnem unulu, in ki je kasneje poatal okrajni sodnik. je sedel skupaj s sodniki kot posebni sodni stenograf. Glcdal je mimo mene. Ko som ga kasneje navedel za pričo, da nisem mogel gledati tajnih dokumentov na tiskovnem uradu, ker jih ni bilo, je glasno rekel, ko sem šel mimo njega na hodniku: „In takle si se upa omeniti mojc ime!“ Poznln sem tudi vso ostalc stenoprafe, toda vsi JO se obrnili, če sem popredal proti njim, dasi sem slišal, da je bilo nekaterim žal zame.

Edini, ki mi je prijteljnko pomnhal, je bil dr. Zivovnik. Bil sem mu hvaležen, ker sem se počutil zapuščenege. Slišal sem tudi,

da je razlaglil mojemu branilcu, kdo sem in da je bil moj stari oče Ciril Pirc, kranjski župan. V isti sodni dvorani sem bil zadnjič, ko je bila tam pred italijanskim vojaškim sodiščem 2irovnikova hči obsojena na osem let zapore zaradi sodelovanja z Osvobodilno fronto.

Ko so prit"li sodniki, smo morali vsi vstati. Po formalnostih je predsednik tričlanskega senata pozval javnega tožilca LRS, naj prečita obtožnico. Da je bilo vduSje čim bolj primerno, so sodniki in tožilci naslavljali drug drugega s tovariši, medtem ko so branilce imenovali gospode 7. tflasom, ki je pomenil „vi banditi!“

Tožilec je bral, da smo pripadniki protiljudske organizacije in da so bila naša zločinska dejanja naperjena na to, da se z nasiljem zruši ob3toječa državna ureditev FLRJ, da se spravi v nevarnost njena varnost na zunaj ter odpravijo temeljne demokratske, narodne in gospodarske pridobitve osvobodilne borbe: federativna ureditev države, enakopravnoat in bratstvo jugoslovanskih narodov ter ljudska oblast; da smo o političnem, vojaškem in splošno državnem položaju posamezno ali preko svoje mreže zbirali in izročali tujim državam in agentom tujih obveščevalnih služb podatke in listine, ki so po svoji naravi posebno varovana državna tajnost in ki se po prepovedi zakona ali po odredbi pristojnih organov ne objavljajo, torej vohunstvo v korist tuje špijonaže; da smo ilegalno spravljali preko meje osebe in pripravljali kanale za svoj lastni pobeg; da smo kot člani zločinske organi>acije v službi tuje špijonaže ščuvali na oboroženo intervencijo tujih držav proti FLRJ, na gospodarsko vojno proti naši domovini in na vmešavanje v njene notranje zadeve; da smo se v besnem sovraštvu do vseh pridobitev narodno osvobodilne borbe posluževali najbolj umazanih sredstev, s katerimi smo blatili herojskega voditelja naših narodov v vojni in izgradnji naše domovine in druge najvišje predstavnike naše države, ter celo sklepali o njihovi odstranitvi; da smo v skladu s svojim delovanjem in po direktivah špijonskih centrov v inozemstvu pripravljali svoj osnutek „Ustave“, ki naj bi se uveljavila po odstranitvi sedanje ureditve FLRJ; da smo se v smislu sklepa svoje organizacije udeleževali raznih zborovanj in hodili nrt posamezne ljudske odbore z namenom razbijati zborovanja in ovirati z zlonamernim kritiziranjem iisppšno poslovanje ljutjskih odborov; da smo v friflti okupacije vzdrževali zvezu n npMno "iiianim Spijonom Gestapa Vauhnikom, bivšim vojnim ataSejem v Berlinu; da smo vso dobo okupacije vzdrževali direktno zveIO z vojnim zločincem in narodnim izdajalcem Dražo Mihajlovičem; da smo organizirali zveze z agenti tujih obveščevalnih služb v Svcii; in da smo pošiljali emi-

grantski vladi v Londonu lažna in tendenčna poročila, s čemer smo v veliki mori škodovali narodno osvobodilni D>orbi slovenskega naroda.

Sledil je posebni oddelek obtožnic za vsakega obtoženca. Večino svoje oscbne obtožnice sem že navedel kot citate med opisom zasliševanja. Ne morem opisati, kako je javni tožilec obtoževal posameznike, ker bi bilo to predolgo. Držati sc bom moral cbtožb proti samemu sebi in omcnjati diu-

yo W v zvr/i s ti-ni, MC K<> bi l)ila obtožnica proti nu-iii posl>uo važna, tcnivcC- ker jo najboljš jmunani in ki-r tako lahko pokazem vso trikt.', ki sta se jili posluževala komunistična policija in javni ložilcc.

V utemeljitvi obtožnici* jt: Viktor Avbelj dejal, dii „obtožnica smatra, da vsak obtoženec odgovarja za vso skupijost zločinov kot član vohunske organizacije, kajti za zločinskc cilje in namene ter za zločinske načine uresničevanja teh ciljev iu »amenov je vsak obtoženec vedel, jih odobral in izvrševal.“ Javni tožilec je nadaljeval: „Uporabljali so ilegalna imoiia, šilVc. stro«o zaupne kurirje in oigani/irali radiooddajno postajo za prenašanje Spijonažnih poročil. Doma so organiziruli obveščevalno rarežo, ki so jo smatrali za temelj svoje organizacije. Postavljanje mreže je bil osnovni problem vsch njihovih razgovorov in sklepanja na rednih sestankih.“

Obtožba je prikazala kot poscбно zločinsko uporabo ilegalnih imeu in šifer med vojno, kot da bi bila uporabljerra proti komunistom in ne proti okupatovjem. Prav tako je" obtožnica vztrajala na „obverfčevalni rnreži“. V resnici smo skušali stopiti v stik^ z ljudmi v raznih delih Slovenije iz prejširostega razloga, ker je kakršnokoli P"litično delovanje neniogoče brez organizacije in ne da bi človek vedel, knj so po državi godi. Opozicijska politična organizacija je bila popolnoma zakonita po spo-

razumu Tito-šubašić in celo po ustia vi FLRJ, ki so jo sestavili in izglasovali komunisti sami. Zatorej so komunisti prikazali vsako organizacijo, ki jim ni šla v račun, kot vohunsko.

Seveda mreža ni nikoli delovala, ker smo jo organizirali zelo previdno, saj se je večina ljudi bala komunistične policije in smo se je bali mi sami, -daai je končno prekosila naša najhujša pričakovanja. Po prvih poskusih l. 1945 in 1946 smo sploh opustili misel na orsranizacijo, ker je bilo preveč težav. Seveda je tožilec povedal, da „mreža“ ni delovala in vzklíknil: „Toda vzrok ni bil v nedelavnosti ali v tem, da ne bi hoteli ustvariti take mreže, anipak je vzrok v tem, da je delovanje tv. organizacije na vsakem koraku otežkočala budnost in politična zrelost našega ljudstva ter so lahko uspeli le pri poamcznih protíljudskih elementih.“

Tožilec je trdil, da vsi dokumenti kažejo, „kako besno in strupeno sovražno FLRJ, pridobitve NOB in izgradnjo ter vsestransko gibanje, petletni plan, JA in sploh vse, kar je ljudskega. Za nas je ljudstvo, kot se sami izražamo 'sodrga', 'pakaž?', predstavniki organov ljudske oblasti in „kupina inioialiiih“ slovenskih ljudi, ki črpa svojo nioe v neizmenic mumnosti slovenskega izobraževanja, slovoiski izobrazenci, kakor duhovni volikan Oton Župančič, isatclj Finžgar, Cankar in Vidmar; literarna svojaf, ki so dronja h koriti ljudska obla«t pa je zanjc oblaat izpiijitnih Studentov, pokvarjeno jaro gospodc i delomrznežev“.

Citati v tem dolu obtožnice so bili iz dr. Nagodetovejfa (Jju-vjilka. Njckova obla-ba je oatra, toaa ne norazumljiva, kecv so rickateri slovunski izobražonci mud zadnjó vojno zares igmli zelo žalostno VIOKO. Nled njimi je bilo veliko sopolnikov, ki so dovoljovali, da »o jih izkoitšouli za reklam, Un ki so si za svojo stiahopetnost izmišljali vedno nova opinioila. „Duhovni vilicanc Oton Župančič“ jt' bil »dober pesnik, si-Se« pa slabič. Mod okupacije je iu-koč pu »ašistično pozdmvil na Rlodališki-m odiu in le sprejemat kavo kot darilo od fašistic-nc-Ku Visokega komisarja za ljubljajaisko potrajino. Josip Vidmar jo ined vojno v mnogih esejih lu-anil svobodn« unu-tnost, poleme se je ; sprcobrnil k „socialisliitifmij »calizmu“, ko je bil postavljen za pn-dsedniku prezidija Ljudske skupščine LRS. Jz-šitijeni študentje in pokvarjena jara Kss-joila so zares sodelovali pri ljudski oblasli, pet so bili mnoki ministri iti visoki uradniki falirani študentje in sinč-ki boKatit, »pužna, kakor npr. gospodar-ski diktator Kip-ki ni nikoli končal komijf, šcf Mu-fenske Ozne in kasnejši predsednik Izvrs-figa svota Boris KvaiKlu-r, ki ni nikolí OXTŠI Kradbeniškejra šUnlija, ali moja mu-izvlja Ribičič in Avbelj, ki sta falinuu, l'avinka. Seveda so bili »koniiunistt z'lc, r» utljivi za take resnične UKotovitve. Po- r»ncii

H> Angela Vodctova poslala na Koro- oja je priniojjala „prostovoljno udar-HKO delo naš« mladino s hillitJanskimi

Tužilec Avbelj je bral dalje: „Olit-iz'i-i- ocljjojarjajo za svoji- zločine Ijudskim .sodiščem, so Žu v Oasu oku- izvršili clojanja vohunstva in izdaj-

REICHSV ERBANODERM20STR1E

st.va. (Splošna praksa koniiiiističnih sodišč jo bila, da so vsakemu politič-neniu obtožencu obselj tutli kolaboraciji »Slara pravila' ni bila nikoli politična grupacija, ki bi imela kako zaslombo v ljudstvu, niti ni nikoli iskala kakih masovnih zvez in politične zasornbo, temviš je predstavljala le imijhen kiog ljudi, ki jo intrigiral in špijoniral »a vse strani in proti vsem... V svoji bolni ambiciji so upali, da bodo zavladali nad slovniiskim ljudslvom iu da jtn bodo njihovi prikriti t'fospodaiji dali

dlož na obla.ti kot navrado za njihovo špijonsko delo... l/ vseh njihovih zapis-skov najdenih pri preiskavi izzveni samo c))o: vsi so »)li edinj v lem, da je treba zopet nekaj storiti. Želeli so si interven-irijo, katcva mij bi odstranila sedanjo dr-žavno umlitev naše domoviiii, odpravila temeljne pvidobitve iiarodno osvobodilne borbe.

Kot navodni izkoreninjenci, kot hlapci v službi Lujih gospodarjev so se posluževali najbolj ostudnih zločinskih sredstev v svoji id&dajalski borbi proti ljudski oblasti in naši državi. Padli so v blato vohunstva in izdaje domovine.

Ko predajam ohtožnico, pozivam sodi-šcc, da za vsč obtožitic izreee strogo ka-zen po težini njihove krivde. Prepričan sem, da je zahteva po strogi kazni proti špi-jonom vsega našega delovnega ljudstva, ki nikakor ne more dopustiti, da bi v času, ko samo ogromno žrtvuje za obnovo, iz-gnulnjo in izvršitev pctletnega plana, nek-ko l ušil in oviral njt'fove naporc, da bi v času, ko naši narodi žele miru in sožitja nu-d vsemi državani, nekdo ščuval na in-ttivencijo piti naši državi.

S tom jo obtožnica utemeljeni. Snnt fašizmu — svoboda uavodu!”

Avbelj je sedel nied Kiomkim ploska-njem navzočih <>/iikovciv.

Ambrož se jo zanimal, kaj mislim o Ma-toju Dolnitarju, predsedniku sodišč-a. Go-drnjal sem, da se nii zdi izvedno fin KO-spod. Vedel sem, da j« bil pre;l vojno okvaj-ni sodnik, niscm pa šo vedel, da jb Wl nicd vojno zaposlon n» nemškem (klovnem nra-ctu v Maribou in da so je t-clo boi-il kot licmAkí Vvohmiann proti pavtizanotn pii Sevnici. Zaradi lcjra jo bil scveda poslñš-no orodjc v loclih Ozno, d>yj jo bil pod-pi-edsalnik Vihcvnega sodi.čca f,RS. Vodcl »cm, tla sodniki redno dobivajo navodila,

na koliko naj kojfa obsodijo. To nii j,; po-vedal neki sodnik prcccj pred mojo are-lacijo:

Niacm vedcl, kaj se dogaja v „odiii dvo-rani. O toni mi Ambrož ni veliko povedal. Le nekoč je omenil, da je Stare zanikal toč-nost Ozninca zapisnika o zaslišovaii.jii. Ambrož ao jč: nad tem zgražal in trdil, da je dukaz, kako slab značaj ima Starc. Ra-zumel sem to seveda kot opozorilo.

Neprestano me je skrbelu na-tj stani/va-ujc. lšal sem se, da moji starši ne bodo imeli kje živeti, tudi če očeta ne obsodijo. Ambrož o tem ni hotel govoriti. 3i; lzumeti je bilo, da je stanovanje še vedno zapeča-teno. V i'snici j'a je Ozna od i'asa Uo ča-u odpt.Tat ila in so oznovci v njcm imeli svoje zabave.

;U. julija sem šol zgodaj spat. na svojo slamnjačo in sem dobro spal, ker som bil od skrbi utvujen na smrt. Izcnada mc je

nckaj zbudilo. Pri Jcžišču je stnl oznovski polkovnik Gikič iz Beoirudu.

„Objubil sem ti, da bom prúsd, prcdrn te sodi.šče zasliši,“ je dejal, „in rvo me!“ Vstal seni in šla sva po slojmicah. Kisom vodel, koliko j<; uia, vendar je moralo biti pozno, l<r je bilo vse mirno. Odpeljul me jo v neko pisaino. V predsobi jc dc/urni oznovuc It7.al na niizi in skočil pokonci. Kn sva se prihlížala. Spoznal som ga kot Kranj-Tana, s katriini si m liodil skupaj k telovadbi.

V iiii.sarni sva sedla na okromno rdcčo zofo. Skozi okno snu iahku videl, kako zaspali llttbljajičani liodijo domov.

„(,• oilfrjio iztflnlaš,“ je jlejal, „<- do-)JO porutia?“

„I)a,“ si-m zamrniral.

„lutii, pra\zaprav danos (pogledal ji na inčiin uro) tc D) sodišče zaslišalo,“ j\ - uadalj< val. „Zato sem prišel.“

Moli-al si-ni.

„Spojiniil .sc boš, da sva govorila o Draifoljubu .lovanoviču,“ ji; vprašal.

„Ja. spoiuiii sc.“

„Iiral scui. kar si uapisal o svojih obiskih pri nji-ni. To je zilo lcpo, vendar nt-/adosti.“

„! V“

„Iavni ložilce ti bo jutri zastavil Stiri vprašanja o Dragoljmbii Jovanoviču.“

„Prav.“

„Vpílaš li' bo, ali jc bil obveščcn o dclovanju vašo skupine v Tijubljam!“

Dejal si-m: „Si'Voda jc bil. saj ji- v«-r dar liodl oi-tfanzirali eiitno opozicijo.“

„(stavi ti opoziejui! Nafo tc bo vpra- P:\, ali si' .io zanima! v\ politioi položaj ~ Sloveniji.“

„Seveda se je zanimal. Kako naj se kot politik ne bi zanimal.“

„Tožilec te bo vprašal, ali si povedal Dragoljubu Jovanoviču, da poznaš angleškega konzula,“ je Grkič nadaljeval in grozeče dvignil sredinec.

Ugovarjal sem: „Tega mu nisem nikoli povedal.“

Grkič je pripomnil: »Ljubo, igraš se z glavo!“

Nekaj sem godrnjal, ne da bi rekel karkoli.

»Četrto vprašanje bo, ali je Dragoljub Jovanovič vedel za vaše zveze s Koroško.“

„Kako naj bi bil vedel, ko sem bil zadnjič pri njem aprila 1946, medtem ko sem zvedel za zveze s Koroško šele septembra.“

„U redu, neka te obese.“

„če je pa neumno.“

Hitro se je premislil: »Dobro, vprašal te bo, ali se je Dragoljub zanimal za delovanje jugoslovanskih emigrantov.“

Po kratkem premolku je poudaril: „Moraš si biti čisto na jasnem. — Nemoj misliti da Bud o ičem odlučuje, o svemu odlučuje Partija. — Če boš storil, kar hočem, ne boš obsojen na smrt, sicer pa boš.“

Nisem prav razumel, kaj hoče, in nisem rekel ne da ne ne. Štiri vprašanja so se mi zdela precej nedolžna. Vztrajal je nadalje: »Razumljivo narn je seveda, da ti je težko govoriti javno. Zato ti bomo pomagali.“ Čudil sem se vsem tem pripravam.

„Uporabili bomo medklic enega soobtožencev včeraj, ki je prisostvoval zaslišanju drugega, ker je bil sam že zaslišan, da odstranimo obtožence od vseh bodočih zasliševanj, tudi od tvojega. Dalje,“ je spet

dvigal prste drugega za drugim, „bo radio med zaslišanjem izključen. In ponovno bomo prekontrolirali vse vstopnice. Prisotni bodo samo najzanesljivejši.“

„Že, že, ampak moji sorodniki bodo prisotni,“ sem rekel tjavendan.

„U redu, nek te obese. Ne pozabi, da je dobro obnašanje med sojenjem najvažnejše.“ Šla sva proti vratom. Spet sem začel prositi za očeta:

„Prosim, pustite očeta na miru. Star je in ničesar ni storil.“

„To je politično nemogoče. Obsojen bo, naravno, toda kmalu ga bomo izpustili. Sicer se je pa pred sodiščem zelo dobro obna'al. Vse je priznal.“

„Ničesar ni mogel priznati, ker ni ničesar storil.“

„Ali hočeš videti stenografski zapisnik?“ Vdal sem se v usodo.

Stisnil mi je roko in želel: „In dobro se obnašaj pred sodiščem. Ne bodi neumen kot Kavčnik, koji se je branio kao magarac. Taj će dobiti svoje!“

„Odpelji ga nazaj v celico,“ je ukazal oznovcu, ki je stal v bližini. Bil sem tako utrujen, da sem takoj zaspal kljub temu razgovoru.

Drugo jutro so me zbudili zelo zgodaj. Zaradi vročine se je razprava začejala ob sedmih zjutraj. Znova so me zlikali in obrili in paznik me je odpeljal na stekleni hodnik sodne dvorane.

„Zelo neprijetno mora biti stati pred tolikimi ljudmi,“ je rekel.

„0, prav nič,“ mene občinstvo zares nikoli ni spravljal o zadregu.

Nato sem skozi zaprta vrata slišal, kako je tožilec predlagal, naj sodišče odslej izključi soobtožence od zaslišanj ostalih, ker bi njihova prisotnost lahko neugodno vplivala na izpovedi. Kazalo je, da se vse razvija po željah nočnega obiskovalca. Ko so, se vrata odprla, sem videl polkovnika Grkiča sedeti v prvi vrsti.

Eno izmed prvih vprašanj predsednika sodišča je bilo: „Ali priznavate pravilnost vaših izpovedb med preiskavo?“ Nisem imel poguma, da bi rekel „Ne!“ Tako sem bil oguljufan za ustnost. Nedvomno moje potrdilo na tem ni ničesar spremenilo, ker načelo, da mora sodišče o vsem samo zaslišati vsakega obtoženca, ni načelo v prit! obtožencu, kj bi se mu lahko ta odpovedal, temveč temeljno načelo pravičnosti. Kljub temu je seveda komunistično sodišče mii-no črpalo ugotovitve v podkrepitev obsodbe iz Ozninih zapisnikov. To ni bilo posebno važno, ker so prišle na vrsto še hujše stvari.

„Ali priznavate krivdo v smislu obtožbe?“ se je glasilo naslednje vprašanje.

„Krivdo priznavam, vendar se je nistm vedno zavedal.“ Ta odgovoi- je značilen za taktiko, ki sem jo podzavestno izbral. Priznaval sem v prvem delu stavka in zaniikal v drugem.

Ko tole pišem, imam pred seboj poročila o procesu v „Slovenskem poročevalcu“. Videl sem jih šele, ko sem se vrnil iz zapora v Kranj. Povedali so mi, da so se poročila v časopisih razlikovala od tega, kar je bilo dejansko rečeno pred sodiščem. Celo različni časopisi so poročali različno, dasi so bila poročila zelo izčrpna. Tako je bilo poročilo o mojem zaslišanju dolgo eno časopisno stran in pol, po šest stolpcev na strani. Naslovi in podnaslovi so bili sen-

zacionalni. Tako ima poročilo o mojem zaslišanju naslov „Četrty dan razprave pred Vrhovnim sodiščem v Ljubljani proti Nagodetovi vohunski družbi — Obtožena Ljubo Sirc in Angela Vode sta izpovedala, da sta poročala inozemskim vohunom z namenom, da bi izzvala tujo intervencijo proti Jugoslaviji“.

Moj del poročila ima naslov „Obtožena Ljubo Sirc priznava krivdo“. Nekaj primeirov podnaslovov „Obtoženi Sirc je informiral člana predstavnitva tuje države o političnih in zaupnih gospodarskih podatkih“, „Nagodetova vohunska skupina je vzdrževala zveze z Jovanovičem, Jančikovičem, Grolom in Šutejem“, „0 poročilih iz inozemstva je vohunska skupina razpravljala da bi dosegla koordinacijo z emigracijo na Koroškem“, „Nagodetova skupina je sprejemala povelja od vohunakega centra 101 v Avstriji“, „Član predstavnitva tuje države je s svojim avtomobilom spravljal ljudi čez mejo“.

Tehnika predsednika in javnega tožilca je bila zelo preprosta. Zastavljala sta mi vprašanja in mi dovoljevala samo kratek odgovor, ne da bi smel karkoli pojasniti, čim sem skušal pojasnjevati, sta me ustavila in rekla, naj se držim vprašanj. „Imeli boste priložnost pojasnjevati kasneje,“ je dejal predsednik; toda te priložnosti ni in ni bilo in končno sem bil obsojen, ne da bi sploh mogel povedati, kar sem imel povedati.

Zasliševali so me o pismu, nanašajočem se na agrarno reformo v Jugoslaviji, ki sem ga l. 1945 napisal Reuterjevemu dopisniku. V tem pismu sem dejal, da je bila komunistična agrarna reforma v Jugoslaviji brez pomena, ker so v večini jugoslovanskih pokrajin mali pogestniki prevladovali še od časa cesarja Jožefa II. in ker je bila povrhu obsežna agrarna reforma izvedena po prvi svetovni vojni.

Med procesom me je tožilec vprašal: „Kako je gledala vaša skupina na izvedbo agrarne reforme?“

„Na izvedbo agrarne reforme smo gledali pravzaprav kot na nekaj nepotrebnege.“

Tožilec me je prekinil in me začel spraševati o nečem drugem, tako da nisem mogel povedati zakaj in so me morali ljudje,

ki so slišali le to, imeti za reakcionarja najslabše vrste. Ni treba poabej poudarjati, da celo najbolj reakcionarnih mnenj o agrarni reformi ni mogoče imeti za kaznjivo dejanje med normalnimi ljudmi. Kljub temu sodba pravi, da sem „zbiral in izročal... dalje lažnive vesti o izvajanju agrarne reforme“.

Na nekem drugem mestu me je tožilec vprašal, kakšne vrste poročila so šla v inozemstvo. Rekel sem, da v prvi vrsti politična pa tudi gospodarska. (Vse to po poročilih „Slovenskega poročevalca“.)

Tožilec: „In vojaška?“

Sirc: „Tega ne bi mogel reči.“

Tožilec: „Ali se spominjate, da je vaša organizacija dobila nalog poizvedeti, kakšno je stanje na jugoalovansko-grški meji?“

Enostavno je preskočil od „poročila“ k „nalogu“, ne da bi se sploh zanimal, ali je bil domnevni nalog izvršen ali ne.

Sirc: „Da, spominjam se.“

Tožilec: „Ali je to poročilo gospodarskega značaja?“

Sirc: „To poročilo je vojaškega značaja.“

Tožilec ni izgubljal besed nad tem, da je 1. 1946 komisija Združenih narodov uradno preiskovala položaj na grški severni meji.

Nato me je vprašal, ali se spominjam dogodka na Gorenjskem („poročila, o katerem so inozemstvo informirali o dogodku na Gorenjskem“, kot je napisal „Slovenski poročevalec“). Slovenski poročevalec nadaljuje: „Tega se je Sirc spomnil in je izpovedal, da so poročali o sestrelitvi letala.“ Nobene omembe o tem, da sem edino jaz osebno skušal brezuspešno zvedeti, kaj se je zgodilo z ranjenim potnikom, ki je izginil. In tako dalje.

Čez nekaj časa smo prišli do štirih vprašanj, ki jih je sestavljal polkovnik Grkič. Skoraj zabavalo me je, ko sem opazil, kako se je tožilec Avbelj spogledal z Grkičem, preden je začel. Ne morem reči natančno, kaj je govoril, toda spominjam se, da sem bil vesel samega sebe, ker sem imel vtis, da sem odgovoril na vprašanja tako, da nisem mogel škoditi Dragoljubu Jovanoviču.

Prepisal bom, kaj je o tem poročal „Slovenski poročevalec“. Njegovo poročilo se zdi precej manj zadovoljivo kot česar se jaz spominjam. Naslov je bil: „Vohunska skupina je povezala svoje delo z Dragoljubom Jovanovičem, ki je odobral njihove zveze z inozemstvom“.

Poročilo se glasi: „Za v preiskavi je obtoženi Sirc izpovedal, da so bila njegova potovanja v Beograd posvečena temu, da bi se Nagodetova vohunska skupina koordinirala z delom Dragoljuba Jovanoviča.“

Tožilec: „Cigavo delo ste hoteli koordinirati z delom Dragoljuba Jovanoviča?“

Sirc: Delo skupine v Ljubljani.

Tožilec: Ali ste to Dragoljubu Jovanoviču povedali?

Sirc: Da, sem.

Kolikor Jovanović že ni bil prej obtožen o Nagodetovi skupini in njenem delu, ga je podrobno še informiral obtoženi Sirc.

Sirc: O tem nisva govorila, gotovo pa je bil informiran.“

To je bilo torej poročilo „Slovenskega poročevalca“ o mojem zaslišanju glede Dragoljuba Jovanoviča. Kasneje je tožilec storil, kar je mogel, da bi povezal Dragoljuba Jovanoviča s „špijonskim centrom“ v Avstriji. Vztrajal je na tem, da sem obiskal

Jančikoviča v Zagrebu po septembru, ko smo vzpostavili zvezo s Koroško, da je bil Jančikovič nedvomno povezan z Jovanovičem in da je tako Jovanovič moral vedeti o naših ilegalnih stikih s tujino, dasi ni bilo najmanjšega dokaza niti za to, da bi bil jaz kdaj povedal Jančikoviču o zvezi s Koroško.

Potem ko je bila resnica tako lepo ugotovljena, je predsednik odredil odmor.

Med odmorom, ko sem stal s paznikom v stekleni hodniku, je prišel polkovnik Grkič in mi stresel roko.

„Jako dobro,“ je dejal.

„Prosim, pustite mojega očeta v miru,“ sem dejal, „in nikar rau ne zaplenite hiše.“

„Ti je nemogoče.“

Po odmoru so zasliševanje pospešili. Najprej so me izpraševali o profesorju Furlanu.

Navajam odlomek iz »Slovenskega poročevalca“:

„Tožilec: Kaj veste o poročilu o sestajanju LSM (Ljudske študentske mladine) na ljubljanski univerzi?“

Sirc: To poročilo mi je izročil profesor Furlan.

Tožilec: Zakaj?

Sirc: Da ga prečitam in naj o tem informiram konzula.

Tožilec: Ali se dobro spominjate, da je Furlan rekel, naj bi vi o tem informirali konzula?

Sirc: Da.

Tožilec: Ali lahko to rečete tudi itv. Furlanu?

Sirc: Da.“

Ko to aedaj berem, se mi zdi naravnost smešno, da se poročilo o Ljudski mladinski organizaciji omenja na kazenski razpravi, čeprav politični. Bistvo stvari je bilo najbrž v tem, da je poročilo kazalo, kako napačni so bili komunistični voditelji proti zahodu.

Obtožen sem bil tudi, da sem dal britanskemu konzulu napačne podatke o jugoslovanakih parlamentarnih „volitvah“. Branil sem se, da ao se vaekakor dogodile nepravilnosti, vendar sem „končno pritr.“, da podatki niso bili objektivni.

„Slovenaki poročevalec“ je pisal:

Jovanoviču je Sirc tudi povedal, da ima zveze z nekim članom predstavnštva tuje države v Ljubljani ter mu je nakazal, kakšen je njegov odnos do tega člana tuje

države, ne da bi mu to podrobno orisal.

Tožilec: Ali se je Jovanovič zanimal za to zvezo?

Sirc: Da.

Jovanovič se je s poročilom iz informacijami, ki mu jih je dal Sirc, »trinjal, glede dela Nagodetove skupine pa ni izrazil nobenih negativnih pripomb. Ko se je Sirc vrnil z obiška pri Dragoljubu Jovanoviču, je o njem poročal konzulu v Ljubljani, kakor tudi na sestanku Nagodetove skupine. Ne morem apomniti vseh, ki ao bili na sestanku navzoči, zanesljivo pa ve, da sta bila navzoča Nagode in Kavčnik. Konzulu v Ljubljani je točno opisal namen svojega obiška pri Dragoljubu Jovanoviču, in sicer prvič januarja, drugič pa v začetku aprila 1946.

(To je bila gola izmišljotina „Slovenskega poročevalca“, ker sem vedno vztrajal pri tem, da nikoli niaem povedal britanskemu konzulu o svojih pogovorih z Dragoljubom Jovanovičem, <la ne bi mialil, da 30 hvalim s avojimi visokimi zvezami.)

Tožilec: Za kaj vae ae je Jovanovič ob toj priliki zanimal?

Sirc: Jovanovič se je zanimal za politični položaj v Sloveniji in za delo aloverske emigracije, predvsem pa se je zanimal za to, kaj dela dr. Miha Krek.

Obtoženi Sirc je Jovanoviču povedal vse, kar je vedel. Jovanovič mu je zaatavljaj različna vprašanja, na katera mu je udgovarjal. Jovanovič ae je med drugim najbolj zanimal za razmere na avstrijsko-jugoslovanški meji.

Tožilec: Ali se je zanimal za stanje na meji?

Sirc: Da, zanimal se je za to.

Tožilec: Ali je vedel za prehajanje obo-roženih tolp?

Sirc: Du. Jaz takrat o tem še miaem bil poučen.

Tožilec: Ali vam je o tem kaj govoril?

Sirc: Vprašal me je, kakšne so razmere na avstrijsko-jugoslovanški meji. Zanimalo ga je, kakšno je atanje, ali živijo ubežniki dobro ali slabo. Zanimalo ga je politično razpoloženje.

Tožilec: Ali je Jovanovič vedel, da je bi dr. Krek pred našim sodiščem obaojen? (Dr. Krek je bil v odatnosti obsojen na dvajset let odvzema svobode zaradi sodelovanja s sovražnikom. Med vojno je živel v Londonu in kasneje v Rirau kot član zavezniške komisije za Sredozemlje.)

*****

Všeč mi je naslovnica ianskoletne 2. številke TRIBUNE, ki jo je izdelal Fojž A. Zorman, vendar je neprikladna, da bi jo nosil naokoli. Zato naročam fullcolor badge/večbarvno priponko z istim motivom. Ko mi jo poštar prinese, mu bom plačal 800.- dinarjev.

Ime mi je .....

Stanujem pa .....

(naš naslov : TRIBUNA, Kersnikova 4, 61000 LJUBLJANA)

Kim Il Sung: RAZVIJMO UMETNOST: NARODNO PO OBLIKI

Pogovor z likovnimi delavci na IX. Narodni razstavi umetnosti
16. oktobra 1966

Na IX. Narodni razstavi umetnosti je razstavljenih mnogo sijajnih umetnin. Zelo razveseljivo je, da je našim umetnikom uspelo prikazati naporno, a razgibano pot revolucije, ki jo je naša Partija prehodila, in junaško borbo našega ljudstva. Zelo so napredovali ne samo v vsebini svojih del, pač pa tudi v tehniki.

Prenekatera slika na razstavi je visoke kakovosti, zlasti olje z naslovom *Napotina-predka* in korejske slike s čopičem, črnilom in barvami *Starec na reki Rakdong* in *Žene iz vasi Namgang*.

Med ljudmi na platnu *Na poti napredka* opazimo drobnega mladega vojaka, starejšega komandnega častnika in mlado bolničarko. Nekateri se smehljajo, medtem ko so drugi resni in zaskrbljeni. Dolgo pot skozi hude boje imajo za seboj: toda sleherni obraz je poln optimizma, izraža brezpogojno zvestobo naši Partiji in trdno prepričanost v zmago revolucije.

Starec na reki Rakdong podaja prepričljiv prizor iz Domovinske Osvobodilne Vojne: naša Ljudska Armada in množice se, združene v eno silo, pogumno bojujejo s sovražnikom. Platno izredno lepo prikazuje tako čustva starca, ki kljub nevarnosti pomaga vojakom Ljudske armade, kot tudi neomajnost teh vojakov, ki svojo bojno nalogo izpolnjujejo z ostro čuječnostjo in z gorečo mržnjo do sovražnika.

Potem so tu *Žene iz vasi Namgang*. Kako življenjska in z borbenim duhom nabita je ta slika! Osebe na njej so živa podoba iznajdljivih, neustrašnih korejskih žena, ki so se bojevale doma prav tako junaško, kot so se možje bojevali na fronti, in pri tem žrtvovali vse, kar je bilo potrebno za zmago v Domovinski osvobodilni vojni. Celu voli, ki jih te ženejo, se zdijo polni duha.

Tudi *Na poti na jug* in *Jeza Sinchona* sta odlični sliki. Korejska slika *Na poti na jug* lepo upodablja tradicionalno enovitost armade in ljudstva - Ljudska armada sloni na množicah v svojem boju za deželo in ljudi, ljudje pa v zameno z vsem srcem podpirajo vojake Ljudske armade in jih ljubijo kot lastne brate. O *Jeza Sinchona* žrtvoslika ogorčenje ljudstva, ki zre na sovražnikovo prelihanje krvi in se v tem srdito zaprirega: »Se bomo že maščevali tem zverinam.«

Na razstavi je več lepih platen, ki grafično kažejo reSgično naravo izkoriščevalske družbe; s tem dejansko prispevajo k razrednemu prosvetljenju našega mlajšega rodu. Med drugimi so omembe vredna platna *Hči*, *V minui* in *Dan*, ko so prodali hčer. *Hči* e olje, ki zgovorno priča, s kakšno zlobo in prekanjenostjo so veleposestniki trpinčili kmete. Vsaka podrobnost je siino spretno naslikana: usmiljenja vredna izraza

na materinem in hčerinem obrazu, ki ju prisilna ločitev navdaja z gorjem; jokajoče dete in ošabna drža upravitelja, posestnikovega zastopnika. Vsak, ki stopi pred to platno, vztrepetava v sovraštvu do izkoriščevalskih razredov. Naši otroci morajo videti čimveč tovrstnih slik. Zelo malo vedo o trgovanju s človeškimi bitji, o bridkosti pod

zatralsko roko veleposestnikov in kapitalistov. Pokažite jim veliko takšnih slik in jasno bodo spregledali resnično naravo izkoriščevalske družbe in bolj bodo znali ceniti srečno življenje, kakršnega danes poznajo pod socializmom.

Proizvedli ste mnogo dobrih platen. Nekatera se ukvarjajo z bleščečim revolucionarnim izročilom naše slavne protijapon-

ske borbe, s ponosno borbo našega delovnega ljudstva, tvorno zavezanega socialistični graditvi, in s srečnim življenjem ljudi pod socialističnim sistemom, ki smo ga uveljavili v naši republiki. Druga predstavljajo narodnoosvobodilno borbo ljudi na južni polovici republike proti ameriškemu imperializmu.

Poleg slik je tudi mnogo izrednih primerov odrske in filmske umetnosti, kiparstva, industrijskega oblikovanja in vezenine.

Vse to je čvrsto dokazno gradivo za to, da se naša likovna umetnost temeljito razvija pod pravilnim vodenjem naše Partije. Toplo čestitam vsem vam, književnim in umetniškim delavcem Partije, ki ste naredili toliko izjemnih umetnin in s tem podprli književno in umetnostno politiko Partije, ter se odločno borili za to, da se ta politika uresniči.

Rad bi izrabil priložnost in vam govoril o nekaterih vprašanih, ki se tičejo neprestanega razvoja naše likovne umetnosti.

Naša umetnost mora biti res narodna, taka, ki ustreza čustvom našega naroda; mora biti revolucionarna in služiti interesom Partije in revolucije. Potemtakem mora biti naša likovna umetnost po obliki narodna, po vsebini pa socialistična v vsakem oziru.

Če hočemo doseči ta cilj, je naša najbistvenejša naloga ta, da našo umetnost razvijamo na svetlih narodnih izročilih korejskega slikarstva.

Korejsko slikarstvo je umetniški slog, lasten orientalskemu slikarstvu. Zaznamujejo jo silovitost, lepota in eleganca. Platna An Gyona in Kim Kong Doja, umetnikov Li dinastije, ne le da verodostojno odsevajo življenje, temveč kažejo tudi krepkost in lepoto poteze. Pravijo, da je sloviti starodavni umetnik Sol Go tako prepričljivo naslikal bore na steno, da so jih ptice zamenjale za resnične in so skušale sesti nanje, se zaletele v steno in popadale na tla.

Ko pa že imamo to edinstveno, čudovito obliko umetnosti, čemu bi posnemali druge? Omalovaževati korejsko slikarstvo in ceniti zgolj zahodno slikarstvo pomeni nagibati se k hlapčevstvu in narodnemu nihilizmu.

Slišati je, da v imperialističnih in kapitalističnih državah Zahoda poveljujejo abstraktne slikarje, ki jih gledalec ne more razumeti. Odločno moramo preprečiti, da bi ta izrojena težnja buržujškega umetnostnega okusa prodrla v likovno umetnost naše dežele.

A to ne pomeni, da morate odslej proizvajati izključno korejske slike in odklanjati pozitivne umetnostne oblike iz drugih dežel. Še naprej moramo razvijati oljno slikarstvo in pester odtisne postopke. Olje utegne biti izvrstno umetniško sredstvo, če ga uporabljamo zato, da prikažemo življenje naših ljudi s preprostimi, jasnimi in pretanjenimi potegi čopiča, v sozvočju s korejsko rahločutnostjo. Z drugimi besedami, tako

EVOLUCIONARNO LIKOVNO IN SOCIALISTIČNO PO VSEBINI

kot na vseh poljih, moramo tudi v likovni umetnosti docela utemeljiti juče in razviti našo umetnost na podlagi samobitnih oblik.

Ko pravimo, da naj bi razvoj naše likovne umetnosti temeljil na korejskem slikarstvu, nimamo v mislih mehničnega in preventivnega posnemanja vsega, kar je staro. Najprej moramo proučiti slog risanja, ki je izrazit za korejsko slikarstvo, znamenito po svoji jasnosti in enostavnosti, potem pa ga razviti in prilagoditi potrebam časa. Korejsko slikarstvo je dragocen umetniški izraz. Vendar ima ta klasična umetniška oblika veliko pomanjkljivosti, od katerih je najvažnejša ta, da nima barv. Platna so delali najpogosteje črno-belo. Povsem moramo premagati to in podobne pomanjkljivosti korejskega slikarstva in ga za naš čas spreminiti tako, da bo ustrezalo naši sodobni občutljivosti.

Poleg tega da razvijemo in izpopolnimo ljudske oblike v korejski umetnosti, si moramo tudi vneto prizadevati, da jo spreminimo v pristno revolucionarno likovno umetnost s socialistično vsebino.

Najpomembnejša pri vsem tem je pravilna izbira motiva.

Važna sestavina vsake umetnine mora biti njena vzgojnost, moč, da krepi revolucionarno zavest ljudi in jih navdihuje za revolucionarno borbo. Brez te prvine delo ne zasluži, da bi ga imenovali revolucionarna umetnost. V preteklosti so korejski slikarji risali izključno prirodo - lepe krajine, mikavne ptice in živali; redko so upodabljali slike iz vsakdanjega življenja in garanja ljudi. Takšne slike, pa če so še tako umetelno izdelane, ne morejo priti našemu ljudstvu do srca in ne morejo imeti nikakršne vzgojne veljave sredi našega razgibanega boja za revolucijo in izgradnjo. Naši slikarji morajo proizvajati platna, ki bodo služila vzgoji množic za komunizem in jih priganjala naprej v njihovih naporih za nadaljevanje revolucionarnega boja in izgradnje.

Vaša prva naloga je torej ta, da ustvarite čimveč umetnin, ki bodo predstavljale častno revolucionarno borbo našega naroda. Natančneje: pridelati je treba več del, ki naj rišejo brezmejno zvestobo protijaponskih gverilcev revoluciji, njihovo predanost ljudem in deželi, njihovo čvrsto zaupanje v zmago revolucije, njihovo neukrotljivo borbenost in vzvišeni čut za revolucionarno tovarištvo. Danes je silno pomembno, da na ta način oborožimo naše ljudstvo z revolucionarnimi idejami naše Partije. Obenem bi veljalo proizvesti več likovnih del, ki bi predstavljala nesmrtno podvige naše Ljudske armade in prebivastva med dompvinso osvobodilno vojno, kot tudi revolucionarno borbo južnokorejskega ljudstva. Toda vojna bi ne smela biti edina snov. Pozornost si zaslužijo junaški boj ljudi za graditev socializma in komunizma in pa prizori iz njihovega današnjega, srečnega življenja pod socia-

lističnim družbenim redom. Naši umetniki bi morali tudi nadaljevati z ustvarjanjem del, ki razkrivajo resnično naravo stare, izkoriščevalske družbe.

Naša likovna umetnost bo postala zares revolucionarna šele tedaj, ko razvijete samobitno obliko naše likovne umetnosti in jo nato izrabite pri orisu dosežkov množic v njihovem vsakdanjem boju in spodbudnem življenju. Platna na razstavi potrjujejo, da so naši slikarji trdo delali, da bi izboljšali našo likovno umetnost. Dosti platen v tradicionalnem korejskem slogu že kaže ustrezno uporabo barve in izraža različne vidike boja in življenja naših ljudi na zelo realističen način. Umetniki bi morali črpati iz teh pozitivnih izkušenj in vztrajati v svojih prizadevanjih za razvoj naše likovne umetnosti.

Tudi filmsko in odrsko umetnost, industrijsko oblikovanje, kiparstvo, vezenino, ročne obrti in tako naprej bi bilo treba vštric s slikarstvom razvijati na osnovi tradicionalnih korejskih oblik, ki so v soglasju s čustvi in stremenji graditelj našega socializma.

Da pa bi naši umetniki izdelovali pristne narodne in revolucionarne umetnine z narodno obliko in socialistično vsebino, je pomembno, da zvesto orišejo stvarnost v vsej njeni pestrosti in vseh različnih oblikah, in da se pri tem tesno oprimejo postopkov socialističnega realizma.

V kapitalistični družbi je likovna umetnost zasnovana izključno na subjektivizmu, formalizmu in naturalizmu, ločenem od stvarnega življenja; odmaknjena je od vsakdanjega življenja ljudi in ne more si pri-

Prizor iz filma: Zgodba o kajagumu (korejskem mltrim. ntu)

boriti njihove ljubezni. Ravno nasprotno velja za našo likovno umetnost - ta je posebej prirejana za to, da služi ljudskim masam in se razvija sredi njihove ljubezni. Korejski umetniki imajo častno nalogo: ustvariti morajo velikansko število tako poljudnih del, da se bo vse naše ljudstvo spet in spet vračalo k njim; ustvariti dela, ki upodabljajo moč in žene, predane boju za naš revolucionarni smoter in socialistično izgradnjo; to je dela, ki dihajo isti zrak kot mase in vštric z njimi korakajo v dobo revolucije.

Likovni delavci morajo nujno raziskati zdajšnji vzburljivi položaj, če naj proizvajajo visoko kakovostna dela, ki zadovoljujejo zahteve Partije in osvajajo ljubezen ljudstva.

Umetnik, ki ne prepozna drhteče življenjske substance ali ne dojame misli in čustev množic, ne bo nikoli znal proizvesti vrednega dela, pa če so njegovi umetniški talenti še tako veliki. Taka oseba bo bržkone upodabljala slike brez vsakršne zveze s sodobnimi potrebami, ki bodo neresnično lepšale in idealizirale življenje. Slike, ki ne ugodijo zahtevam časa, si ne bodo nikoli prislužile občudovanja ljudi. Če bo umetnost grobo pretiravala z resničnostjo, ji nihče ne bo verjel. Nikakršnega vpliva na ljudstvo ne bo doseгла.

Umetniki morajo v tovarne in v vasi, raziskati morajo obstoječe razmere. Delati morajo z delavci in kmeti in globoko proučiti njihova življenja. Šele tedaj bodo lahko doumeli resnična čustva in misli ljudstva. Šele tedaj bodo lahko proizvajali živa dela, ki bodo služila naši revoluciji in uživala občudovanje ljudstva.

Poskrbeti moramo, da se čimveč ljudi udeleži umetniške ustvarjalnosti, in da izurimo neznansko zalogo nadarjenih umetnikov.

Slikanje, izdelovanje predmetov za industrijsko umetnost in kiparjenje niso

skrivnosti, ki bi bile omejene le na prgišče izvedencev. Delavci, kmetje in celo mladi ljudje, otroci in študentje, lahko delajo vse te reči. Zagotoviti je treba, da se široke množice aktivno udeležijo likovnega ustvarjanja. Skrbno moramo negovati nove popke, ki poganjajo, in jim nuditi najboljše pogoje za razvoj. Rezultat bodo številne sijajne umetnine in nagla rast v naših umetniških vrstah. Spričodejstva, da slikanje ne terja telesnih naporov, menim, da bi bilo dobro vzgojiti čimveč žensk v umetnice. Država bi se morala vseskozi globoko zanimati za načrtno urjenje umetnikov in jim oskrbeti vse potrebne pogoje za ustvarjalno dejavnost.

Moramo se učinkovito organizirati in širokemu občinstvu prikazati sijajne proizvode naše likovne umetnosti. Visoko kakovostne slike bi se morale pojavljati v ilustriranih revijah; na široko bi jih morali posneti v drugih medijih in jih potem razpečevati tovarnam, podjetjem, kooperantskim farmam in ljudski armadi, kottudi vzgojnim in kulturnim ustanovam. Priporočljivo bi bilo tudi razstaviti izjemne primerke kiparstva v otroških zabaviščih, taboriščih Zveze otrok, klubih in drugih krajih, kjer se zbirajo otroci in delovni ljudje.

Nadalje, vse slike z *Narodne razstave umetnosti* je treba ponatisniti in speti v album. Samo tako lahko ohranimo našo likovno umetnost in samo tako se bomo lahko sklicevali na katero koli sliko, ko bo potrebno.

Upam, da se boste izurili v še boljše Rdeče književne in umetniške delavce Partije in da boste v bodoče ustvarili še več sijajnih likovnih umetnin.

Prevod: A. SUŠULIČ

V dveh ali treh tednih februarja, ki je, kot vsi vedo, najkrajši mesec v letu, letos pa je za en dan daljši kot tri leta pred in tri leta po letu 1988, ampak še vedno najkrajši mesec v letu, se je v Ljubljani dalo videti toliko novih oziroma relativno novih filmov, kolikor jih gotovo ne bomo uspeli več videti tja do konca leta. Konec januarja se je res uspešno odprl kino Križanke, potem se je dalo videt **Fest po Festu**, ki je bil letos, mimogrede povedano, precej boljši kot lansko leto, potem pa še štiri filme treh francoskih in enega japonskega režiserja, pa seveda dolgočasnega, ampak novega in že v skladu s pohodom konzervativizma in morale na zahodu in vzhodu predelanega **Jamesa Bonda** alias *The Living Daylights*, ki smo ga lahko najprej gledali v Šiški, potem v Unionu, nazadnje pa verjetno še za Bežigradom. Tisti, ki jih ne zanima film, so lahko in še bodo množično, družinsko ali čisto individualno romali na Ljubljanski grad, spili kar že bodi y barčku pod poročno dvorano, predvsem pa si ogledovali, zakaj in kako se je gradil in dograjeval, ne da bi se res dogradil Ljubljanski grad, ki so ga arhitekti načrtovali in izvedli nekje med modernističnim in postmodernističnim nefunkcionalnim kičem sedemdesetih in pa tudi osemdesetih let. Niti malo čudno ni, da je v Ljubljanskem gradu poročna dvorana, saj se obnova skoraj vseh slovenskih gradov konča s projektom poročne dvorane. Se bodo Slovenci vsaj imeli kje poročat. Mesec februar je (verjetno zaradi praznika in pa seveda Prešernove smrti) tudi mesec knjige, tako da slovenske založbe potencialne bralce zasipajo s popusti (procenti so zelo nizki, zato pa so cene toliko višje). Treba si bo kupit *Enciklopedijo mrtvih Danila Kiša*, ki je končno izšla v *Kondorju*, manj prijetno in bolj dolgočasno bo branje nove knjige **Dimitrija Rupla Zakajje svei, narobe**, drugače pa za knjige še ni nastopilo Vrpče obdobje.

Cankarjevemu domu bo, kot kaže, uspelo izvesti projekt GLOBOKAR - RDEČI PILOT, novinarji v zvezi s tem in *Borisom Godunovom* seveda najraje govorijo o denarju, ostali pa si bodo verjetno že kmalu rajši kupili karte za predstavo 1. aprila. Mimo bo že misteriozna predstava GLEDALIŠČE, ki si jo bomo, 6e že ne po drugem, zapomnili po tem, da si jo lahko ogleda točno 47 moških in enako število žensk, tako da se organizatorju in gledališčniku ne more očitati sek-sističnih pozicij. V četrtek, 25. februarja, bo za pionirje večmedijska prireditev ob 40-letnici *PL* alias *Pionirskega lista*, ob 19. uri predavanje S transsibirsko železnico na Kitajsko, za tiste, ki jih oboje ne bo zanimalo, pa še koncert *Slovenske Filharmonije* z **Milanom Horvatom** in *Beethovnovi Misso Solemnis* v Veliki dvorani, v vseh treh primerih pa v Cankarjevem domu. V petek, 26. novembra, za vse tiste, ki jih ni bilo v Ljubljani okoli božiča *Nostalgija Plesnega teatra*, za ostale pa produkcija CD-ja, enodejanka G. Feydeauja v prevodu **A. Bergerja** in režiji **Vinka Mdderndorferja**, ki se v zadnjem času vse manj ukvarja s pornografijo. Povratek k »šlagerju in lahkotnosti«? V soboto, 27. februarja originalna izvedba monodrame **Raymonda Coussa Otročarije**, ki jo bo izvajal avtor. V ponedeljek, 29. februarja bomo na zadnji dan v mesecu v prestopnem letu z **Rajkom Ranflom** vstopili v *Z/veh svobodo* po literarni predlogi **Miloša Mikelna-Mikija**. Isti dan bomo lahko poslušali večer šansonov z naslovom *Pesem je ženska*. Potem bo prišel marec in *Pasolinijevi dnevi* v CD-ju, razstava risb, gvašev, dokumentarnih fotografij, portretov itd. **P. P. Pasolinija**, *projekcijefilmov Salo, Kralj Ojdip, Teorema, Medeja, Porcile*, večer poezije in predavanja ter okrogle mize s poznavalci in Pasolinijevimi prijatelji (**Andrej Medved, Ettore Scola, Beverly Allen...**). Vzporedno naj bi izšli še pesniška zbirka, katalog zloženka, separat Ekрана itd. Skratka, 6e bo, bo to prvovrsten medijski dogodek.

Pred tem, se pravi 25. februarja, bo (tokrat bojda zares) končno koncert Ekatarine Velike y organizaciji Škuc Ropota, Kompas pa (na št. 221 -147) sprejema prijave in daje informacije v zvezi z organiziranimi obiski koncertov v Münchnu> npr. koncert *Mission*, ki bo 21. aprila. *Kinoteka* bo v sredo, 24. februarja, ponudila Krvavi prestol **Akire Kurosave** pa še dva filma **D. W. Griffitha**, v četrtek *Prizore izzakonskega življenja* l. **Bergmana**, v petek *Casablanca* s **Humpreyem BOT gartom** z naše naslovnice, v soboto drugo zvezdo, **Davidu Bowieya** v filmu *Mož, kijepriselnazemljo*, v ponedeljek **Za-upno poročilo Orsona Wellsa** (29. febr.), ker pa je to zadnji dan meseca v prestopnem letu, pa zvečer še *Ženska je žen-ska Jean-Luc Godarda* z **AnnoKarino**, *Paulom Belmondom* itd., film režiserja, ki je pred kratkim izjavil, da je edini v Evropi, ki si lahko privoščiti, da vsako leto posname komercialno neuspešen film. Kaj bomo lahko videli marca, pa na žalost še ne vemo. Če bodo filmi tako zanimivi kot februarja, bo kar lepo. Zanimivo pa bi bilo vedeti, zakaj v Kinoteki ne vrtijo **Woodyja Allena** oziroma, zakaj je prišel na črno listo?

Tisti, ki ne marajo slovenskega teatra, bodo marca lahko gledali v CD-ju *Vereinigten Biihnen* in *Gradca* dramo *Happy Baby Maxa Gada* v režiji **Edvarda Milerja** in izvedbi **Zvezdane Mlakar** in **Dietricha Schledererja**, potern pa predstavo, ki jo nekateri že res dolgo čakajo: Nepokopani mrtveci **J. P. Sartra** v izvedbi *Theatra a.d. Ruhr izZRN*. Čisto na konci marca pa še jazz oziroma jazz rockovski dogodek. **Wayne Shorter Group** v *Hali Tivoli*. Nekaj dni prej ali kar cel mesec prej pa **Lepa Brena** v taisti dvorani in z različno publiko. Zeleni vabljeni. (tt)

Zadnja novica !!!!!

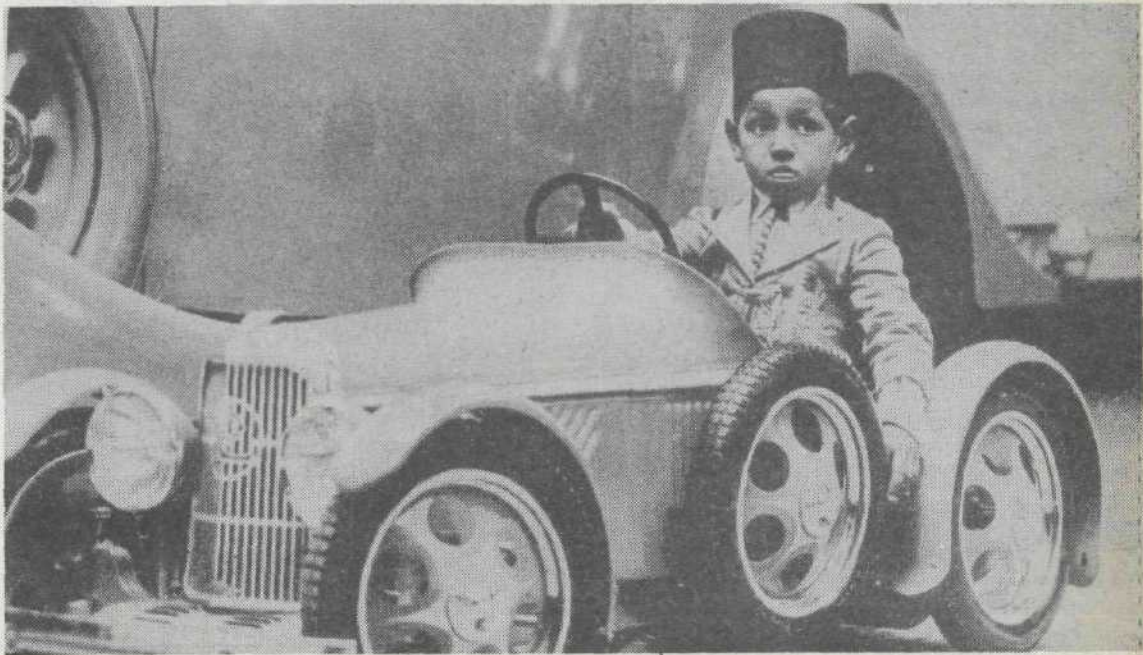
aaaaaaaaaaaaaaaaaaaaa₂

KONCERT **WAYNE SHORTER GROUP**

vORGANIZACIJI FENIKSA IN

CANKARJEVEGA DOMA BO V TOREK, 29.marca ob 20.00 v DVORANI TIVOLI

aaaaaaaaaaaaaaaaaaaaa

ANDREJ ROZA ROZMAN EN FACE

Za začetek se je vedno treba kaj prefri-ganege spomnit, da ljudi pretentaš, da kar berejo in berejo in ne odnehajo skoraj do konca. Na pogajanjih za intervju v prostorih kulturniškega bfeja Kava si povedal, da si star triintrideset let in da so to prava leta za junaštva. Kakor koli že, precej let si največji junak in vitez lepe gospe Ane Monr6, o katere čarih se bova največ pogovarjala.

Nimaš gledaliških šol, vsaj takih ne, po katerih koncu mahaš po zraku z ustreznno čifabo. Tudi način dela je v vaši gledališki skupini najbrž drugačen, kakor v gledališki instituciji, kjer so poleg igralca, tekststopisca, režiserja pri stvari še scenograf, dramaturg, kostumograf, lektor, koreograf, avtor glasbe in tako naprej - kako te relacije šibajo pri Ani Monr6?

Enako so določene. Tekst napišem ponavadi sam (no, eden naslednjih projektov bo najbrž Vinograd Milana Kleča), dramaturg sem sam, glasbo naredijo drugi (v muziki nisem čisto doma), lektor sem tudi jaz (sicer klinc pa lektor - a sem le faliran slavist s filofaksa). Tudi scenografijo naredijo dru-

gi. Najbrž tudi režiram, čeprav je demokracija pravilo pri nas, vsakega se upošteva, določene rešitve iščemo skupaj. Pri Georgeu Dandenu, ki je bil narejen kot lepljenka, sem lahko gledal dogajanje iz dvorane, pri Švejkju pa sem bil ves čas na odru in nisem nič videl (a nisem niti mislil na to, da bi bilo treba gledat). Ko smodelali v SMG, z Brec-ljem, takrat sem okusil in spoznal užitek, ko sediš in gledaš, drugi pa počnejo, kar pač počnejo.

Si poskusil študij zastaviti na AGRFT in se spopasti s predpisanimi procedurami?

Po gimnaziji sem odšel tja, zgolj na informativni sestanek. Potem sem pisal neke koncepte ali kar že, a se mi je tisto, kar sem napisal, zdelo preveč utrgano, da bi se s tistim pojavil na sprejemnih izpitih za dramaturgijo. Bolj enostavno je bilo vpisati slovenščino.

Pa vendar, nekakšnega gledališkega učitelja si moral imeti, nekaj, kar si videl in si sam pri sebi rekel - to je pa tisto.

Divadlo na provazku, tako nekako se napiše (črtica nekje manjka), češki teater, njih

sem nekajkrat gledal. In ko sem jih nekajkrat videl, mi je precej stvari postalo jasnih. Glede Commedie delKarte, pa o komunikaciji gledališča, se pravi - kjer koli, v kateri koli deželi nastopiš, moraš biti razumljiv. Ti Čehi so neke vrste srednjeveško gledališče v smislu asociacije na potujoča gledališča.

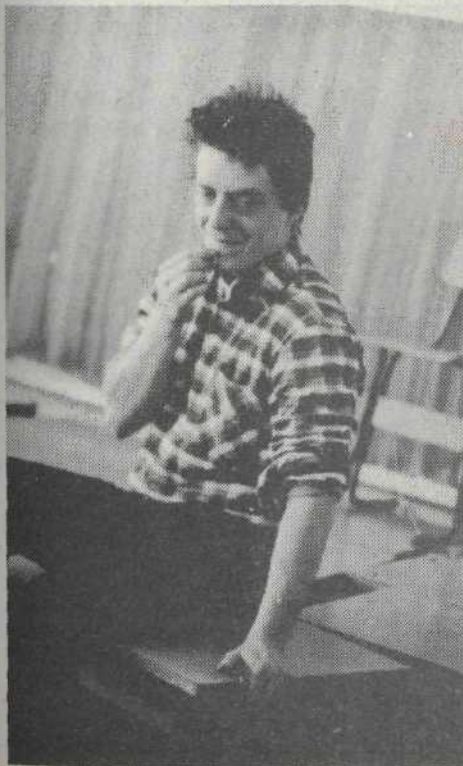
Zdaj bi te pa prosil za long love story, ki se tiče Ane Monr6, pa če je mogoče asociirat Molierovo skupino glede na vašo v smislu lepe besede gledališka družina?

Bolj težko, no, ne vem, mi prav gotovo ne živimo od gledališča, samo od gledališča, čeprav smo gledališče. Vse skupaj pa se je začelo še pred Ano Monr6. Okrog leta 1978 sta bila današnja brata ŠKUC in Forum na smrt skregana. Forum je bil komercialnejši brat (disco v Rožni dolini - študentsko naselje je imel pod svojim okriljem) in mi smo v prostorih Vetrnice vadili, prostor je bil. Da bi ne bilo prelepo, je na lepem prišel Hasan (ne vem, kako se je pisal oziroma se še piše), v glavnem glavni direktor Foruma in nam prepovedal vaje oziroma preprosto nas je hotel zabrisat ven. Mi seveda nismo šli nikamor, vadili smo na-

prej, medtem pa so v Forumu pogruntali, da niti ni tako slabo, da mi obstajamo - rekli so, naj se pri njih lepo prijavimo in mi smo se pri njih lepo prijavili, celo nek denar je kapnil, še zdaj se spomnim megafona, ki smo ga kupili za 90 jurjev, za celo leto smo dobili pa okrog 300 jurjev, če se dobro spomnim. Seveda se je spet zapletlo, in sicer, ko je bilo treba našo predstavo, ki je bila najavljena in naj bi potekala na ulici -

po predpisih prijaviti na policiji. Naš mecen Forum tega enostavno ni hotel napraviti. Nismo se kaj dosti sekirali, ampak smo prosili ŠKUC, da nas prijavi in ŠKUC nas je prijavil. Zgleda, da smo jih združili prav mi, da so si podali roke in postali ena institucija. Ja, takrat je bilo polno punka, limali (globoko vonjali lepilo, op. M. Č.) so se po kletah, petnajstletni Brane Bitenc, pa da ne naštevam. No, čas nas je načel, bili smo cestni teater brez koncepta, nismo vedeli nazadnje, kaj bi počeli, pa se je vse razsulo, hvala bogu. Bil sem lepo doma, pisal pesmice in se fino imel. Naprej je Ra šlo potem takole. V Festivalni dvorani je ŠKUC priredil novoletno prireditev (to je bilo decembra 1981) in nameraval sem recitirati svoje pesmice. Potem sva z Maretom vso reč razširila in naredila predstavo, *nakar* sva dobila kup vabil za nastope po Sloveniji in poleg pesmic je začela furat Striptizeta. Dve reči sva hotela:

1. Težit ljudem (s tem, da se skoraj nič ne dogaja na odru).

2. Vpeljat odštekano, primitivno zgodbo.

Gostovali smo veliko, v pol leta smo imeli že igro v Križankah, prišel je še Goro Gorči, vaj nismo imeli, samo dogovorili smo se, vaje so tako potekale pred publiko in vsakič smo pogruntali kaj novega oziroma naredili korak naprej. Počasi smo se širili in zaenkrat smo, kar smo.

In če bi se ti vsega skupaj naveličal in šel v samostan ali v Hollywood, bi šlo vse k hudiču?

Ne, ker so pri nas ljudje z različnimi koncepti. Kar delam jaz, gre v smeri, čedalje bolj v smeri teatra - Ana Monrč naj bi postala institucija (do konca leta bomo izvedli še tri predstave, eno v Cankarjevem domu, eno v KUD France Prešeren in eno v gostilni Rio). Poleg tega bomo aktivni še s cestnimi igrami, kjer bom zgolj nastopal, ne

pa si belil glave z njimi - mi ne znese, rad bi, da prodremo najprej na televizijo, pa gremo potem nazaj na cesto, to je pravo zaporedje. Nekatere med nami ne zanima igrati v gledališkem smislu, ampak bolj eksperimentirati, ogenj, play-back, žongliranje, kar niso ravno novosti, ampak ene to zanima. Jaz bi rad še povečal ekipo in naredil teh nekaj predstav, ki so trenutno v planu. Sicer pa bi delal film ali televizijsko igro, video, najraje film. Računam, da nas bo čedalje več. Zafrkava nas to, da ne moremo nikamor (razen s Striptizeto), Švejk, recimo, je tekstovno težko razumljiv zunaj Slovenije, sestavljajo ga popolnoma lokalni štoski - v Srbiji bi nas popolnoma narobe razumeli. Pa sploh, predrago je gostovat.

Bili pa ste izven Juge, pravzaprav v tujini in to ne z nahrbtniki, poor hitchikers, ampak s svojim teatrom, med drugim v Španijo, kar je menda uspešnejše čase poleg vas le še ljubljanski Drami?

V Barceloni smo bili (na nekakšnem bienalu mladih, ki pa je, ne vem zakaj, vsako leto) kot predstavniki Ljubljane. ŠKUC nas je poslal, šli pa smo z Rdečim Žarkom. Ta predstava je zvočno v celoti posneta na play-back, zato smo tekst enostavno prevedli v španščino. Rahle kornplikacije so nastopile zato, ker španski prevod ni bil čis-

tokrvo španski (prevajala ga je potomka emigrantov), ampak kreolski, južnoarneriška španščina, še točneje argentinsščina. Del ljudi je to zelo slabo sprejel, argentinski na glas, naglas osovražene emigracije, ki čis tokravnemu španskemu ušesu zelo zoprnd* zveni, predvsem pa še Kataloncem. Bilo p[er] ni seveda nič hujšega. Potem so nas povabili še v Švico, to pot smo prevedli tekst v francoščino - tam je bilo izredno fino. No, v tujini smo bili še v Skopju, Zagrebu, Beogradu, Gradcu, Celovcu, na Dunaju in Tjen-tištu.

Tvoj obraz je atmosfersko nadihnen s starimi filmi (beri burleskami) in če se bi

bilo treba precizneje izraziti, se z računalniško hitrostjo izriše Buster Keaton, človek ki se nikoli ne smeje. Mislim, da tvoja obrazna mimika igralca vsaj po slamici srka tudi iz teh virov in da ni slučajno, da se skoraj gotovo pojaviš v Kinoteki ob dnevih Charlija Chaplina, na filmih Busterja Keatona pa zagotovo?

Charlie Chaplin me je začel pomalem dolgočasiti, naveličal sem se ga. Poleg Buserja pa gledam seveda Stan in Olija, pa brate Marx, pa še kaj.

Desant na rt Dobre nade se je imenoval projekt, ki sta ga z Markom Brecljem zastavila v SMG, pa je šlo vse skupaj po vodi mimogob žvižgajoč rakom k hudiču, Zakaj?

Zadeve nismo naredili v roku. Na žalost. ker je predstava stala, razen konca - katerega končati je bila marginalna reč. Ni bil končan filmski material, pa muzike še ni bilo, pa izčiščene niso bile nekatere stvari. Predstavo sem že videl v celoti in tudi drugi

so lahko videli na zadnjih vajah, kako bi stvar zgledala, če bi, in bila bi fina predstava, zelo žal mi je bilo. Nekateri ljudje so v tej predstavi veliko videli, tudi tisto, kar še sam nisem videl ali na kar nisem pomislil. Mogoče se bo še kdaj delalo za to, če igralci ne bodo že prestari takrat - kajti, predstava se je imenitno zasedrila ravno v tisti trenutek.

Ker si tudi pesnik, dramatik, pisatelj, skratka literat, te vprašam, kakp ti znese ta kombinacija z gledališčem? Človek, ki hoče furat oboje, mora biti močan v obeh karakternih nasprotjih - vase zaprtosti v procesu literarnega ustvarjanja v brizganju komunikacijske energije v procesu gledališkega ustvarjanja. Naš šolski sistem te tudi privede skoraj vedno preko titerature do gledališča, najprej pišeš pesmice, začneš v gimnaziji, ali kako se tej šoli zdaj reče, brat Kafka in se odločiš, da boš pisatelj in da boš študiral primerjalno književnost in slovenščino ali filozofijo, tako da je morebitni srednješolski

gledališki krožek prepozen. Kaj si torej po duši, ali vsaj, kaj si bolj?

Če že moram bit kaj bolj, sem bolj gledališčnik, drugače pa se mi zdi ta kombinacija popolnoma v redu. No ja, res je to, da vse, kar napišem, zabrišem v teater takoj, potem pa nič nimam.

Kar je nevarno za samo literarno kvaliteto teksta, ker teater s svojimi čari oziroma dodatki tekst izboljša, pobarva, široko paleto možnosti ima.

Ja, tudi iz slabega teksta se da dober teater napraviti. Teater je vsekakor bolj naporen, bolj te uniči, so pa pri teatru tudi vedno večji denarji, lažje se da živeti. Meni je fino pisat po naročilu, ko vem, da moram, razpostavim si koščke neurejenih tekstov, motiviran sem in napišem. Po literarnih cajtnjih oziroma teh revijah pa ne objavljam več, se tudi trudim ne, za kar mi je včasih žal. Si pa vzamem včasih dva meseca, pa samo pišem, užitek je to - a potem se vrnem k teatru. Letos, 1988, bo izšla knjiga S smetano nad jagode, v zbirki Rob - pesmice in kratka proza.

Karte za vstop in ogled predstave George Dandin so vredne štiri nove jurje, za jurja ste dražji od novega Jamesa Bonda, kar je ravno še reasonable price.

Vsak mesec dražimo. Inflacijo računamo visoko, tako, kakršna v resnici je.

2a 29. november, lani, sem te opazil na morju, v starem volksvagnu š la Bukovsky, natrpanem s škatlami in otroki. Sina imaš, te pri tvojem ustvarjalnem delu moti ali motivira?

Včasih sem bil sila ciničen, a ko je bil mali majhen, sem, žal, cinizem izgubil. Zdaj je mali že toliko človek, da se mi cinizem uspešno obnavlja in postajam počasi spet takšen, kakršen sem bil. Tak je pač life, za-jeban, ko je otrok še majhen. Je pa tudi fino, imeti majhnega prijatelja in preko njega spoznati njegove prijatelje in s tem njihov svet, ki ga drugače ne bi. Fino in koristno je tudi, da te otrok drži na zemlji. Ne moreš se kar zapiti in odlutati v vesolje, malo moraš priti tudi domov, k otroku.

Z Rozo se je pogovarjal MAKAR, CUDRA pa z njegovo mačko.

GLEDALIŠČE ANE MONR6 V R.I.U.

I V petdesetih letih dvajsetega stoletja je znameniti pedagog slovenskega naroda Gustav Šilih označil gostilno za ustanovo, katere družbeno zlo je med drugim tudi v tem, da napeljuje k nemorali, pihčevanju in v najbolj nesprejemljivih primerih k sestopu v podzemlje otroke, mladino in ljudi, ki so zaostali na svoji duševni poti m celovito razviti osebnosti. Gostilni ob bok je hkrati postavil tudi ipot do nje: tj. cesto, ki ima enako kvarne učinke na živelj takrat kogmaj porajajočega se družbenega reda, na Novega Cloveka.

F Gledališče Ane Monrč, kijeavtorski, (so)avtorski in izvedbeni nošilec projekta GAM V RIU, ni pocestno gledališče samo glede na švoje poreklo, temveč je to šele s tem, da tam, na cesti in v veselje pnimoidočih pešcev tudi vztraja. Če je (Titova) cesta v neizogibni lnaključnosti pripeljala gledališče Ane Monrč v Rio (tj. gostinski loHcal); in se človek, ko prestopi prag gostilne, spremeni iz človeca-pešca (udeleženca v prometu) v gosta, pa mu v obeh primerih job soočenju z gledališčem ne preostane drugega, kot da postane foledalec v gledališču.

I Kajti gledališče Ane Monrč vztraja tudi v gostilni. Skušnjava tranpBmutacije v kabare ali variete ali celo bordel - vse te nemogoče obHike javnih ustanov - je velika in ob vračanju v preteklost, kjer je v iuglednih družinah med gledališko igralko, striptizeto in pocestnico lbil zastavljen enačaj, se je izzivom modernizacije težko upreti. Toda lgledališče Ane Monrč vztraja tudi v gostilni. Zato je pravo ljudlsko/narodno gledališče in današnji dan, kulturni praznik vseh Slo- lencev brez izjeme, najprimernejši za to, da zainteresirano javnost tseznamimo z načrti za prihodnost in se tudi tako oddolžimo našemu ipesniku.

Iz konceptualnih razlogov in zaradi prostorske ureditve restavra- eije Rio smo bili snovalci projekta postavljeni pred vprašanje različ- lnih programskih funkcij v okviru, ki nima središčnega prostora. Od- fgovor, ki smo ga našli, uveljavlja spodnji prostor restavracije («Pod lodbstav. V zgornjem prostoru - »osrednjem« - restavracije bo oh- rranjena tradicionalna funkcija gostinskega lokala kot mesta verbal- fne komunikacije, na ustreznem mestu pa bo nameščen vi- deo-Wide-screen, na katerem bodo lahko prebivalci tega prostora spremljali neposredni prenos gledališke predstave v času nje tra- janja, v pavzi in po predstavi pa bo očem namenjen spcificen, na gledališče in mejne oblike spektakla usmerjen izbor. V prizidku je predvidena ambientalna svetlobna obdelava prostora in elektroa- kustična reprodukcija izbrane plesne itd. glasbe. Ob tem, da bo os- novna ureditev prostorov ohranjala gostinsko funkcijo (tudi »Pod oboki«), bo skupaj z običajno in dodatno ponudbo hrane in pijače restavracije lahko zainteresirana javnost konzumirala samo sebe do druge ure zjutraj.

april: Milan Kleč: VJnograd

Vinogradje eno prvih Klečevih dramskih besedil. Ima interesant- no preteklost: avtorju jo je namreč doslej uspelo prodati že trikrat (1 x Pekarni in 2 x Gleju), pa seveda še vedno ni uzrla lučiodra. Ko- likor bo tudi nam spodletelo, moramo reči: plačali je v tem primeru že ne bomo. Sicer pa v tem primeru ne gré toliko za Ano Monrč kot za KUD France Prešeren, v katerega bomo znesli to kukavičje jajce - napravili jo bomo z amaterskimi igralci (kar smo sicer tudi mi, a tu bo šlo za druge, mlajše ljudi, recimo jim kar študentje). Seveda upamo, da se bomo z Vinogradom uvrstili tudi v finale katerega od prvenstev amaterskih gledališč Slovenije.

GLEDALIŠČE ANE MONRČ: PROGRAM RIO

februar: 1492 ali Ali lahko predvojna striptizeta danes še sploh kaj pokaže

To je naša ustanovna predstava (premiera: marec 82), narejena na bazi commedije dell'arte. Razvijala se je skozi dosedanjih 48 nastopov v najrazličnejših okoljih, od mladinskih delovnih akcij do klubov slovenskih študentov v Avstriji. S svojo srednjeveško odprtost- jo improvizaciji je aktualna in razveseljujoča tudi v duhovnih temi- nah našega časa ter primerna prav za negledališko okolje, v kakrš- nega jo sedaj postavljamo.

marec: Krst pri Savici (uvod, jedro in dodatek)

Če se osredotočimo na jedro, je treba reči, da se nam zdi Prešer- nov Krst izredno dognana zgodba, ki pa so jo stroga metrična pra- vila pahnila v razvlečenost, površnost in razmeroma okoren jezik, kar je pesem naredilo težje razumljivo oziroma nepriljučno. Hkrati pa s svojo defetistično depresijo ni mogla niti približno služiti roje- vanju naroda. Zato se vedno prodaja samo Uvod (kot besedna moj- strovina, hkrati pa tudi kotkopica parol oživljenju, ki naj nam ga ne bo žal žrtvovati za svobodo), za Krst pa se celo trdi, da je z njim Pre- šeren opravil dolžno darilo krščanstvu. To zadnje seveda ni niti pri- bližno res, saj je Črtomirova resignacija popolnoma očitna in dej- stvo, da sprejme krščanstvo, je samo posledica njegovega nemoč- nejca zrenja v izgubljenost tega sveta.

Žal je to res tako. Kajti ko smo sprva še mislili, da gre za pove- ličevanje krščanstva, smo se že prav veselili možnosti, da bi v so- delovanju s kakšnim župnijskim uradom nastopili v eni od cerkva. Kot kaže iz tega zaenkrat ne bo nič.

O dodatku le to: dodatek bo prav radoživ.

GLASSNOST PHILIPA GLASSA

»Phillip Glass uživa izredno podporo množičnih medijev in je tipičen primer ameriškega crossover umetnika. Z mojega gledišča je bližje glasbenemu polju pop/rocka kot klasični glasbi.«

(eden najmlajših svetovnih vrhunskih dirigentov
Esa-Pekka Salonen o Phillipu Glassu)

Nekateri pravijo, da je ta mož »najpomembnejši skladatelj našega časa«, a ko ga sprašujete o njegovi skladateljski tehniki, vam govori o peščenih plažah in Leonardu da Vinciju.

Kadar omenite **Phillipa Glassa**, vsi govorijo o minimalizmu (in njegovih sodobnikih, kot sta **Steve Reich** in **Terry Riley**), vendar v resnici ni nič bolj minimalističen od kakšnih Kraftwerk. Brez dvoma pa velja, da so se novodobna šola elektro-popa in ostali logični pop ekstremi obilno napajali pri njegovi glasbi.

Tisti, katerih ustvarjanje je definiralo minimalizem, se niso pretirano posvečali ritmičnim ugankam. Seveda so nekateri izmed njih, kot Steve Reich, ki je sodeloval v originalni zasedbi **Phillip Glass Ensemble**, vplivali nanj, vendar se po drugi strani na pop albumu **Songs From the Liquid Days** pokaže, kako malo ima včasih Glassova dinamika opraviti z Zen simbolizmom, glavnim izvorom minimalizma. Phillip Glass vizualizira glasbo. Ta je zanj zelo konkretna.

Rodil se je židovskim staršem v ameriškem Baltimoru. Njegov oče je bil lastnik trgovine z gramofonskimi ploščami, zato je popularni *hillbilly* (iz katerega so kasneje vzniknile zvezde kot Elvis Presley) ves čas odmeval naokoli.

Na *University Of Chicago* je doštudiral matematiko, psihologijo in glasbo. Starši, kot je že v navadi, niso bili zadovoljni, čeprav je »neki« očetov stric pod imenom Al Jolson požel slavo kot protagonist prvega zvočnega filma Pevec jazza, neki drugi sorodnik pa se je svoje čase kot bobnar udiñjal pri bratih Marx v newyorškem vaudevillu.

»Niso mejemaliprevečresno. Biliso tipični predstavniki delavskega razreda, kiso željno pogledovali gori proti srednjemu razredu. Zato so hoteli, da bi si pridobili katerega od spoštovanih poklicev - pravnik alipos/ovnež. Ko so se moje plošče začele pojavljati v očetovi trgovini, je bilo OK.«

Še preden je Glass uspel diplomirati, so na različnih koncertih izvedli kar 75 njegovih del-kompozicij. Kasneje je študiral še v Parizu (pri Nadiji Boulanger), v Indiji (pri Raviju Shankarju) in v Maroku (kjer je prevzel severnoafriške ritme in melodično repetitivno).

Njegov **Phillip Glass Ensemble** je bil rojen leta 1967 v New Yorku. Marsikateremu izmed avantgardističnih filistov, oboževalcev post-Schoenbergove avantgarde, se je zdelo njegovo početje, ki so mu smisel

dajale vzhodne tradicije, preveč emocionalno.

»Zavrnili smo idejo atona/ne glasbe, celo idejo o glasbi kot intelektualni spodbudi.«

V nekaj naslednjih letih je Glassova skupina prišla do precejšnjega slovesa v newyorškem *undergroundu*, hkrati s tem pa pridobila še nekaj pomembnih članov. Leta 1971 se je Glassu pridružil tehnik **Kurt Munkacs** (njegova funkcija pride do izraza predvsem pri živih nastopih, kot tistem pred kratkim v Miinchnu, kjer so izvedli soundtrack filma **Koyaanisquatsi**). Nekaj let kasneje (ob izidu monumentalnega **Music In 12 Parts** leta 1974) pa še klavirist **Michael Riesman**.

Od zmagoslavne premiere prve opere, **Einstein On The Beach**, leta 1976 se o njem na različne načine (glej uvod!) razpravlja vsepovsod. Zaradi maratonske dolžine *Einstein On the Beach* (skoraj pet ur!) in *Music in 12 Parts* je začel krožiti stereotip, ki ga označuje kot specialista za dela

monumenatalnih dimenzij (*monu-minimalist?*). Gotovo velja, da so mnoge stvaritve (kot opere **Akhnaten**, **Satyagraha** in **The Making Of The Representative Of Planet 8**, ki je bila premierno uprizorjena v Houston Grand Opera januarja 1988) zelo obsežne, vendar zato v njegovem opusu najdemo tudi čisto regularne pop plošče v obliki *Songs From The Liquid Days* (z leta 1986. Besedila zanjo so napisali David Byrne, Paul Simon, Suzanne Vega in Laurie Anderson, v vlogi pevcev pa nastopata med drugim tudi Linda Rondstat in newyorški raper Bernard Fowler. Glass priznava, da je *Songs From The Liquid Days* del posebne pogodbe, ki jo ima z multinacio-

nalko CBS. Z izdajo komercialnejše plošče si zagotovi tudi večje projekte, kot je na primer štiriuma opera *Akhnaten*. Poleg Aarona Copelanda in Igorja Stravinskega je edini, ki mu je CBS ponudila dosmrtno pogodbo.

Hare Krishna

Glasbeni orientalizem ima dolgo in bogato zgodovino. Tudi Philip Glass se je najprej ukvarjal z 12-notno, atonalno glasbo, ki so jo proslavili posamezniki kot Schoenberg in Stockhausen.

»Stvar je zelo matematična. Najpreprostejše pravilo predpisuje, da ne smeš ponoviti nobene izmed dvanajstih not, dokler ni bilo odigranih ostalih enajst. Na ta način je dolga, čudno zvoneča (dis)harmonija skoraj zagotovljena. Vse skupaj zvenelo moderno in tudi sam sem se s tem ukvarjal vrsto let. Kasneje mi je vse skupaj začelo presedati. Enostavno sem si želel več emocij.«

Ko se je mudil v Parizu, je prvič srečal Ravija Shankarja, ki ga je seznanil z novim tipom ne-evropskega zvoka.

»To seje zgodilo, še preden so Beatlizi Indije pripeljali guruja Maharishija, sitar in podobno. Ko sem študiral glasbo, smo se učili samo o zahodni glasbi, vse ostalo pa/e bilo označeno kot primitivno in kot predmet etnomuzikologije. Afriška glasba naj bi bila domena antropologije. Sicer pa ta izdeja datira še v začetek tega stoletja, ko so razvite dežele na lahek način držale prevlado/rad ostalim svetom. Civilizacija je bila potemtakem povezana zgolj ekonomsko in politično močjo. Zato, da nekoga zatiraš, ti ni treba poslušati njegove glasbe, brati filozofije ali si ogledovati njegovih slik, saj je v osnovi vse primitivno. Ta vrsta kulturnega imperializma je trajala tja do šestdesetih let in včasih se mi zdi, da je bila celo atomska bomba povezana s takim razmišljanjem - življenja so nekoristna, če živijo in govorijo drugače od nas.«

Ko je leta 1969 izdal **Music In Minimal Motion**, prvo delo z očitnimi izvenevropskimi vplivi, so ga nekateri imeli kar za hipija.

»Niso me zanimale pojavne oblike izvenevropske glasbe. Tako kot beli riž in soja omaka sama še ne predstavljata kitajske kuhinje, tudi nekaj sitarjev ne more biti indijska glasba. Mnogo bolj me je zanimal sam jezik glasbe, ki sem se je še vedno loteval na zahodni način. Zato še zmeraj uporabljam sintetizatorje, pevce, saksofoniste in ojačevalnike.«

Phillipa Glassa kot referenco omenjajo znani raziskovalci izvenevropskih kultur, kot na primer **Brian Eno**.

Mass

Šele leta 1976 se je dokopal širše popularnosti, hkrati s tem, ko je z *Einstein On The Beach* razprodal elitne prostore newyorške opere Metropolitan, se je potrdil tudi v najbolj tradicionalnih klasičnih kro-

gih. Njegov vpliv se je neprestano širil. **David Bowie** in Brian Eno sta se z njim prvič seznanila že leta 1970, izkušnje pa sta kasneje izkoristila na albumu **Low** in Enovih ambientalnih izletih.

»Vsi skupaj so pripomogli k širjenju kroga mojega občinstva. Bolj, ko so ljudje oboževali *H Kraftwerk ali Tangerine Dream* ter Bowiejeve ezoterične stvari kot *Low*, bližje jim je bila tudi moja glasba. Ko sem prvič slišal Moroderjeve disko uspešnice v izvedbi *Donne Summer (I Feel Love...)* se mi je vse skupajdelo strašno zanimivo. Na nek način je mnogo mojih harmonij končalo v pop glasbi.«

Leta 1984 je bilo s postavitvijo opere **Akhnaten** na odru Stuttgartske državne opere končana trilogija o velikih osebnostih, duhovih, ki so bistveno vplivali na razvoj drugačnega razmišljanja. **Einstein On The Beach** ima naslov kar po glavni osebi in apokaliptičnemu romanu *On The Beach* (Neville Shute), libreto pa je, za razliko od obče znanega, sestavljen iz samih nenavadnih glasov in števil. **Satyagratha**, ki govori o času, ki ga je Gandhi preživel v Južni Afriki, ima celoten libreto v sanskrtu, jeziku, ki ga po preverjenih podatkih v Indiji razume le še kakšnih 555 ljudi. **Satyagratha** ima, v skladu z velikim revolucionarnim poletom in zanosom, poudarek na koralnem delu. Zadnja opera **Akhnaten (po naše Eknaton)** pa črpa iz zgodbe o faraonu, ki je Egipt poskušal utopično seznaniti z monoteizmom.

Glass poskuša s tremi osebnostmi, ki vsaka na svoj način simbolizirajo nekatere glavne človekove dejavnosti (*Einstein-znanost; Gandhi-politika; Akhnaten-religija*) enostavno zbuditi reakcijo v poslušalcu.

Dancepieces

Glassovi obsesivni repetitivni vzorci ter ritmi, napolnjeni z močnimi melodijami, so dobro služili tudi raznim plesnim in baletnim skupinam. Glasba za dve predstavi, **in The Upper Room** (v izvedbi skupine ene najbolj znanih newyorških koreografinj **Twyla Tharp Dance Foundation**) in **Glasspieces** (koreografija Jerome Robbins; sestavljena iz fragmentov starejšega dela **Glassworks** in predelane opere **Akhnaten**; delje bil uporabljen tudi v Nostalgiji Plesnega teatra Ljubljana, je bila lansko leto izdana na albumu **Dancepieces**.

Soundtrack

Poleg Nina Rote in Ennia Morriconeja (pred kratkim je pri Virgin izšel reprezentativni dvojni album njegove filmske glasbe) se Glass uvršča tudi med vidnejše ustvarjalce sodobne filmske glasbe. Poleg dela za Schraderjevega **Mishimo** najbolj izstopa glasba za film **Koyaanisquatsi**. Režiser **Rodfrey Reggio** je v svojem filmskem prvenecu iz leta 1982 prikazal grozljivo lepoto civilizacijskih kontrastov, ki variirajo od čistot metafizičnih pojavov do urbane zmede in vsakdanje norosti. Nekatere je prav zaradi hipnotičnega spoja slike in glasbe (generacija videov in 30-sekundnih reklam pač) najbolj pritegnil ta segment Glassovega dela. Pred kratkim je bila najavljena premiera drugega Reggiovoga filma, ki civilizacijsko agonijo podaljšuje. **Powaqqatsi** se spušča v Afriko in obravnava vpliv visoke tehnologije na razvoj nerazvitega sveta. Glass-ba bo temu primerna.

Publikum

Glass se popolnoma zaveda nujnosti prisotnosti publike, kar ga zopet loči od nekaterih že precej oskrunjenih avantgardnih idealov.

»Publika dopolnjuje in zaključuje glasbo. Glasba sama ne more obstajati, saj gre za odnos, komunikacijo. Če nimaš nekoga zraven, se pač ne moreš pogovarjati.«

Do popularnosti se obnaša po svoje. Pridržava, da ni zabavljač ali igralec, vendar uživa ob pogledu na publiko. Seznanja se z novo glasbo, poslušala Art Of Noise, Bowiejeve Absolute Beginners, kakortudi Johna Coltranea, Ornetta Colemana, Bacha, Bartolozza, Sibeliusa in newyorško radijsko postajo, ki oddaja zgolj World Music.

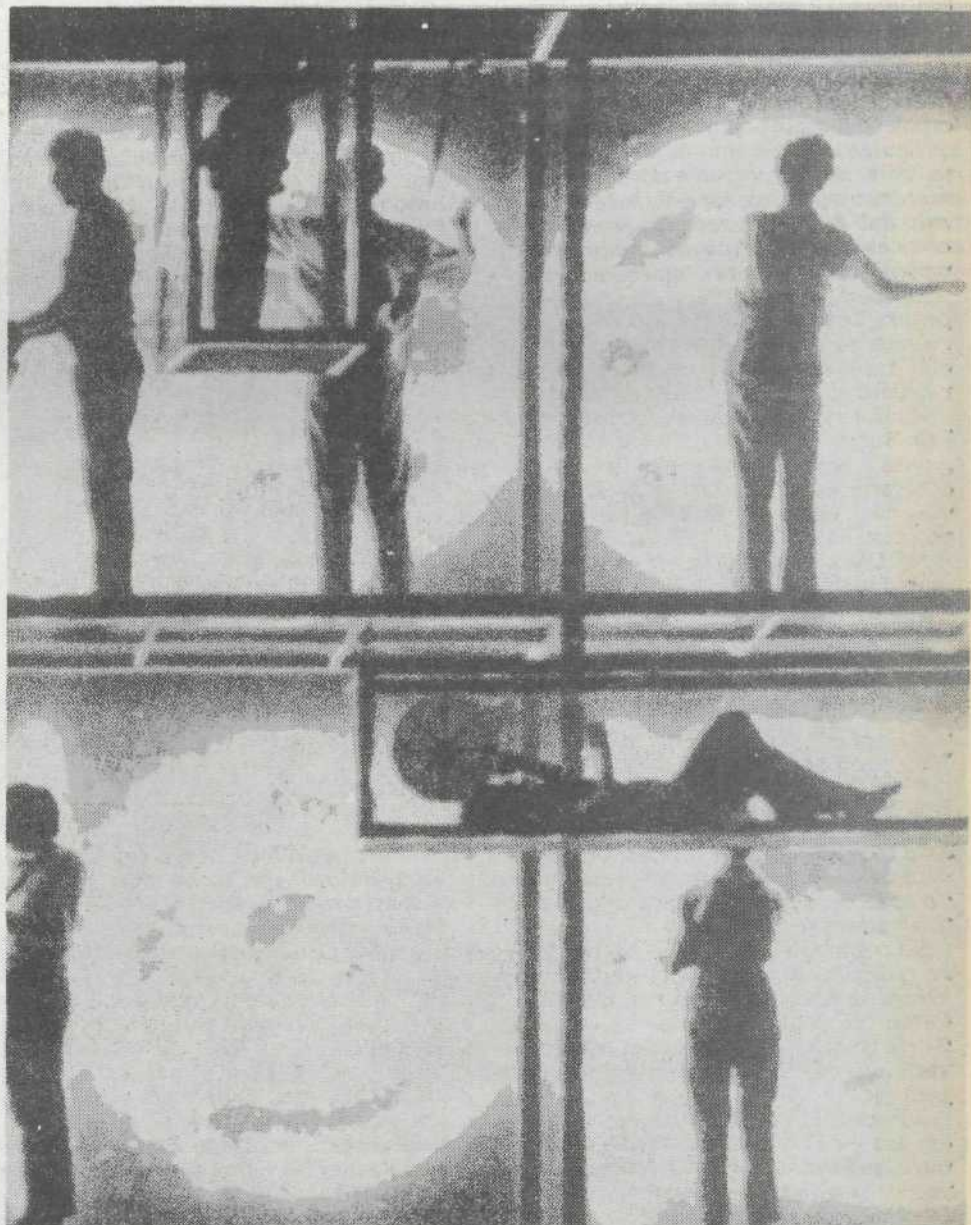
Nekdanja kulturna newyorška avantgarda in *underground* se po svoje potrjuje. **David Byrne** obrača na glavo malomeščansko miselnost (znani pa so tudi njegovi izleti v tretji svet), **Laurie Anderson** se spopada z wittgensteinovskim problemom jezika - *Language Is A Virus*. **William S. Burroughs** strelja v tube z barvami, ki se razpršijo na tisoče različnih, naključnih detajlov-

in ima sliko. **Glenn Branca**, samozvani kitarski manijak s svojim kitarskim orkestrom (sedemnajst kitar, klaviature in tolkala v Simfoniji številka 6 ali peklenski zbor na nebeških vratih) še naprej bombardira Evropo. Poslušajte Phillipa Glassa na 45 obratov in slišali boste, kje so se učili heroji Eurobeata in drugi.

IZBRANA DISKOGRAFIJA:

Einstein On The Beach (CBS)
 Satyagratha (CBS)
 Akhnaten (CBS)
 Glassworks (CBS)
 The Photographer (CBS)
 »Facades«, Contemporary Flute Music (Angel)
 Koyaanisquatsi (Island)
 »Olympia: Lighting Of The Torch,« Official Music of the XXIIIrd Olympiade (Columbia)
 Songs From the Liquid Days (CBS)
 Dancepieces (CBS)

ANDREJ ILC

Scena iz **Glassove** opere **Einstein on the Beach**

AL GOLDSTEIN - Pornograf iz Brooklina

Al Goldstein, Žid iz Brooklina, vse prej kot židovski, predvsem pa človek, ki je več kot dvajset let žalil moralne Američane, izdajatelj verjetno najbolj znanega in striktno kontroverznega porno-političnega časopisa Screw magazine, ki je med drugim objavljal sliko Kristusa na križu z dvignjenim falosom, oglašal pod številko ene newyorških policijskih postaj salon za masažo in svetoval, vsem ženskam, ki iščejo res trde kurce, naj jo zavrtijo ... Spet isti človek je šel nekega dne v katedralo svetega Patrika v New Yorku, noseč velikanski križ, na sredi katerega je bila vagina. Zaradi tega so ga seveda zaprli, ampak showa še ni bilo konec. Vse skupaj je dokumentirala z reportažo njegova kabelska TV mreža *Midnight Blue*. 12. novembra lanskega leta je odletel iz Brooklina v Oxford, da bi primer- no obdelal angleške kolege oziroma sovražnike. Kaj se je dogajalo v Oxfordu za enkrat v tem koncu Evrope še ne vemo, ampak **Goldstein** je pred svojim desantom izjavil: »Uživam, uživam v borbi za pornografijo. Če bi bila pornografija dovoljena, bi se začel ukvarjati s svojo največjo ljubeznijo, kuhinjo. Rad bi imel restavracijo. Ampak vse dokler nekateri hočejo ljudem vzeti pravico do pornografije, se bom s tembarabami bo-

ril. Hočem v Oxford, kjer se bom pogovarjal z vsemitistimi moralnimi akademiki, ki mislijo, da sem moron. Človek z ulice, in bodo zato poskušali z njihovim intelektualnim elitizmom. Ampak bodo že videli. Naj kar poskusijo pofukat mo/ve možgane. Pametnejši sem od njih. Brooklinski Židjim bo že dal vedet.«

Al Goldstein verjame v ideologijo pornografije: »Pornografija pravi, daje užitek koristen. Nimamo občutka krivde in ne čakamo na življenje po smrti. Sem pa proti zlorabi otrok, posilstvom, če pa sipripravljen p/ačat puncji, da te kurčevo stolče, prosim lepo, vso pravico imaš do tega. Enako tudi, če hočeš o tem brati. Sodišče v ZDA je izjavilo, da Je »jesti češpljo« nenanavno. Prosim vas lepo, kdo bo to jemal za resno.«

Leta 1968 je s tristo dolarji, ki jih je zaslužil kot fotograf, taksist in uslužbenec zavarovalnice, ustanovil Screw Magazine iz preprostega razloga, ker se mu je seks zdel zabaven in rahlo smešen. Štirinajstkrat so ga aretirali in ga obtoževali obscenosti, samo dvakrat so ga dejansko obsodili. Pod Nixonovo vladavino je za las ušel spletkam, ki so ga hotele za šestdeset let spraviti v ječo, samo dobrim odvetnikom pa se lahko zahvali, da dejansko ni sedel. Večino sojenj

in podobnih stvari je doživel v šestdesetih in sedemdesetih letih, ko je časopis dosegel dovolj veliko slavo, da je lahko intervjuval ljudi, kot so *John Lennon*, *Dennis Hopper* in *Jack Nickolson*. Ljudje so v večini primerov sprejeli SCREW kot časopis, ki se bori za idealistično vizijo družbe brez vsakršnih tabujev. Aids in osemdeseta leta so s porastom puritanizma, moralnosti in podobnih desničarskih zadev prinesla nekatere finančne probleme, ampak v zadnjem času se SCREW magazine poskuša izvleči iz krize tudi z reklamnim motom »**The Safe Sex Newspaper**« in pa z manjšim številom oglasov za prostitutke na zadnji strani časopisa.

Al Goldstein se pač ne da motit. »*Masturbacija*,« pravi, medtem ko kadi eno od svojih neskončnih Havana cigar. »*Mislím, daje to najboljša de/avnost na svetu, ker mi ni treba pod tuš, nise mi treba prej umitizob. Je edina dejavnost pri kateri se res čutim v stiku z bogom.*«

O cenzuri v Angliji ima spet svoje mnenje. Obstaja zato, »ker *Margaret Thatcher* sploh še ni nobenega videla. Veste, če bi videla mojega tiča, bi se takoj zaljubila vame. Pustila bi svojega moža, kako mu je že ime. *Howard*. *Norman*? Ja, *Dennis*. On popije tri ali štiri kozarce, pa/è že zadovoljen.«

Screw magazine je po njegovem res pošten časopis, ker ne skriva, da se ne ukvarja z ničemer drugim kot »z nagimi moškimi in ženskami, ki fukajo«.

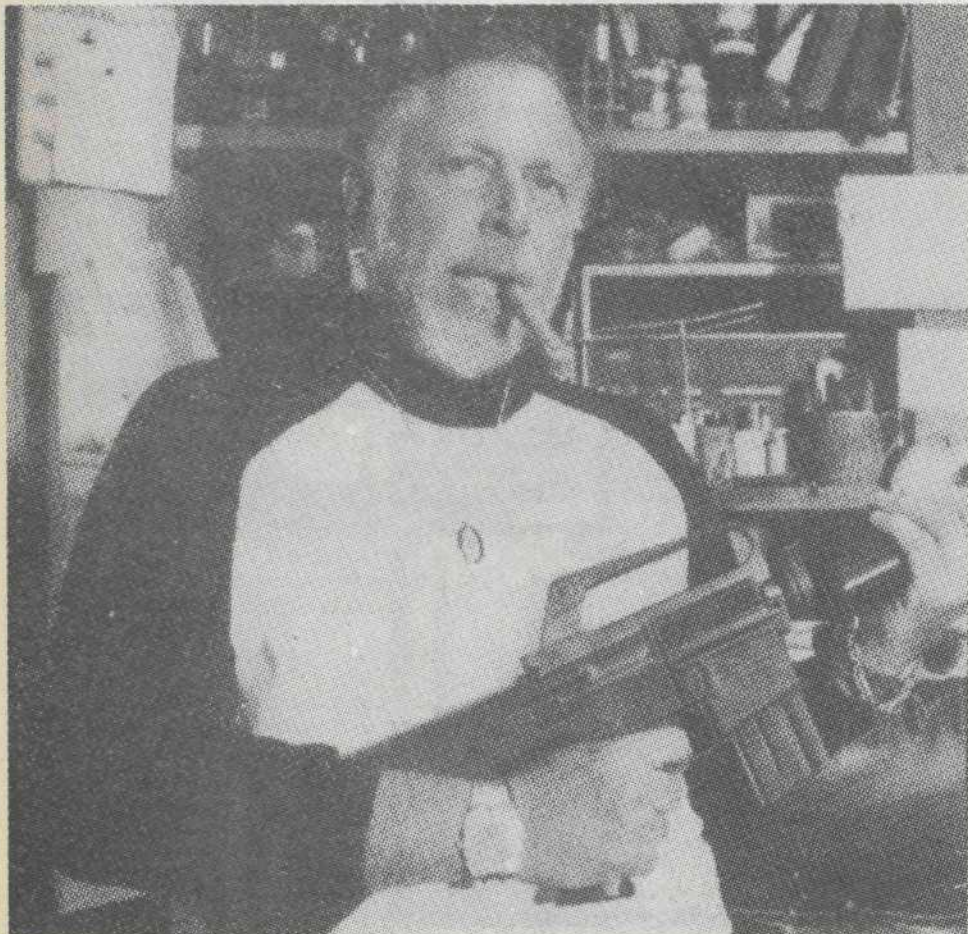
Pred mesecem in pol je šel skozi AIDS test in ugotovili so, da je zdrav. »Ljudje si mislijo, da sem zato, ker sem fukal z veliko porno zvezdami, blazno perverzen in degeneriran. Ampak v bistvu sem zelo plah in zaprt vase. Trikrat sem bil poročen in pred kratkim sem se razšel z neko prijateljico. Če bi me rade srečale kakšne prijetne ženske, sem na razpolago.«

Al Goldstein se tudi dolgočasi ob pornografiji, ampak v SCREWU so mu všeč stvari v zvezi s politiko, **Nancy Reagan** s tičem in tako dalje. O **Hefnerju** iz *P/ayboya* pravi, da je romantičen, njegove punce so punce iz sosednjega stanovanja, medtem ko so **Goldsteinove** kurbe iz sosednjega stanovanja. Njegovih modelov ne moreš dobiti za en fuk, **Goldsteinove** lahko dobiš za 20 dolarjev na Park Aveniji. *Playboy* je o fantaziji, SCREW o resničnosti.

Al Goldstein se bo še naprej boril za pornografijo, verjame v to, kardela, »ampak tudi Hitlerje verje/ v to, karje delal«. Zmeraj je pripravljen na samokritiko, samoironijo, niso pa mu všeč »ljudje, ki sovraži/o seks, verski voditelji, politiki in podobne humanistične barabe.«

»Pornografija je lahko dolgočasna, neinventivna, ampak pomografija mora imeti pravico do obstanka, čejo ljudje hočejo brati, jo moramo tiskati.«

pripravil SEBASTIAN KRALJ

Franz Kafka ČRKA U

Rokopis blazneža

U! U!

Sem mar jaz zapisal to srhljivo črko, ta strahotni samoglasnik?

Sem jo jaz pravilno očrta? Sem jo jaz izrisal v vsej njeni priskutni natankosti, z njenimi usodnimi robovi, z njenima mrzkima konicama, z njeno ogabno krivuljo? Sem res jaz napisal to črko, ko me njen zven zmrazi, ko me njen videz zapolni z grozo?

Da, jaz sem jo napisal.

In tu jo imate še enkrat:

U

In še enkrat:

U

Glejte jo, zapičite se vanjo - ne trepečite, ne prebledevajte - imejte toliko poguma, da držite pogled nanjo, da opazite vse njene dele, da preudarite vse njene nadrobnosti, da premagate vso mrščavico, s katero vas navda ... Ta U!... Ta usodni znak, ta mrzka pismenka, ta priskutni samoglasnik!

Instejzodajuzrli? ... Kajpa govorim? ... Kdo izmed vas je pa ni videl, ni napisal, ni izgovoril tisočkrat? - Vem; vprašal vas bom pa tudi: kdo med vami jo je preudaril? Kdo jo je razčlenil, kdo je proučil njeno obliko, izraz, vpliv? Kdo jo je postavil za predmet svojih raziskav, prizadevanj, bedenj? Kdo je shranil svojega duha vanjo za vse življenje?

Zakaj... vi v tem znamenju ne vidite drugega kot krotko črko, nedolžno kakor vse druge; zakaj navada vas je otopila; zakaj vaša brezčutnost vas je odvmila od tega, da bi skrbneje preučili lastnosti črke... a jaz ... Ko bi vedeli, kaj sem jaz videl!... ko bi vedeli, kaj jaz vidim v tem samoglasniku!

U

Premerite ga zdaj z menoj.

Poglejte ga dobro, poglejte ga pozorno, brez strasti, strmo!

No, kaj pravite?

Tista črta, ki se zavija in cepi - tisti konici, ki vas negibno opazujeta, ki se negibno opazujeta - tisti črtici, ki jima neizprosno, odurno sekata vrhova - tisti lok pri dnu, na katerem črka niha in se posmehljivo guga - in znotraj tista črnina, tista praznosta, tista grozovita praznosta, ki molfiz razprtihe obeh krakov in se stika in se izgublja v brezkončnosti prostora ...

A to ni še nič. Le pogum!

Okrepite svojo slutno moč; vrzite prodornejši pogled.

Začnite pri eni od konic, sledite zunanji okljuki, spustite se nizdol, približajte se loku, pojdite podenj, znova se vzpnite, dosežite drugo konico ..

Kaj ste videli?

Cakajte!

Opravite zdaj obratno pot. Spustite se vzdolž notranje črte - spustite se hlabro, odločno - pojdite do dna, ustavite se, za trenutek postojte in ga skrbno pregledajte; potem se vzpnite nazaj do konice, odkoder ste se poprej odpravili...

Drhtite? Bledite?

Ni še dovolj!

Ustavite se za hip na dveh črtah, ki sekata konici; pojdite od ene k drugi; nakar si oglejte črko kot celoto, oglejte si jo tako, da jo ošinete naenkrat, preverite vse njene obrobe, ujemite njeno celotno držo ... in povejte mi, ali vas ta prizor ni okamnil, vas ni porazil, vas ni uničil !?!

Nate.

Tukaj vam izpišem vse samoglasnike:

a e i o u

Jih vidite? So tile?

a e i o u

Torej?

Vendar ni dovolj, da jih vidite.

Prisluhnimo njihovemu zvenu.

A - izraz iskrenosti, odkritosti, lahnega, a sladkega presenečenja.

E - Vljudnost, nežnost, izražena vsa v enem zvoku.

I - Kakšna prešemost! Kakšna živa in globoka prešemost!

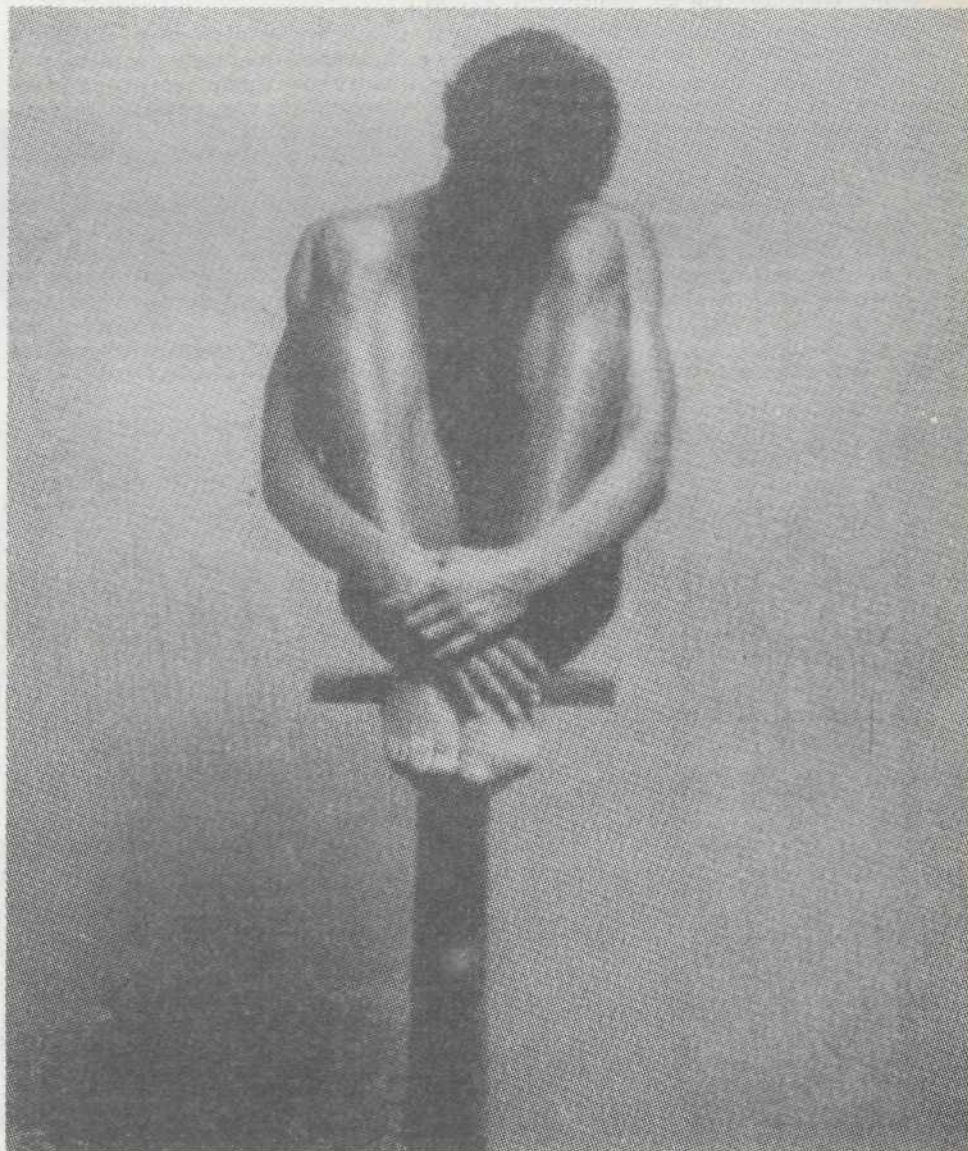
O - Kakšno presenečenje! Kakšno začudenje! Res, kakšno prijetno presenečenje! Kako okorna, vendar moška odkritost v tisti črki!

Čujte zdaj U. Izustite ga. Iztrgajte ga iz najglobljega oprsja, a dobro ga izgovorite: U! uh!! uhh!! uhhh!!!!

Vas ne zazebe? ne vztrepetate ob tem zvoku? Ne zaslišite rjojenja zverine, tarnanja, ki ga iztiska bolečina, vseh glasov trpeče in vzrojene narave? Ne razumete, da je nekaj peklenskega, globinskega, mrakobnega v tistem zvoku?

Bog! kako grozovita črka! kako strahoten samoglasnik!

Hočem vam izpovedati svoje življenje.

Hočem, da izveste, kako me je ta črka potegnila v greh in v sramotno in nezasluzeno kazen.

Rodil sem se vnaprej usojen. Strašanska obsodba je čepela nad menoj vse od prvega dne mojega obstoja: moje ime je vsebovalo U. Odtod vse nesreče mojega življenja.

S sedmimi leti so me dali v šole.

Nekakšen nagon, ki mu tedaj še nisem poznal vzroka, mi je branil, da bi se naučil tiste črke, da bi jo zapisal: vsakokrat, ko so mi dali brati samoglasnike, sem se svoji volji navkljub zaustavil pri Uju; glas mi je zastal v grlu, polastil se me je nepopisen preplah - tistega samoglasnika nisem mogel izgovoriti!

Napisati? še huje! Moja dlan, ki je tako nezmotljivo izpisovala druge pismenke, se je ob le-tej začela krčevito tresti. Zdaj sta bila kraka preblizu skupaj, zdaj predaleč narazen; zdaj sta oblikovala pokončen V, zdaj spet obrnjen; nikakor nisem mogel začrtati krivulje in često mi ni uspelo drugega, kot uobličiti kačasto in zmedeno črto.

Učitelj me je z ravnilom po prstih - jaz pa sem se grenil in jokal.

Bilo mi je dvanajst let, ko sem nekega dne videl napisan na tabli orjaški U, takole:

U

Sedel sem nasproti table. Tisti samoglasnik je bil tam in zdelo se je, da me opazuje, da boljši vame in me izživa. Ne vem, kakšen pogum se mi je nenadoma porodil v srcu: gotovo je napočil čas razodetja! Crka in jaz sva si bila sovražnika; sprejel sem izziv, položil glavo med dlani in jo jel gledati... V preudarjanju sem prebil več ur. In tedaj sem doumel vse, uvide! vse, kar sem vam pravkar povedal ali vsaj skušal povedati, saj natanko povedati ni mogoče. Dognal sem razloge svojega zopervanja, svojega sovrašstva; in zasnoval sem smrtno vojno proti tisti črki.

Začel sem tako, da sem prijateljem vzel

toliko knjig, kolikor sem mogel, in iz njih zbrisal vse Uje, ki so mi prišli pod oko. Slo je zgolj za zametek mojega maščevanja. Vrgli so me iz šole.

Vendar sem se kasneje vrnil. Mojemu učitelju je bilo ime *Aurelio Tubuni*.

Trije Uji! Gabil se mi je zastran tega. Nekega dne sem na tablo napisal: *Smrt iju!* On je grožnjo pripisal sebi. Spet so me vrgli iz šole.

Dosegel sem še, da sem se v tretje vrnil. Tedaj sem kot izpitno nalogo predložil načrt za ukinitve, izključitev tega samoglasnika iz abecede.

Niso me razumeli. Razglasili so me za blazneža. Ko so sošolci izvedeli za mojo odbojnost do tistega samoglasnika, so mi napovedali strašno borbo. Videval, srečaval sem Uje na vseh koncih in krajih: pisali so jih povsod: na moje knjige, na stene, na klopi, na tablo - moji zvezki in mape so jih bili polni: pa se nisem mogel ubraniti tega krvavega in bridkega preganjanja.

Nekega dne sem v svoji torbi našel listek, na katerem jih je bila zapisana dolga vrsta v temle peklenskem redu, tako:

U U U U U Uuu

Podivjal sem! Pogled na vse tiste Uje, razvrščene na tak način, postavljene v takšni rozni stopnjevitosti, mi je iztrgal pamet. Cutil sem, kako se mi kri vzpenja k sencem, kako se moj razum sprevrača... Zdirjal sem v šolo; zgrabil sem enega od sošolcev za vrat, in ko bi mi ga ne izpulili iz rok, bi ga prav gotovo zadavil.

To je bil prvi greh, v katerega me je potegnil tisti samoglasnik.

Preprečili so mi, da bi nadaljeval šolanje.

Pričel sem živeti sam, misliti, tuhtati, delovati sam. Vstopil sem v novo sfero opazovanj, v bolj zvišeno, tvornejšo sfero: pretresel sem razmerja, ki so to ključno črko vezala na usodo človeštva; našel sem vse njihove niti, odkril vse vzroke, uganil vse za-

kone; in v petih dolgih letih truda sem napisal in dovršil debelo delo, v katerem sem se namenil dokazati, kako človeške nadloge nimajo izvora nikjer drugje, kot v obstoju črke U in v njeni rabi za pisanje in govor; in kako bi jo lahko odpravili ter poravnali in preprečili zlo, s katerim nam preti.

Bi verjeli? nisem našel načina, da bi svoje delo spravil na svetlo. Družba se je od mene branila sprejeti zdravilo, ki bi jo edino še moglo pozdraviti.

Pri dvajsetih sem se vnel za neko deklico, ki je tudi gorela zame. Bila je božanska dobra, božansko lepa: vzljubila sva se, kakor hitro sva se zagledala; in ko sem jo smel ogovoriti, sem jo vprašal:

»Kako vam je ime?«

»Ulrika!«

»Ulrika!« U. Spet U! Bilo je nakazno. Kako bi se mogel pokoriti okrutnemu, nenehnemu nasilju tistega samoglasnika? Ljubezen mi je bila vse, pa sem vzlic temu našel moči, da se ji odrečem. Zapustil sem *Ulriko*.

Poskusil sem okrevati s pomočjo novega čustva. Izročil sem srce drugi deklici. Bi verjeli? Kasneje sem spoznal, da se imenuje *Julija*. Ločil sem se tudi od nje.

Vtretjič sem se zaljubil. Skušnja me je naredila previdnega: preden sem ji dal srce, sem poizvedel za njeno ime.

Klical so jo *Anica*. Končno! Uredili smo vse za poroko, vse je bilo domenjeno, sklenjeno, tedaj pa sem pri prebiranju njenega rojstnega lista z grozo ugotovil, da njeno ime *An/ca* ni nič drugega kot ljubkovalnica, okrašek za *Suzana*, *Suzanica*, še več - zgrozite se! imela je še pet krstnih imen: *Posthumija*, *Urška*, *Huberta*, *Judita* in *Lucija*.

Predstavljamte si, če sem se nasršil ob branju tistih imen! - pri pričeh sem razkosal poročno pogodbo, sponesel zahrbtni pošasti njeno krvoločno izdajo in se za vekomaj oddaljil od tiste hiše. Nebo me je spet rešilo.

Toda jojme! nisem več mogel ljubiti, čustva so mi pošla, pobili so jih tolikeri grozljivi poskusi. Naključje me je odvedlo k *Ulriki*; spomini na prvo ljubezen so se predramili, strast se je še bolj živo razplamtela... Hotel sem se znova odpovedati njenim čustvom, sreči, ki sem si jo obetal od njih... a nisem imel moči - poročila sva se.

Tisti trenutek se je pričel moj boj.

Nisem prenesel, da bi nosila U v imenu, nisem jo mogel poklicati s tisto besedo. Moja žena!... moja soproga, ženska, ki jo ljubim... naj nosi U v svojem imenu!... Ona, ki je že z mojim plačala tako strašen nakup, kajti tudi sam sem imel U v priimku!

Bilo je nemogoče!

Nekega dne sem ji dejal:

»Dobra moja prijateljica, vidiš, kako grozen je ta U! odpovej se mu, skrajšaj ali spremeni si ime!... rotim te!«

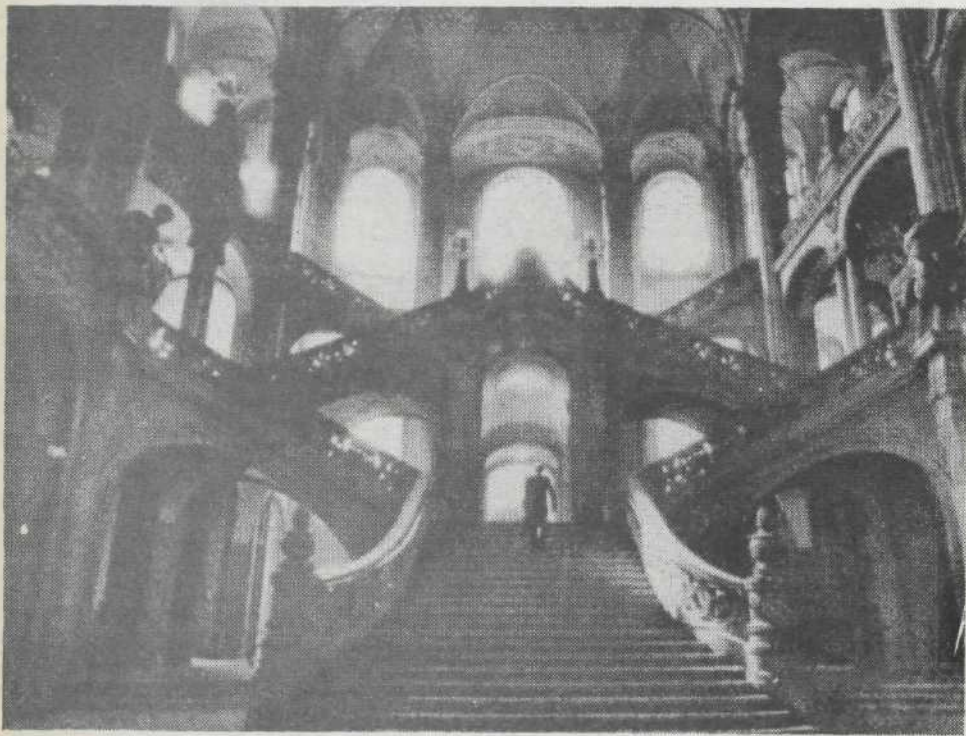
NMi odvrnila, nasmehnila se je.

Drugič sem ji dejal:

»Ulrika, tvoje ime je zame neznosno... škoduje mi... ubija me! Odpovej se mu!«

Moja žena pa se je še naprej smehljala, nehvaležnica! smehljala se je!...

Neke noči sem začutil, kako me je preplavil ne vem kakšen bes: imel sem tesnobne sanje... Orjaški U mi je sedel na prsi in se me oklenil z gromozanskima, gibkima krakoma... stiskal me je... tlačil, tlačil k tlom... Razjarjen sem skočil s postelje: pograbil sem dolgo ločkasto šibo, zdirjal k nohtarju in mu rekel:

»Pojdite, pojdite pri priči z mano, da boste zapisovali odpovedno izjavo...«

Bednik se je upiral. Zvlekel sem ga s seboj, zvlekel sem ga do postelje svoje žene. Spala je; osorno sem jo zbudil in ji rekel: »Ulrika, odreci se imenu, prezira vrednemu Uju v svojem imenu!«

Moja žena je strmela vame in molčala. »Odraci se,« sem ji ponovil s srhljivim glasom, »odreci se tistemu Uju ... odreci se svojemu odurnemu imenu!...«

Še naprej je zrla vame in molčala! Njen molk, njeno nasprotovanje sta mi omračila um: spravil sem se nadjno in jo pretepel s palico.

Prijeli so me in me pozvali, naj se zavoljo nasilja zagovarjam.

Sodniki so me s pomilostitvijo obsodili na še ostrejšo kazen, na jetništvo v tej hiralnici norcev.

Jaz nor! Nizkotneži! Nor! Ker sem odkril skrivnost njihovih usod! Nemilosti njihovih usod! ker sem jih skušal izboljšati?... Nehvaležneži!

Da, slutim, da me bo ta nehvaležnost umorila: zapuščen, sam tukaj, nebogljem! iz oči v oči s sovražnikom, s tem preziranim Ujem, ki ga vidim vsako uro, vsak trenutek, v spanju, v budnosti, v vseh predmetih, ki me obkrožajo, slutim, da bom slednjič podlegel.

Tako naj bo.

Ne bojim se smrti: priganjam jo, kot končno točko svojih tegob.

Srečen bi bil, če bi lahko bil človeštvu v

pomoč in ga prepričal, naj tisti samoglasnik odpravi; če bi samoglasnik ne obstajal; ali če bi ne spoznal njegovih tajn.

Odločeno je bilo drugače! Morda bo moja nesreča koristen poduk ljudem; morda jih bo moj vzor spodbodel, da me posnemajo...

Naj upam v to!

Naj moja smrt le za kak dan prehitijo dobo njihove velike osamosvojitve, osamosvojitve od Uja, osamosvojitve od tega strahotnega samoglasnika!!! -

Nesrečnik, ki je napisal te vrstice, je umrl v milanski norišnici 11. septembra 1865.

Max Brod (Bunker ?) bi v grobu napravil pirueto, pa tudi kak naš kačkoslovec bi vedel povedati, da pričujoče zgodbe ni v Kafkovi zapuščini. Andrew McCarthy ali Fikret A. bi kajpak vedela povedati kaj drugega. Spet drugi bi vedeli povedati, da živimo vdobi sinhronije; svet okolinas daje le trenutna struktura prepletenih mtež, in nekje medjimlždi lupina diahronije, žrtve pajkovega zapredka. Tudi literatura postaja vse bolj prostor (Genette), prostrano enočasno po/je, kjer so vse smeri dovoljene. Nov roman, nova pesem spremenijo dano strukturo tudi za nazaj (Eliot); po Smoletu ne moremo več brati Prešerna z isto naivnostjo, po Še/iguje Tavčar drugačen. La romantique Rome antique, Freud v Hamletovi podzavesti, romantična

Kihotova ironija, klasicistična satiričnost Lukiana - ^antičnega Voltaira« (Sovre). Vsak pisatelj ustvari svoje predhodnike (Borges). Enciklopedije predhodnikov Borges - kije nekoč spisal tudi novelo z naslovom Ulrica - ne bo sestavili v njeje bo zapisano natanko tole:

Igino (ali Iginio) Ugo Tarchetti, rojen 1839. v San Sa/vatore Monferratu pri A/ek-sandriji, ustvarjal v krogu gliscapiati (začetniki italijanske dekadence), minoren pisec, sajgaje pobralo že pri devetindvajsetih. Tembolj »umetno« je bilo njegovo življenje; v spominih svojega »Maxa Broda« - Sa/yatoreja Farine - nastopa kot praviliterarnijunak in o njem beremo, kot bi bralipristno srhljivko. Kafkov »boter«, kipo idiosinkratični pretanjenosti dosega - če nepresega - ustoličene Kafkove »botre«. Zenona, Hawthorna, Poeja... Med njegovimi deli izstopata grozljivi blodnji o črnem gradu in o črki U.

ALEKSA ŠUŠULIČ

RAZPIS NATEČAJA

Prijatelji in prijateljice pornofili, pervertiti, vsi občani! Minilo je že leto dni, odkar ste se poglobili v Manifest Tribuninega Pornolaborja (Tribuna, št. 5, letnik 86/87). Že leto dni kar sami, ali bolje - v družbi, prebirate Pornolabor; si z njim krajšate čas, njegove nasvete in subtilne namige aplicirate v akciji in na Vaš samosvoj in edinstven način sodelujete v našem gibanju in konstruktivno gradite moralo in prakso naprednega družbenega trenutka. Padlo je porno seme na čudovito plodna tla in generacijam zanamcev rojeva žlahtne ter bujne sadove. Zadoščal je najrahlješi dotik na domovinsko-postkolektivistično čustvo Slovenca, ki se je nemudoma odzval klicu Tribune in vso družbo obdaroval s pravim blagom, ki je bilo v svoji funkciji osrečevati, informirati in osmišljati narod v našem časopisu nemudoma objavljeno v krepkem tisku.

Pornofili smo se hitro in uspešno konstituirali kot družbena večina, delujoča na principih apolitičnega pop-anarhizma. Zatorej sem ocenil, da je situacija zrela in čas pravi za korak naprej. **Izdal bom knjigo.** Zbirko najžlahtnejših tekstov, kar jih boste spisal. Podajte mi roko in skupaj bomo pokazali na lepše čase. Knjiga bo mejnik na težki in serpentinasti poti, ki naspelje v life. **Napišimo jo!** Pokazali bomo širši skupnosti in svetu, da smo živi in prekleto brčamo. Zapustimo sinovom in hčeram neizpodbiten, neponarejen dokument o naši eksistenci, ki žari kot dragulj iz sivine družbenega vsakdana, ki so ga doslej zmogle pretresti le afere denarniškega in oblastniškega karakterja. Naj se naš mali slovenski narod dokaže v džungli Srednje Evrope in slovanskih bratov.

Le kdo si upa dandanes trditi, da ne bo v prihodnosti, bližnji ali daljni, marksistični kulturolog z njemu lastno metodo absurda ali dialektično negacijo ovrgel naša stališča in dokazal nemogoče: potunkal porno med umetnost. Tedaj bo stotisočglava množica pornofilov v spektakularnem mimohodu prevzela Prešernovo nagrado. Zazijali bi v začudenju novoslovenski lovci.

Bodite iskreni, kremeniti, ko boste vzeli pero v roke. Naj bo pisanje Tribuninega naslova na kuverto, v kateri mi boste poslali Vaše delo, obenem Vaša katarza. Kajti obrnili se boste k delovnemu človeku in njegovim prvim interesom.

Le srečno in obilo uspeha želim piscem, širši publiki pa potrpljenje do izida knjige »NOVELE« v založbi Pornolaborja in drugih avantgardnih subjektov.

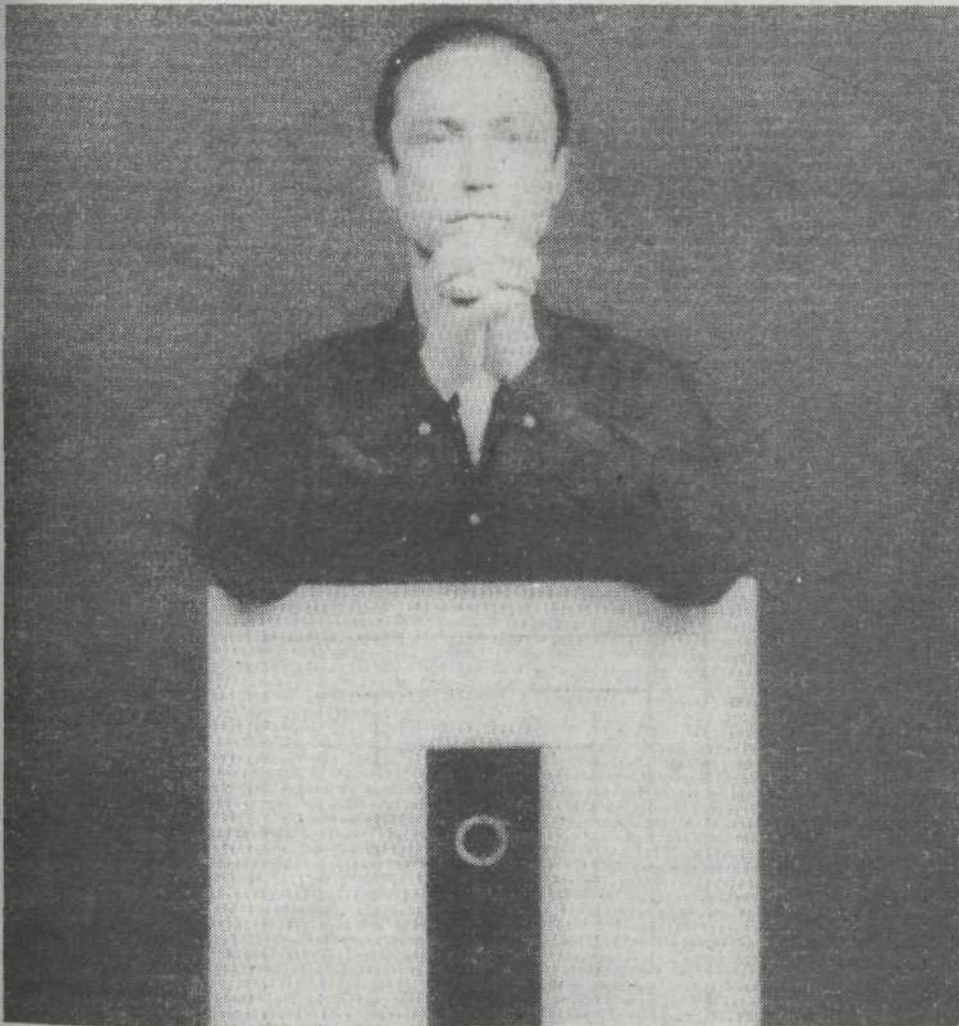
Vam hvaležni

PRIMOŽ TRUBA

SPLOŠNI POGOJI NATEČAJA

Pravico sodelovanja na natečaju Pornolaborja imajo vsi občani SRS, pripadniki JLA in slovenskih narodnostnih manjšin v sosednjih državah in republikah. Rok oddaje prispevkov: 6. april 1988

(Pojasnilo: pri selekciji tekstov bo komisija upoštevala tudi vsa dela in prispevke, ki so že prispeli na naš naslov kot odziv na naš klic in zahtevo po ustvarjalnosti porno-tipa v Manifestu.) Pod taktirko Primoža Trube bo komisija v sestavi vodilnih slovenskih pornofilov izbrala najboljše tekste, ki se pokoravajo principom in zakonom pornografije. Teksti bodo natisnjeni v knjigi z naslovom »NOVELE«.

PÉTIROKOPISI

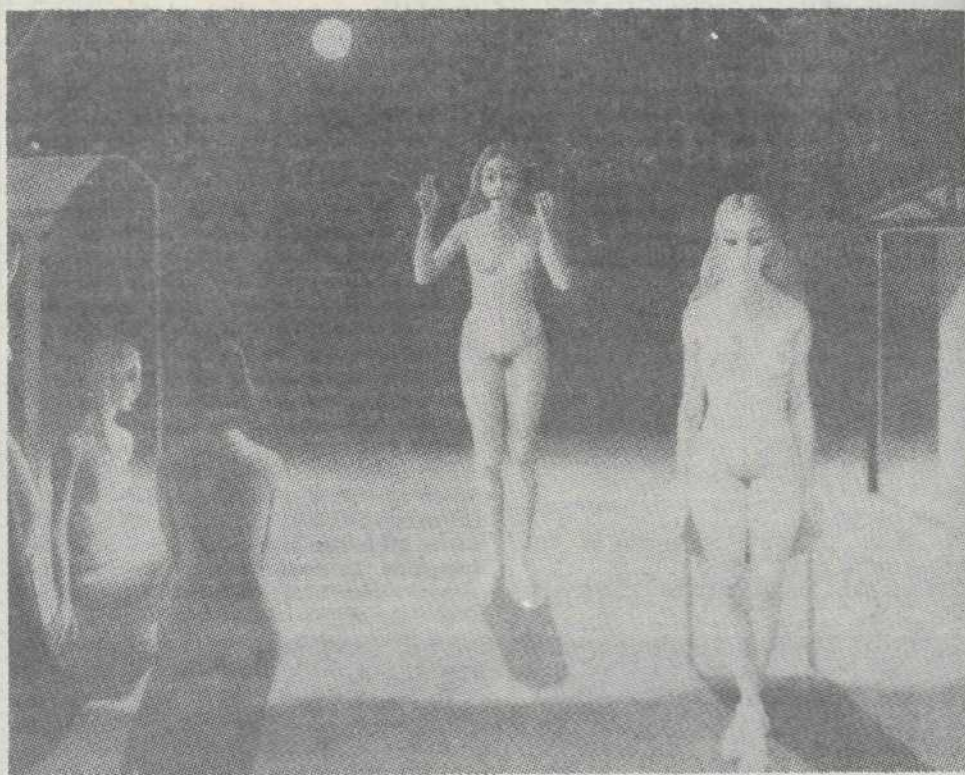
Slovenska poezija (10)

Poezija *Iva Svetine* je v tako rekoč vseh svojih variantah, ki jih skoraj brez izjeme uokvirjajo njegove dosedanje pesniške zbirke (mislim, da jih je bilo do danes osem), v svojem temelju daleč od recimo temu slovenskega stereotipa primarnega lirizma ali pa od tega samo na videz različne domačijske lirike. *Svetina* je bil zaradi svoje senzualne-erotike na nek način zmeraj tuj temu literarnemu prostoru, je bil zanj šokanten, a ne, tako kot *Mrak* - s svojo osebnostjo, ampak s samo literarno produkcijo, ki je najprej povezovala modernistični ludizem, politično in pa seveda seksualno subverzivnost, stvari, zaradi katerih *Svetina* ni bil priljubljen ne pri tistih z leve, ne pri tistih z desne strani slovenske ceste. Ludizmu neomodernizma, ki je bil kmalu že tudi estetsko nadzorovan in usmerjan, je sledila nekakšna umiritev, predajanje nepreglednemu polju zgodovine različnih literatur, kultur in civilizacij, razpoložljivosti vseh teh tradicij in razpolaganju z njimi. V **Oissertatjones** se je prototekstno gradivo geografsko in Časovno pomaknilo v obnebeje Orienta, njegove eksotike, skrajne, a pre-

JAJCE

Zelena pega, nič večja od zvezde v avgustu, je pričala, da je bilo *tu* jajce, ki ga je o veliki noči položila dečkova roka na rob prepada, v katerem je umival svoj rokopis. Prileti sova, da kljuje vanj, ki je nadomestil vse druge: težke, divje, od semena nizko višje, temne. Da nikdar v njena usta niso mogli. Da je bilo njeno perilo še drobnejše ob njihovi dolžini. Da se ni nikdar več oblekla vanj, ki je zelena pega v očesu potoval že enajsto leto proti središču konca.

finjene senzualnosti, metatekst pa je bil še zmeraj zaznamovan oziroma je nastajal iz prototekstov, ki so se sejali skozi sito spet s poezis zaznamovanih meta zgodb boljše-viške revolucije kot utopije, ki se je izkazala za antiutopijo. Nastajala je zmes nezmesljivega, eksotično-mističnega in obenem senzualnega orienta in vse prej kot neaskeetskega boljše-vizma, jezika tisočletne poezije in kulture, ki se je sejala skozi sito olpretekle zgodovinske skušnje, ki je, če to hočemo ali ne, zaznamovala kraje Evrope. **Marija in živali** je, kot se je zdela kritiku na zavihu, končala *Svetinovo* pot po pokrajinah Orienta in njegovesenualne eksotike, bila geografsko in motivno-tematsko locirana pod vnožje Oljske gore, ohranila nekaj senzualnosti in se obenem predala resignaciji bibličnega in krščanskega sveta. Eros naj bi bil »prežet s trpljenjem in bolečino, bolečino, ki kliče po odrešitvi« (Tine Hribar). Če se je možnost takšnega branja pred P6timi rokopisi še zdejda dokaj upravičena, se je s *Svetinovo* novo pesniško oziroma zbirko pesmi v prozi ta upravičenost razblinila, *Svetina*, se je »izmaknil« resignaciji sveta pod okriljem Biblije, ki obenem ni

bilo okrilje asketskega krščanstva in ga seveda nikdar ni zaznamovala želja po odrekanju ali kakršni koi »duhovni bolečini«, ki bi v svetu, »ki so ga zapustili bogovi«, klicata po odrešitvi s strani teh neprisotnih. Če se je y **Mariji in živalih** skušnja sedanjosti tematizirala skozi skušnjo preteklosti oziroma mita o preteklosti, ki pa je bil v skladu z določeno poetiko že predhodno preoblikovan, tako da se je »nomadsko popotovanje po preteklosti« neopazno zivalo s sedanjostjo, so legende, ki vstópajo v **P6te rokopise** spremenjene oziroma poetsko oblikovane tako, da tega enostavno ne moremo z gotovostjo trditi. Če to postavimo nekoliko drugače. V **P6tih rokopisih** se moramo sprijazniti s tem, da se bomo vsaj do nejasne točke v prihodnosti morali ukvarjati z vprašanjem, zakaj in kako lahko prototeksti v izrazito razpršenih, včasih že kar neprepoznavnih in nedoločljivih metatekstih delujejo kot ikonična znamenja, ki se izbrišejo ravno v trenutku, ko se nam zazdi, da je končno postala njihova vsebina evidentna. Če se je še ob **Mariji in živalih** kritikom in interpretom zdela možno enoznačno razbiranje intertekstualne metafore s prototekstom v funkciji primerjalnega člena te metafore, to v **P6tih rokopisih** enostavno ni več mogoče. *Svetinova* tehnopoetska inventivnost rezultirala vtématski neulovljivosti, mnogoplastnosti, v kateri se posamezne plasti, ko se zdi, da jih razpoznamo, izmuznejo iz našega dosega. Nemoč upesnjevalca, ki se je zdela v **Mariji in živalih**

dokaj evidentna in se je razkrivala skozi vedno znova se pojavljajočo zavest o vseprisotnosti ničā, v **P6tih rokopisih** enostavno manjka, ni prisotna ali pa je do nerazpoznavnosti »zamaskirana« z tehnopoetskim in motivno-temarskim instrumentarjem *Svetinove* poezije. Rokopisi so pač tu taki, kakršni so, poetsko skrajno inventivni, večno ujeti v časovno, civilizacijsko in geografsko heterogen prostor, ki ga vsakič posebej pričara poezija kot alkimija, kovanje zlata, ki ni to, kar naj bi bilo in obenem je več kot to, kar od njega pričakujemo. So tu, ker po nelogični logiki vedno nekoliko mističnega pesnjenja obnavljajo ali na novo kreirajo zgodbe o ljudeh in stvareh, ki so bili ali niso bili, predvsem pa se zmeraj znova pojavljajo v nekajminutnem branju kot odsevu ali vsaj bežni sencī alkimistične kovačnice palimpsestnih rokopisov, v katerih se prototeksti res v radikalni meri nerazpoznavno zlivajo z metateksti, ki tako, kot da ne bi pripadali našemu času. **P6ti rokopisi** enostavno ne morejo več klicati po odrešitvi, ker so y svoji časovni nedoločljivosti samozadostni, današnja skušnja se jih dotika samo preko vsakokratnega bralca, roka njihovega alkimističnega stvaritelja pa se je v procesu kreacije popolnoma umirila v svojem magičnem kovanju. Rokopisi so enostavno tu, da jih vzamemo v roko in se podamo na nomadsko potovanje po neskončni zalogi tradicije.

